

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΜΑΙΟΥ, 1871.

ΤΟΜΟΣ ΚΒ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 508

ΘΕΟΔΩΡΟΥ Π. ΡΟΔΟΚΑΝΑΚΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΑΓΩΝ,

ἢ τοι

Κρίσις τῆς κατὰ τὴν στ' αὐτοῦ περιόδου σταλείσης
φιλολογικῆς πραγματείας,

ἧς ὑπόθεσις εἶναι

«Τὰ τῆς νέας Ἑλλάδος ἦθη καὶ ἔθιμα, παραβαλλόμενα
πρὸς τὰ τῆς ἀρχαίας.»

Ἡ γ' Μαΐου, ἐπέτειος ἡμέρα τῆς τοῦ Πανεπιστημίου ιδρύσεως, ὤρισθη ὑπὸ τῆς τούτου Συγκλήτου πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν ἐκθέσεων τῶν ἐπιστημονικῶν διαγωνισμάτων. Ἐπειδὴ ὅμως ἐφέτος ἢ ἐπὶ τοῦ ποιητικοῦ διαγωνισματος ἐπιτροπὴ δὲν ἠδυνήθη ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν ποιημάτων γὰρ παρασκευασθῆναι ἐγκαίρως τὴν ἐκθεσὶν αὐτῆς, ἀνεγνώσθησαν αὐταὶ τῆς γ' Μαΐου, ἡμέρας Κυριακῆς, ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ Πανεπιστημίου αἰθούσῃ, ἔνθα προσκλήσει τοῦ Πρυτάνεως εἶχον συνέλθει ἢ ἱερὰ Σύνοδος, οἱ ὑπουργοὶ καὶ πολλοὶ βουλευταὶ καὶ μέγα πλῆθος λογίων καὶ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου ἐκατέρου φύλου. Καὶ πρῶτον μὲν ἀνεγνώσθη ἡ τοῦ ποιητικοῦ διαγωνισματος ἐκθεσις ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Μιστριώτου, ἢ τις τυπωθήσεται ὡς συνήθως εἰς ἰδιαιτέρον φυλλάδιον δαπάναις τοῦ

ἀγωνοθέτου κ. Βουτζινᾶ καὶ διαγεμηθήσεται δωρεὰν τοῖς λογίοις· εἶτα ἀναβὰς τὸ βῆμα, ἀνεγνώσε τὴν ἐπομένην ἐκθεσὶν περὶ τοῦ φιλολογικοῦ διαγωνισματος ὁ καθηγητὴς κ. Εὐθύμιος Καστόρχης.

Φιλόμουσοι κύριοι,

Φιλοτίμως πάνυ ἀναδεχθέντος πρὸς δωδεκαετίης τοῦ ἐν Ὀδησσῷ φιλογενοῦς κ. Θ. Π. Ροδοκανάκη τὴν ἰδίαις δαπάναις σύστασιν φιλολογικοῦ ἀγῶνος, τελουμένου κατὰ διετίην ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, οἱ ὑπὸ τούτου κατασταθέντες ἀγωνοδίκαι ἐνόμισαν ὅτι συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς νέας ἡμῶν φιλολογίας, προσκαλοῦντες εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος τούτου τὴν ἀμιλλαν τῶν ἡμετέρων νέων λογίων, καὶ μάλιστα τῶν φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, εἰς λύσιν ζητημάτων, ἀναφερομένων οὐ μόνον εἰς τὴν ἀρχαίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν νεωτέραν ἡμῶν φιλολογίαν. Ὅθεν ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ κορυφαίου καὶ ἀρχαιοτάτου ἡμῶν ποιητοῦ, ἔθηκαν περὶ αὐτοῦ ζήτημα ἐν ταῖς τρισὶ πρώταις περιόδοις, ἃ ἔτυχον τῆς παρ' ἡμῖν νῦν δυνατῆς λύσεως· εἶτα ἔλαβον εἰς θέμα τῆς δ' περιόδου τὰ τῆς παιδείας καὶ τῶν λογίων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἀπὸ τῆς ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι τοῦ μεγάλου ἡμῶν ἀγῶνος τοῦ 1821, καὶ τελευταῖον πρᾶξ-

τειναν τὸ περὶ ἡθῶν καὶ ἐθίμων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ τῆς ἀρχαίας ζήτημα.

Συμπληρωθείσης δὲ ἤδη δωδεκαετίας ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ φιλολογικοῦ τούτου ἀγῶνος, δύνανται μετὰ παρήρησις νὰ εἰπωσιν οἱ ἀγωνοδίκαι ὅτι καὶ ἡ πρόθεσις τῆς ἀγωνοθέτου καὶ αἱ προσδοκίαι αὐτῶν ἐξεπληρώθησαν ἐν μέρει. Δὲν ἀπέβησαν μὲν δαψιλεῖς, οὐδὲ λίαν γενναῖοι οἱ καρποὶ τοῦ ἀγῶνος τούτου ἕνεκα τοῦ ὀλιγαριθμοῦ τῶν παρ' ἡμῖν λογίων, τῶν περὶ τὸν αὐτὸν κλάδον τῆς ἐπιστήμης ἀσχολουμένων, μάλιστα δὲ ἕνεκα τῶν καιρῶν, καθ' οὓς συνέστη ὁ ἀγὼν οὗτος, οἱ τινες οὐκ ὀλίγον ἀποτρέπουν τὴν προσοχὴν τῶν ἡμετέρων λογίων ἀπὸ ζητημάτων μὴ ἐχόντων ἄμεσον ἀναφορὰν εἰς τὰ τοῦ νῦν πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἡμῶν βίου· ἀλλὰ καὶ πάλιν δύναται τις εἰπεῖν, ὅτι οἱ τοῦ ἀγῶνος τούτου καρποὶ δὲν εἶναι ἀσήμαντοι.

Ἐπειδὴ ἐκ τῶν περὶ Ὀμήρου θεθέντων κατὰ πρῶτον ζητημάτων ἐδόθη ἀφορμὴ οὐ μόνον εἰς τοὺς κατελθόντας εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ τῆς νικητηρίου δάφνης ἐφιεμένους, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους οὐκ ὀλίγους λογίους νὰ ἐνδιατρίψωσι σπουδαίως εἰς τὴν μελέτην καὶ λύσιν τῶν ζητημάτων τούτων· ὅθεν προῆλθον εἰς φῶς πολλαὶ καὶ σπουδαῖαι μονογραφαί, ἐν αἷς εὐρίσκει ἤδη ὁ φιλομαθὴς νέος ἐν τῇ μητρικῇ αὐτοῦ γλώσσῃ, εἰ μὴ πᾶν ὅ,τι ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι εἶπον καὶ ἐδόξασαν περὶ τοῦ ἀθανάτου τούτου ποιητοῦ καὶ τῶν ἐπῶν αὐτοῦ, τοῦλάχιστον ὅσα εἰσὶν ἀπολύτως ἀναγκαῖα τοῖς εἰς τὴν μελέτην τούτου κατὰ πρῶτον ἐγκύπτουσι. Νομίζομεν δὲ ὅτι ἔτι πλείονες καρποὶ ἤθελον προέλθει εἰς φῶς, ἂν ἡ σπάνις ἀναγνωστῶν τοιούτων ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων δὲν ἐκόλυε τοὺς συγγράψαντας καὶ ἐν χειρογράφοις ἔχοντας βραβευθείσας διατριβὰς νὰ τηρῶσιν ἔτι ἀνεκδότους αὐτάς δι' ἔλλειψιν τῆς πρὸς ἐκδοσὶν ἀπαιτουμένης δαπάνης. Οἱ ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος δὲν παρέλιπον νὰ ποιήσωσι γνωστὸν εἰς τε τὸ κοινὸν διὰ τῆς ἐκθέσεως τῶν τοῦ 1865 καὶ δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ἐντιμὸν ἀγωνοθέτην, ὅτι οἱ καρποὶ τοῦ ἀγῶνος τούτου ἔσονται πλείονες καὶ γενναῖοτεροι ἴσως, ἂν οἱ τῆς παιδείας τοῦ ἔθνους κηδόμενοι πλούσιοι ὁμογενεῖς σπεύσωσιν εἰς ἐπικουρίαν τῶν βραβευομένων τοῦλάχιστον εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον λογίων, χορηγοῦντες αὐτοῖς τὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν βραβευομένων ἐπιστημονικῶν διατριβῶν, ὧν ἡ ἐκδοσις ἄλλως καθίσταται ἀδύνατος, μὴ θέλοντος παντὸς συγγραφέως δικὴν ἐπαίτου νὰ ἀναζητῇ συνδρομητὰς πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ δὲ ἤδη ἐγένετο ἀξία ἐπαίνου ἀρχὴ, χορηγοῦντος τοῦ ἐν Τεργέστη φιλομούσου κυρίου Δ. Οἰκονόμου πλὴν τοῦ βραβείου καὶ τὴν τῆς ἐκτυπώσεως δαπάνην τῶν εἰς τὸν ὑπ' αὐτοῦ κατασταθέντων ἀγῶνα βραβευομένων μεταφράσεων

ἀρχαίων καὶ νέων ποιητῶν Ἑλλήνων καὶ μὴ Ἑλλήνων, ἐλπίς ὑπάρχει ὅτι καὶ ὁ φιλολογικὸς οὗτος ἀγὼν θέλει ἀξιοθῆ ὁμοίως ἐπικουρίας.

Ἰσαύτως καὶ ἐκ τοῦ περὶ παιδείας τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐν τοῖς χρόνοις τῆς δουλείας αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Τούρκου θεθέντος ζητήματος προῆλθον εἰς φῶς μέχρι τοῦδε οὐκ ὀλίγαι σπουδαῖαι συγγραφαί, ἀλλὰ μὲν ἐξιστοροῦσαι τὸν βίον τοῦ ἀπὸ τῆς ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι τοῦ 1821 ἀκμασάντων λογίων Ἑλλήνων, ἀλλὰ δὲ ἀνερευνῶσαι τὴν ἱστορίαν τῶν διαφόρων ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων κατὰ πᾶσαν αὐτὴν τὴν χρονικὴν περίοδον, καὶ τινες ἀλλὰ ὑπόθεσιν ἔσχον τῶ τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης ζήτημα καὶ τὴν παρ' ἡμῖν πρῶτην εἰσαγωγὴν τῆς τυπογραφίας, καὶ ἄλλαι ὁμοίως φύσεως ζητήματα.

Ἄλλ' εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ ἀγῶνος τούτου ἐρρέθη ὑπὸ τῶν ἀγωνοδικῶν, ὅτι διὰ προτάσεως τοιούτων ζητημάτων, ἅτινά εἰσι βεβαίως ὑπέρτερα τῶν δυνάμεων τῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον φοιτῶντων (διότι τούτων πρὸ πάντων τὴν ἀμιλλαν νὰ ἐρεθίσῃ πρόθετο ὁ ἀγὼν οὗτος), ἐζητεῖτο ὅπως δοθῆ τοῖς ἡμετέροις ἀφορμὴ νὰ ἐγκύψωσιν εἰς τὴν μελέτην τούτων, καὶ πλουτίσωσι τὴν ἡμετέραν φιλολογίαν δι' ὅσον οἶόν τε τελειότερων τοῦ εἶδους τούτου συγγραμμάτων, συλλέγοντες πᾶν ὅ,τι ὀρθὸν ἐρρέθη καὶ ἐγράφη μέχρι τοῦδε ὑπὸ τῶν καὶ χρόνου πολλοῦ καὶ μέσων ἀφθόνων εὐμοιρούντων Εὐρωπαίων· διότι ὀρθῶς ἐλέχθη, νομίζομεν, ὅτι δὲν ἤλθεν ἀκόμη ὁ καιρὸς, ὅπως ἀνταγωνισθῶμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὰ τῆς ἀρχαίας φιλολογίας μάλιστα ζητήματα πρὸς τοὺς Εὐρωπαίους, οἵτινες αἰῶνας ἤδη πολλοὺς ἀσχολοῦνται περὶ ταύτην, καὶ περὶ παντὸς φιλολογικοῦ ζητήματος ἔγραψαν ἀπειράριθμα συγγράμματα καὶ μονογραφίας, ὧν ἡμεῖς μόλις τὰ ὀνόματα γινώσκουμεν. Ἄν ὅμως ἐκ τῆς συζητήσεως καὶ ἐρευνῆς τῶν προτεινομένων ζητημάτων προήρχετο καὶ τι πλεον' ἂν ἀνευρίσκοντο δηλονότι καὶ νέα τέως ἀγνωστοὶ ἀλήθειαι, τὸ κέρδος ἦτο τότε μείζον τοῦ ζητουμένου καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον εὐπρόσδεκτον. Ἄλλ' ἂν τὸ δεύτερον τοῦτο δὲν ἐπετεύχθη, ἐπετεύχθη ὅμως ἄλλο οὐχὶ μικρόν.

Τοῦτο δὲ εἶναι ὅτι οἱ εἰς λύσιν τῶν προτεινομένων ζητημάτων ἀσχοληθέντες μετὰ ἀγάπης προσκτώσιν ὅσον οἶόν τε ἀκριβεῖς τοῦ ὑπ' αὐτῶν λυθέντος ζητήματος γνώσεις, ἃς καὶ ἐρεθῆς διὰ παρατεινομένης σπουδῆς καὶ μελέτης ἐπαυζάνοντες, καθίστανται οὕτως εἰδικοί ἐν τούτῳ. Ὅσον δὲ ἀσθενῆς καὶ ἂν ἦναι κατὰ πρῶτον ἡ εἰδικότης αὐτῶν, εἶναι οὐχ ἦττον πολῦτιμος, διότι εἰδικῶν λογίων καὶ σπάνιν μεγάλην ἔχομεν, καὶ ἡ ἀπόκτησις τού-

των εἶναι καθ' ἡμᾶς μέγα τῆς ἡμετέρας φιλολογίας κέρδος.

Εἰς ἀπόκτησιν τοιαύτης εἰδικότητος πρὸ πάντων ἀπέβλεπε τὸ τελευταῖον θεθὲν θέμα τοῦ ἀγῶνος τούτου, οὗτινος ἡ φύσις εἶναι τοιαύτη, ὥστε συνδυάζει τὰ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ βίου μὲ τὰ ἡμέτερα.

Πάντες ὅσοι καὶ μικρὸν ἐπέστησαν τὸν νοῦν εἰς τὴν ἔρευναν τῶν τῆς νέας καὶ ἀρχαίας Ἑλλάδος ὁμολογοῦσι, νομίζομεν, ὅτι πλείστα ἤθη καὶ ἔθιμα, δεισιδαιμονίαι καὶ προλήψεις παντὸς εἶδους τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν μεθ' ὅλας τὰς περιπτώσεις τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ τοὺς πολλοὺς κινδύνους ἐν τῷ μακρῷ χρονικῷ διαστήματι τῆς ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους καὶ ἄλλους πολλοὺς ἀλλοφύλους λαοὺς δουλείας μέχρι τῆς ἐπελευθερώσεως αὐτοῦ ἀπὸ τῶν Τούρκων. Ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ὅπως διεσώθη ἡ γλώσσα καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν διὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ ἐμφύτου δυνάμεως τῆς αὐτοσυντηρήσεως καὶ τῆς τοῦ ἐξιδιοποιεῖσθαι καὶ ἀφομοιοῦν πρὸς τὰ ἑαυτοῦ πᾶν ξενικὸν στοιχεῖον ὅθεν δῆποτε καὶ ἂν προέρχεται καὶ οἰκισθῆποτε καὶ ἂν ἦναι τοῦτο φύσεως, ἢν δύνανται ἀνεγνώρισαν καὶ ὁμολογοῦσιν ὅσοι τῶν τῆς ἐσπερίας καὶ βορείου Εὐρώπης ἔσχον ἀφορμὰς νὰ μελετήσωσι τὴν ἱστορίαν καὶ τὰ ἤθη ἡμῶν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν διέφυγον πάντῃ κίνδυνον καὶ πᾶσαν ξενικὴν ἐπίδρασιν πλείστα ἤθη καὶ ἔθιμα, παραδόσεις καὶ προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίαι τῶν ἡμετέρων προγόνων ἐν πάσαις ταῖς χώραις τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἀποικιῶν αὐτῆς ἀρχαίων καὶ νέων. Ταῦτα δὲ μετὰ τῆς γλώσσης εἰσὶν ἀναμφιλέκτως τὰ ἰσχυρότατα καὶ ἀναμφισβήτητα τεκμήρια τῆς οὐδέποτε διασπαθείσης ἀλύσεως τῆς συναπτούσης ἡμᾶς μετὰ τῶν ἡμετέρων προγόνων· διότι ταῦτα δὲν διδάσκονται παρ' ἄλλων, οὐδὲ μεταφυτεύονται ἔξωθεν παρ' ἀλλοφύλων, ἀλλὰ μεταδίδονται μόνον διὰ στόματος τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα, διὰ τῶν πρεσβυτέρων πρὸς τοὺς νεωτέρους· πᾶσα δ' ἄλλη δι' ἄλλων, μάλιστα ἀλλοφύλων καὶ ἀλλογλώσσων προσώπων, μετὰδοσις τούτων εἶναι ἀδύνατος. Τὴν γνησιότητα δ' αὐτῶν, βεβαίαν οὖσαν, οὐδεὶς φθόνος, οὐδεμία σοφιστικὴ δεινότης λόγου δύναται ν' ἀκυρώσῃ. Μόνον ἐπὶ βραχὺν χρόνον δύναται ὁ φθόνος καὶ ἡ κακοβουλία νὰ ἐξαπατήσῃ καὶ πιστευτὴ νὰ κατασταθῇ τοῖς ἀγνοοῦσιν ὅπως τὰ καθ' ἡμᾶς ἡ ἐπιπολαίως μόνον γινώσκουσιν αὐτά· διότι ἐπὶ τέλους ἀναλάμπει ἡ ἀλήθεια. Τοῦτο δ' ἐγένετο ἤδη ἐν τῷ πρὸ τεσσαρῶν δεκαετηρίδων μετὰ πολλοῦ τοῦ στόμφου καὶ μεγάλης λεκτικῆς δεινότητος καὶ σοφιστείας ῥιφθέντι ἐν μέσῳ τῆς ἐπιστημονικῆς Εὐρώπης διασταγῶν περὶ τῆς ἡμῶν ἐθνικῆς γνησιότητος· διότι

τὰ κατὰ ταύτης ῥηθέντα καὶ δημοσιευθέντα ἐκλόνησαν μὲν ἐν ἀρχῇ τὰς πεποιθήσεις τῶν τοῦ πράγματος ἀπειροτέρων, ὕστερον ὅμως δι' ἀκριβεστερίας καὶ ἀπαθεστερίας μελέτης τῆς ἱστορίας ὑπὸ ἀπροκαταλήπτου διανοίας, καὶ μάλιστα διὰ συγκρίσεως τῶν τῆς ἀρχαίας καὶ νέας Ἑλλάδος ἡθῶν καὶ ἐθίμων, γλώσσης καὶ βίου καὶ τοῦ χαρακτήρος τῶν νῦν κατοίκων τῆς αὐτῆς χώρας, τηρουμένου ἐν τοῖς πλείστοις ἀμεταβλήτου ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αὐτοῦ φύσει, ἀπεδείχθησαν ὑπερβολαὶ διανοίας ἐμπαθοῦς καὶ φθονεράς, ἥτις ἐρειδομένη ἐπὶ ἱστορημάτων ἀμφιβόλων καὶ σφαλερῶς ἐρμηνευθέντων, ἀπεπειράθη λίαν θρασέως ν' ἀρνηθῆ ὅπως τὴν ἡμῶν γνησιότητα, μηδὲ ὅπως λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὸ πραγματικὸν καὶ ὑπάρχον ἐν τῇ ζωῇ καὶ τῷ χαρακτήρι τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.—Μηδεὶς τῶν ἀλλογενῶν μεμφήτω ἡμᾶς ὡς μάταια καὶ ἄκαιρα ἐκάστοτε λέγοντας, ὅτι πολὺ λάκις, εὐκαιρίας δοθείσης, ἐπιλαμβανόμεθα καὶ ἐπὶ τοῦ βήματος τούτου τῆς ἐθνικῆς ταύτης ὑποθέσεως, διότι ὅσον οἱ πολεμοῦντες τὴν γνησιότητα καὶ συγγένειαν ἡμῶν πρὸς τοὺς ἀρχαίους κατοίκους τῆς χώρας ταύτης γινώσκουσιν ὁπόσην δύνανται αὐτὴ εἶχει εἰς τὴν ἡθικὴν ἡμῶν ἀνάπτυξιν καὶ ἀποκατάστασιν, τοσοῦτο καὶ ἡμεῖς πάντες γινώσκουμεν πόσον ἐνδιαφέρει ἡμᾶς αὕτη. Οὐδὲν ἄλλο προσβάλλει ἰσχυρότερον τὸ ἐθνικὸν ἡμῶν αἶσθημα, αὐτὴν τὴν πολιτικὴν ὑπαρξίν μας ἢ ἡ ἐπικράτησις τοιαύτης πολεμίας ἡμῖν δοξασίας. Τούτου ἕνεκα πᾶς Ἕλληνας οἱ τρόποις καὶ μέσοις δύναται ἀποκρούει αὐτὴν πάντοτε, καὶ μάλιστα νῦν, ὅτε καὶ ἀλλογενεῖς φίλοι τῆς ἀληθοῦς ἱστορίας κηρύσσονται ὑπέρμαχοι τῆς ἡμῶν γνησιότητος.—Εἰς ὑποστήριξιν καὶ βεβαίωσιν τῆς ἀρξαιμένης ἤδη ἐπικρατεῖν ἐν Εὐρώπῃ ὀρθῆς ταύτης δοξασίας ἐνόμισαν οἱ ἐπὶ τοῦ φιλολογικοῦ τούτου ἀγῶνος ὅτι οὐ μικρὸν θὰ συνετέλει πραγματικὴ ἑλληνικὴ, ἐξετάζουσα μετὰ τῆς δυνατῆς ἀκριβείας τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ παραβάλλουσα ταῦτα πρὸς τὰ νῦν ἑλληνικά. Τοιαύτη πραγματικὴ, διαφωτίζουσα τὸ προκείμενον ζήτημα, θὰ ἐξεπλήρου καὶ ἄλλον οὐχ ἦττον ἐθνικὸν σκοπὸν. Διὰ τῆς ὁσημέραι ἐπιτεινομένης ἐπιμιξίας ἡμῶν πρὸς τὴν δυτικὴν καὶ βόρειον Εὐρώπην ἕνεκα τῶν πολλῶν νέων μέσων τῆς εὐκόλου τῶν λαῶν συγκοινωνίας χάριν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας· ἐτι δὲ καὶ ἕνεκα τῆς φυσικῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐφέσεως πρὸς μίμησιν παντὸς καινοφανοῦς, κινδυνεύομεν ν' ἀποβάλωμεν ἢ αὐτοπροαιρέτως ὀλιγοῦμεν πᾶν ὅ,τι ἀρχαῖον διεσώθη παρ' ἡμῖν ἐκ τοῦ βίου τῶν ἡμετέρων προγόνων, ἀρεσκόμεθα δὲ νὰ μιμώμεθα ὅ,τι νέον καὶ ἀλλοφύλον εἰσκομίζεται παρ' ἡμῖν διὰ τῶν τῆς συγκοινωνίας νέων μέσων. Τούτου δ' ἕνεκα ὁ ἐν ταῖς πόλεσι βίος ἡμῶν εἶναι νῦν ἄλ-

λος ἢ ὁποῖος ἦτο πρὸ τοῦ μεγάλου ἡμῶν ἀγῶνος. Πλεῖστα ἦθη καὶ ἔθιμα ἑλληνικὰ καὶ ἀρχαῖα ἢ ἐλητμανήθησαν ὅπως, ἢ μετὰ μειδιάματος βλέπουσιν οἱ ἐν τῷ βίῳ νεωτερίζοντες ἐξ ἡμῶν παρὰ τοῖς ἀρχαϊκώτερον καὶ ἑλληνικώτερον βίον ζῶσι κατοικοῖς τῶν ἡμετέρων ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν.

Διὰ τὴν μεγάλην λοιπὸν ἔθνικὴν καὶ ἱστορικὴν σημασίαν, ἣν ἔχει ἡ τήρησις καὶ διάσωσις τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἔθιμων καὶ ἡ σύγκρισις αὐτῶν πρὸς τὰ νέα, προέτειναν οἱ ἐπὶ τοῦ φιλολογικοῦ τούτου ἀγῶνος τοῖς λογίοις ἡμῶν πρὸς λύσιν τὸ θέμα τοῦτο:

«*Νὰ συλλεχθῶσιν ὅσον πλεῖστον ἑλληνικῶν τόπων τὰ ἑλληνικὰ ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ συνήθειαι καὶ τὰ παραληθῶσι πρὸς τὰ ἐν τοῖς σωζομένοις συγγραφεῦσι μνημονεύμενα, ὅπως γνωσθῇ ἡ τούτων ταύτης καὶ διαφορὰ.*»

Ἡ συλλογὴ αὕτη πρέπει νὰ περιλάβῃ τὰ τοῦ γάμου ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ τὴν ἐν τῷ βίῳ σημασίαν τῆς γυναικὸς, τὰ τῆς γεννήσεως καὶ πρώτης ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν, τὰ παίγνια τούτων, τὰς ἐν τῷ βίῳ προλήψεις καὶ δεσποδαιμονίας: οἷον βρακτανίας, ἐπωδᾶς, μαγείας, μαντείας παντὸς εἶδους, τὰ περὶ στοιχείων καὶ βρυκολάκων καὶ λοιπῶν φανταστῶν ὄντων παντὸς εἶδους: ἔτι δὲ ὄνειρα, αἰνίγματα, γρίφους καὶ ἄλλα τοιαῦτα, καὶ τελευταῖον τὰ κατὰ τὸν θάνατον καὶ τὴν ταφὴν ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ τὰς περὶ νεκρῶν δόξας τοῦ λαοῦ.

Ἐν πᾶσι πρέπει νὰ ὀνομάζηται ἀκριβῶς ὁ τόπος ὅθεν λαμβάνονται τὰ περιγραφόμενα ἔθιμα καὶ εἰ δυνατόν, νὰ φέρωνται πρὸς πίστωσιν καὶ μνημονεύματα, παρεμβαλλομένων πρὸς βεβαίωσιν τοῦ λόγου καὶ ἀσμάτων ὅσα αὐτοσχεδιάζονται εἰς διαφόρους τοῦ βίου περιστάσεις ὑπὸ τοῦ λαοῦ, πρὸ πάντων τῶν ἀνεκδότων.»

Τὸ θέμα τοῦτο ὅσον σπουδαῖον καὶ ἔθνικόν εἶναι τοσοῦτον καὶ δύσκολον, ἴσως δὲ καὶ ἀδύνατον νὰ λυθῇ ἐν πάσῃ ἀκριβεῖ ὑφ' ἐνὸς μόνου καὶ νῦν μάλιστα, ὅτε ὀλίγοι τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν ἀλλοφύλων ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν των εἰς ἀναζήτησιν καὶ συλλογὴν εἰδήσεων¹⁾, αἵτινες συντελοῦσιν εἰς ἀκριβῆ καὶ βεβαίαν αὐτοῦ λύσιν: πρὸ πάντων δὲ, διότι αἱ εἰδήσεις αὗται πρέπει νὰ ἀναζητηθῶσιν εἰς ἀπάσας τὰς χώρας τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅπου ἀλλοχου ὁρίζονται ἔτι λείψανα ἑλληνικῶν ἀποικιῶν ἀρχαίων καὶ νέων: διότι πανταχοῦ, ὅπου Ἕλληνες, σώζονται καὶ ἑλληνικῶν ἔθιμων λείψανα, τὰ ὅποια ὀξυδερκῆς ὀφθαλμὸς δύναται ν' ἀνεύρη καὶ ἀνευρῶν

¹⁾ Ὁ ἐν Ἀθήναις φιλολογικὸς σύλλογος, Παρνασσός, ἤρξατο ἀπὸ τίνος χρόνου δημοσιεύειν ἐν φυλλαδίοις ὕλην τοιαύτην, ἥτις ἔσται πολὺτιμος συμβολὴ τῶν μέλλοντι ἀναγράψαι τὸν βίον τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Πρὸ τούτου δὲ ἡ «Πανδώρα» ἔχει δημοσιεύσει: πλεῖστον τοιαύτην ὕλην, ἀπ' ἀρχῆς μάλιστα τῆς ἐμφανιστικῆς τῆς.

νὰ συλλεθῇ καὶ ἐκτιμῆσθαι καὶ χρησιμοποίησθαι πρὸς τὸν προκείμενον σκοπὸν. Ἦτο λοιπὸν ἀνάγκη ὅπως πολλοὶ προηγουμένως ἀσχοληθῶσι πρὸς συλλογὴν τῆς ὕλης ταύτης ὕλης, μετὰ δὲ τὴν συλλογὴν ἀναφανῆ ὁ μέλλων νὰ μεταχειρισθῇ ταύτην ἀρχιτέκτων πρὸς ἀνίδρυσιν τοῦ ποθομένου ἔθνικοῦ μνημείου. Εἰς προπαρασκευὴν τοιοῦτου μνημείου, ἢ μᾶλλον εἰς συλλογὴν τῆς τούτου ὕλης ἠλπίζον οἱ ἀγωνοδῖκαι ὅτι ἤθελον προτρέψῃ διὰ τοῦ τεθέντος θέματος τοὺς νέους ἐκείνους, οὗς θερμαίνει τὸ τοῦ πατριωτισμοῦ ἱερὸν πῦρ, καὶ οἵτινες αἰσθάνονται ἐν ἑαυτοῖς ἔφρσιν πρὸς ἀγῶνας, φέροντας αὐτοῖς μὲν τιμὴν καὶ δόξαν, τῷ δὲ ἰδίῳ ἔθνεϊ σώζοντας ὅ,τι ἱερώτερον καὶ τιμαλφέστερον ἔχει παρὰ τῶν αὐτοῦ προγόνων. Τῶν ἐλπίδων τούτων δύναται εἰπεῖν ὅτι δὲν ἐψεύσθησαν ὅπως οἱ ἀγωνοδῖκαι.

Ἀκριβῶς ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ προγράμματος τοῦ θέματος ὀρισθέντι χρόνῳ ἦλθεν εἰς χεῖρας αὐτῶν πραγματεία μία καὶ μόνη, ἐπιγραφὴν φέρουσα

Μελέτη ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, λίαν διεξοδική, διηρημένη εἰς τέσσαρα μέρη, ὧν τὸ ἀ περιέχει τὴν νεοελληνικὴν μυθολογίαν, τὸ β' προλήψεις καὶ δοξασίας, τὸ γ' ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ τὸ δ' προϊόντα τῆς δημόδους φιλολογίας. Ἀλλ' εἰ καὶ ἕκαστον τῶν μερῶν τούτων πληροῖ περὶ τὰ εἰκοσι λεπτοῦς γεγραμμένα φύλλα κοινῆς χάρτου, πάντα δὲ τυπωθέντα ἤθελον συμπληρώσει τέσσαρες οὐχὶ μικροὺς τόμους, οὐδὲν ὅμως τῶν μερῶν τούτων ἐστάλη τέλειον ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, ἀλλ' ἐπιστολῇ λέγουσα, ὅτι «πολλὰ κεφάλαια διὰ τὸ βραδύ τῆς ἐργασίας, μήπω πρὸς τὸν ἀγῶνα καλῶς ἡτοιμασμένα, μένουσιν ἀναντίγραφα.»

Τὰ παραληθῆντα δὲ ταῦτα κεφάλαια, ἃ ὀνομάζει μόνον ὁ συγγραφεύς, εἰσι τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα, ὥστε καὶ αὐτὰ θέλουσι συμπληρώσει ἄλλους τόσους τόμους, ἂν ἐπεξεργασθῇ αὐτὰ μετὰ τῆς αὐτῆς, μεθ' ἧς τὰ ἤδη σταλέντα ἐπεξεργάσθη, ἐκτάσεως.

Οἱ ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος δὲν ἐδίστασαν καὶ ἑλλιπῆ καὶ μίαν μόνην οὔσαν τὴν πεμφθεῖσαν αὐτοῖς διατριβὴν νὰ κρίνωσιν, εἰ καὶ οὕτως ἐκλείπει ἡ τοῦ ἀγῶνος ἔννοια. Ἀλλ' ἐπειδὴ παρ' ἡμῖν σπάνια τὰ καλὰ, καὶ ὀλίγοι οἱ εἰς τὸ αὐτὸ ἀσχολούμενοι, πικριδόντες διὰ τοῦτο καὶ ἄλλας τινὰς ἐλλείψεις, οἷον τὴν λεπτογραφίαν καὶ πυκνογραφίαν καὶ τὸ λίαν δυσανάγνωστον αὐτῆς, δι' ἃς ἐλλείψεις ἤθελον μετὰ λύπης κηρύξει ἀπαράδεκτον τὴν πραγματείαν ταύτην σύμφωναν τῷ προγράμματι οὕτων, ἀποβλέψαντες δὲ εἰς τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἔργου καὶ εἰς τὴν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν, μεθ' ἧς ὁ συγγραφεύς φαίνεται ὅτι καὶ ἐπελήθη καὶ ἐξετέλεσεν αὐτὸ, ἀνεδέχθησαν προθύμῳ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κρίσιν τοῦ ὑποβληθέντος αὐτοῖς μέρους, ἀναμένοντες οὐ μόνον ν' ἀντι-

γράψῃ, ἀλλὰ καὶ ἀνέτως νὰ συμπληρώσῃ διὰ τῆς αὐτῆς μεθόδου καὶ ἀκριβείας τὰ παραλειφθέντα κεφάλαια καὶ ἀκολουθῶς ὑποβάλλῃ καὶ ταῦτα εἰς τὴν μελέτην αὐτῶν.

Καὶ περὶ μὲν τῆς γλώσσης τοῦ εἰς κρίσιν ὑποβληθέντος μέρους γενικῶς κρίνοντες, λέγουσιν ὅτι αὕτη δὲν εἶναι πανταχοῦ ἐξηκριβωμένη οὔτε ἐλευθέρᾳ ἀμαρτημάτων, οἷα δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάρχωσιν ἐν φιλοπονήματι εἰς φιλολογικὸν ἀγῶνα ὑποβαλλομένῳ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριστείου ἀξιώσεως ἔχοντι: διότι καὶ ἀνορθογραφαὶ παρεστέδυσάν τινες, ὡς παραλάσσουσα, Ἡπειρος πανταχοῦ, προτιμώτερον, μῦθον. Ὀλύμπιοι θεότητες, Δήμητρα, ἡνία ἀντὶ ἡνία, Ἰνίον ἀντὶ Ἰννίον, ἀπωλεσθεῖς, ἐστίασις ἀντὶ ἐστίασις, βωμαλαῖος, ἡλακάτη, καὶ ἄλλαι. Σόλοικα ἢ ἀνακόλουθα: ὡς παρχκατιόν, λαβῶν ὁ ἱερεὺς, ἐξακολουθεῖ ἢ ἀκολουθία. Οἱ καλλικατίζαροι ἀποδιοπομποῦνται τῶν οἰκιῶν παθητικῶς, ἐν ᾧ τὸ ῥῆμα εἶναι μέσον. Κακόζηλα ἢ κατ' ἔννοιαν ἐσφαλμένα, ὡς τὰ ἐκ λήθης παραπεσόντα ἀρχαῖα λείψανα νὰ ξενίσωσι = ἀνεύρωσι καὶ ἀναγνωρίσωσι. Ἡ μαγεία ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἑλλάδι εἶναι κατὰ μέγξ μέρος τὸ σύνολον τῶν προλήψεων καὶ δεσποδαιμονιῶν τοῦ λαοῦ. Πανταχοῦ ἀπαντᾷ ἡ λέξις ἢ ἡ φράσις, ἀντὶ τοῦ ἀπαντᾶται, ὡσεὶ ἡ λέξις ἢ φράσις ἔρχεται εἰς συνάντησιν.

Ὁ ἀγύρτης Σέργιος Διοκλητιανὸς ἐθεσίασε πολλοὺς παῖδας, ἐνθα τὸ ῥῆμα κυριολεκτικῶς ἐκλαμβανόμενον δὲν παρέχει ἀληθῆ ἔννοιαν, διότι οὗτος οὐδενὸς προσκάλεσε τὸν θάνατον. Βλ. καὶ Σταματιάδην ἐν Χρυσῶν. 3, 344—44.

Τὴν μαγικὴν ῥάβδον, ἥτις jouait un grand rôle εἰς τὰς μαγανίας των. Πρὸς τί τὰ ξένα, ἐν ᾧ τὸ ἑλληνικόν, ἦς ἡ χρῆσις εἶναι μεγάλη, εἶχε καλῶς;

Ἐταῖροι ἀντὶ φίλοι ἢ σύντροφοι, ὅπερ παρέχει οὐχὲν ἐντιμὸν ἔννοιαν, ἣν βεβαίως δὲν ἔχει κατὰ νοῦν ὁ συγγραφεύς.

Δὲν κατεχωρήθη ἐν τῇ τοῦ Passow συλλογῇ οὔτε ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ.

Σπανιώτατα ἢ μᾶλλον ποτὲ, ἀντὶ οὐδέποτε.

Ἀγνοῶν καλῶς τὴν γλῶσσαν, ἀντὶ τοῦ μὴ γινώσκων καλῶς. Ἐτι δὲ καὶ μισοβάρβαρα, ὡς τὸ

Ἐν τοῖς κλέφτικαῖς ἄσμασιν, ἀντὶ τοῦ ὁμαλωτέρου εἰς τὰ κλέφτικα ἄσματα.

Ταῦτα, καὶ ὅσα ἄλλα ὅμοια τούτοις, εἰσι βεβαίως παραδρομαὶ καὶ καλάμου παραπτώματα (lapsus calami), τὰ ὅποια πιστεύοντες ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεύς ἐν τῇ ἀναθεωρήσει τοῦ ἔργου του θέλει ἀνεύρει καὶ διορθῶσει, διότι ἄλλως φαίνεται οὐχὲν τῆς γλώσσης ἀδαῆς, μεταβαίνοντες εἰς ἐξέτασιν ἄλλων, ἐν οἷς φαίνεται κάλλιον ἢ ἀξία τοῦ ἔργου του.

Ἐν τῇ οἰκονομίᾳ καὶ διατάξει τῆς ὕλης νομί-

ζομεν ὅτι ὁ συγγραφεύς ἐπέτυχε τοῦ ὀρθοῦ, διαιρέσας αὐτὴν εἰς τέσσαρα μέρη, ἐν οἷς περιέλαβε πᾶσαν συγγενῆ ὕλην: ἂν δὲ καὶ που παρεσέφρησαν ἀλλότρια, δύναται ὁ αὐτὸς ἐν ἐπιθεωρήσει τῆς ὅλης πραγματείας νὰ κατατάξῃ αὐτὰ προσηκόντως: ὡς οὐδὲν ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ἐνταῦθα, καθόσον μάλιστα γνωρίζομεν ὅτι ὕλη, τοσοῦτον ποικίλη καὶ διάφορος, δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ διαταχθῇ οὕτως, ὥστε νὰ τύχῃ τῆς ἐπιδοκιμασίας παντός. Οὐδὲ οἱ ἐμπειρότεροι ἡμῶν εἰς τοιαύτας συγγραφὰς Γερμανοὶ, οἱ περιγράφαντες τὰ τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου τῶν ἡμετέρων προγόνων, ἐδυνήθησαν νὰ διατάξωσιν οὕτω τὴν ποικίλην ταύτην ὕλην, ὥστε νὰ ἐπιδοκιμασθῇ παρὰ πάντων ἢ διατάξις αὐτῆς, ὅπως ἐν προγενεστέρᾳ κρίσει τοῦ ἀγῶνος τούτου ἐδηλώθη σαφέστερον.

Τὸ σπουδαιότερον ὅμως τῆς πραγματείας ταύτης, ὅπερ προσελκύει τὴν προσοχὴν παντός ἀναγνώστου εἶναι ἡ ἄκρα τοῦ συγγραφέως φιλοπονία, μεθ' ἧς οὗτος συνήγαγε τὴν ὕλην καὶ ἀπεπειράθη νὰ ἐξακριβώσῃ αὐτὴν διὰ παντός αὐτῷ δυνατοῦ τρόπου. Ἐπειδὴ καὶ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ὀλίγων σελίδων πείθεται πᾶς τις, ὅτι ἐργάσθη μετὰ λίαν ἀξιοπαΐνου ἀγάπης καὶ ἐπιμονῆς σπανίως παρ' ἡμῖν ἀπαντωμένης πρὸς συλλογὴν τῆς ὕλης. Καὶ αὗται αἱ τῶν κεφαλαίων ἐπιγραφαὶ πείθουσι τὸν ἀναγνώστην, ὅτι οὐδὲν παρέλειπεν ὁ συγγραφεύς, ὅπερ ἡδύνατο νὰ καταστήσῃ τελειότεραν τὴν πραγματείαν του, καὶ νὰ διασαφήσῃ τὸ δοθὲν θέμα καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν καὶ ὑποβάλλῃ εἰς τὰ ὅμματα τοῦ ἀναγνώστου πᾶν ὅ,τι ἡδύνατο νὰ καταστήσῃ ἀκριβεστέρην τὴν γνώσιν τῶν ἠθῶν καὶ ἔθιμων, προλήψεων καὶ δεσποδαιμονιῶν καὶ παντὸς εἶδους δοξασιῶν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Χάριν τῆς τελειότητος ταύτης τοῦ ἔργου ἔκρινε φαίνεται ἀναγκαῖον νὰ περιλάβῃ καὶ τινὰ, ἃ ἄλλος ἡδύνατο νὰ νομίσει ἀλλότρια τοῦ τεθέντος ζητήματος, καθ' ἡμᾶς ὅμως εἰσι καὶ ταῦτα οὐσιώδη μέρη τῆς ἀκριβοῦς τούτου λύσεως, οἷον τὴν νεοελληνικὴν μυθολογίαν καὶ φιλολογίαν, ἃ συμπληροῦσι τὸ ἀ καὶ τελευταῖον μέρος τῆς πραγματείας.

Ἀλλὰ πλὴν τῆς φιλοπόνου ταύτης ἀναζητήσεως τῆς ὕλης καὶ ἡ βίαστος καὶ βεβαίωσις αὐτῆς, δύναμεθα εἰπεῖν, φαίνεται ὅτι γίνεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως μετὰ πολλῆς, ἢ μᾶλλον ὑπερβολικῆς ἀκριβείας. Δὲν ὑπόσχεται μὲν οὐδὲ λέγει ὅτι ἀνεζητήσεν ἀπασῶν τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, οὐδὲ ἡδυνάμεθα νὰ περιμένωμεν τοῦτο παρ' ἐνὸς καὶ μόνου, ὡς καὶ προλαβόντες εἶπομεν, διὰ τὴν γνωστὴν τοῦ πράγματος δυσχέρειαν, ἀλλὰ πολλοῦ ὁμολογεῖ εἰλικρινῶς πόθεν ἔλαβε πᾶν ὅ,τι φέρει προσθέντων πανταχοῦ καὶ τὰς δεούσας μαρτυρίας πρὸς βε-

βιώσει των φερομένων ὑπ' αὐτοῦ. Δυνάμεθα μάλιστα εἰπεῖν ὅτι ὁ συγγραφεὺς ὑπερβαίνει ἐν τούτῳ καὶ τὰ τοῦ ἀναγκασίου καὶ ἱκανοῦ ὄντα, διότι τὸ πλῆθος τῶν βιβλίων, εἰς ἃ πανταχοῦ τῆς πραγματικῆς του παραπέμπει, εἶναι τοσοῦτον μέγα καὶ τοσοῦτων γλωσσῶν, ὥστε μακαρίζομεν αὐτὸν διὰ τὴν πολλὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὸ μέγεθος τῆς βιβλιοθήκης, ἂν ἀληθῶς ἀνέγνωσε καὶ συνεβουλεύθη πάντα τὰ μνημονευόμενα βιβλία. Ἐπειδὴ ὅμως, ἀνατρέξαντες εἰς τινὰ τῶν ὀνομαζομένων βιβλίων, εὗρομεν καὶ τινὰς παραπομπὰς μὴ ὀρθῶς ἐχοῦσας, παιθόμεθα ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἀντέγραψε κατ' ἄλλων τινὰς αὐτῶν, μὴ ἀναγκῶς αὐτὸς τὰ φερόμενα χωρὶς διὸ ὑπέπεσαν εἰς τινὰ παραπτώματα, τὰ ὁποῖα βεβαίως ἤθελεν ἀποφύγει, ἂν ἀνεγίνωσκεν ἰδίους ὄμμασι τὰ ὑπ' αὐτοῦ μνημονευόμενα συγγράμματα. Τοιαῦτα ἐκ πολλῶν παραπτώματά εἰσι τὰ ἐξῆς:

Τὸ γνωστὸν ἐπιγράμμα:

Κ' ἦν με φάγης ἐπὶ ῥίζαν, ὅμως ἔτι καρποφορήσω
ἔσσαν ἐπισπείσει σοί, τράγε, θυομένω.

ἀντιγράφει ἐσφαλμένως

Κ' ἦν με φάγης εἰς τὴν ῥίζαν ὅμως ἐγὼ πάλιν ἀνήσω
ἐπὶ ἐπισπείσει σοί τράγε θυομένω,

ὅπερ καὶ μετρικῶς εἶναι ἡμαρτημένον.

Ἀμέσως ἐφεξῆς παραπέμπει εἰς Κριτίαν Πλάτωνος, ἧτοι διάλογον Πλάτωνος ἐπιγραφόμενον Κριτίαν· ἀλλὰ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀναφέρονται εἰς τὸν διάλογον τοῦ Πλάτωνος τὸν ἐπιγραφόμενον Κρίτων, ἐν ᾧ ὁ Κριτίας παρίσταται ὡς πρόσωπον διαλεγόμενον. Ἐκτὸς δὲ τούτου δὲν εἶναι ἀληθές, ὅπως ὁ συγγραφεὺς λέγει, ὅτι ὁ Πλάτων ἐδίδασκεν, ὅτι οἱ ἀδικούμενοι πρέπει νὰ ἀνταδικώσιν, ἀλλὰ τὸ ἀνάπαλιν ὁ Σωκράτης διδάσκει ἐν τῷ Κρίτωνι, ὅτι οἱ ἀδικούμενοι δὲν πρέπει νὰ ἀνταδικώσιν. Οὔτε ἐν τῷ Μένωνι, ὅπου πάλιν παραπέμπει, διδάσκει ὁ Πλάτων τὸ ἀνταδικεῖν.

Ἀλλοῦ γράφει ἡμαρτημένως τὸν 1097 στίχον τῆς Ἠλέκτρας τοῦ Εὐριπίδου, γράφας

μικρὰ γὰρ
μεγάλων ἀμείνω σῶφροσιν δόμοις ἔχει.

Ἐνθα ἀντὶ τοῦ ἔχει γραπτέον λέγει ὅπερ καὶ ὁ Εὐριπίδης ἔγραψε καὶ ἡ ἔννοια ἀπαιτεῖ.

Ἀλλοῦ πάλιν γράφει ἐν ἄλλοις στίχοις τοῦ αὐτοῦ Εὐριπίδου ἔφη ἀντὶ ἔφω· ἡ παραλείπει τὸ δεῖν πρὸ τοῦ τᾶνδ' ἔφω—τὰ ἐνδίκαια.

Μετὰ τὴν ἡμετέραν παροιμίαν

Θρέψαι λύκον τὸν χειμῶνα νὰ σὲ φάη τὸ καλοκαίρι
φέρει ὡς συγγενὲς ταύτας ἐκ τοῦ Θεοκρίτου τὸ
Θρέψαι καὶ λυκιδεῖς, θρέψαι κύνες ὡς τὸ φαγόντι·
παραπέμπων εἰς εἶδ. Ε'. 38 καὶ Σχολ. τούτου,
ἐνθα ἀντὶ κύνες γραπτέον κύνες, ὅπερ καὶ τὸ μέ-

τρον ἀπαιτεῖ, καὶ ἀντὶ φαγόντι γραπτέον φάγοντι.

Καὶ κατωτέρω γράφει ἐξ ἴσου ἡμαρτημένως ἄλλον στίχον τοῦ Θεοκρίτου (Γ', 44.)

Χαλεπὸν χειρεῖων κῦνα γεύσασθαι,
ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ

Χαλεπὸν χορίω κῦνα γεῦσαι.

Καὶ ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων παραδειγμάτων, ἃ εἰς ἀπόδειξιν τοῦ λόγου φέρομεν, πείθεται τις ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἀντέγραψε τὰ χωρία ταῦτα ἐξ ἄλλων βιβλίων, ὅπου εἰσὶν ἡμαρτημένως γεγραμμένα. Ἄν ὅμως αὐτὸς ἀνέτρεχεν εἰς τὰς πηγὰς ἢ καὶ εἰς τὰς νεωτάτας ἐκδόσεις, καὶ ἔγραφεν ἐξ αὐτῶν τὰ χωρία ταῦτα, βεβαίως δὲν θὰ ἀντέγραφε ταῦτα οὕτως ἡμαρτημένως, ὥστε μῆτε μὲ τὴν ζητούμενην ἔννοιαν μῆτε μὲ τὸ μέτρον τοῦ στίχου νὰ συμβιβάζωνται.

Ἀλλὰ πλὴν τούτων ὑπάρχουσι καὶ πλείστα ἀτελεῖς παραπομπὰι πανταχοῦ τῆς διατριβῆς, ἐν αἷς ἢ μόνον ὁ συγγραφεὺς μνημονεύεται, ὡς Σουίδας μόνον, ἔνευ προσθήκης λέξεως ἢ σελίδος ῥητῆς τινος ἐκδόσεως· ἢ ὁ συγγραφεὺς καὶ ἐν τῶν βιβλίων τούτου ἄνευ προσθήκης ὅμως κεφαλαίου ἢ σελίδος, ἢ ἀπλῶς σ. σελ. ἄνευ προσθήκης τοῦ ἀριθμοῦ τῆς σελίδος.

Ἄλλαχοῦ πάλιν εὗρομεν καὶ παραπομπὰς ἐσφαλμένας· ὡς ἐν τῷ περὶ Καλλικατίζωνος παραπέμπει εἰς Χρυσάλιδος 3, 321—325, ἐν ᾧ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος εὐρηται ἐν σελ. 341—44.

Καὶ τοιαῦτα εἰσὶν οὐκ ὀλίγα, ἐπειδὴ ἢ δὲν ἀντεγράφησαν ὀρθῶς ἢ ἐτυπώθησαν κακῶς, ἢ καὶ ἐν τοῖς βιβλίοις, ὅθεν ἐλήφθησάν εἰσιν ἡμαρτημέναι.

Ἐνεκα τῶν ἡμαρτημάτων τούτων, τὰ ὁποῖα οὔτε ὀλίγα οὔτε μικρὰ καθ' ἡμᾶς εἶναι, ἀναγκάζομεθα νὰ παρατηρήσωμεν εἰς τὸν συγγραφέα καὶ εἰς πάντα ἄλλον νέον ἀποδιδόμενον εἰς τὸν φιλολογικὸν τοῦτον ἀγῶνα, ὅτι ὅσον ἀξέπαινος καὶ θαυμαστὴ εἶναι ἢ μετὰ πολλοῦ τοῦ κόπου ἀναζητήσις τῆς ὕλης παντὸς καλλιτεχνήματος ὅπου δὴποτε εἶναι δυνατόν νὰ ἀνευρεθῇ αὕτη, τοσοῦτον μεμπτὴ καὶ φευκτὴ ἀκαιρος ἐπίδειξις μεγάλῃς ἀναγνώσεως καὶ πολυμαθείας ἐν οὐ δέοντι μάλιστα γινόμενῃ. Ἡμεῖς πρὸ πάντων οἱ Ἕλληνας, οἵτινες ἤδη ἀποδιδόμεθα εἰς τοιοῦτους ἀγῶνας καὶ συγγραφὰς ἐπιστημονικὰς, ἀπαιτούσας μεγάλην ἀκρίθειαν, καλὸν νὰ ἀρκώμεθα εἰς ὅσα ἡμεῖς αὐτοὶ καὶ ἰδίους ὀφθαλμοῖς ἐβασανίσασμεν. Οὐδεὶς κατ' ἡμῶν, τῶν εἰς τὰ τοιαῦτα πρωτοπειρῶν, ἀπαιτεῖ πολυμάθειαν, σπανίως ἀπαντωμένην καὶ εἰς ἐγγηράσαντας ἐν μελέταις καὶ συγγραφαῖς ἀνδρας τῆς βορείου Εὐρώπης· ἀπαιτεῖ τούναντιον καὶ δικαίω τῷ λόγῳ φιλομάθειαν, φιλαλήθειαν καὶ ἀκρίθειαν. Τὸ παράδειγμα ὁμογενοῦς τινος, γράψαντος τὸ 1814 ἀρχαιολογικὴν τινὰ πραγματείαν περὶ τῆς νήσου

Ἀσυνάδος, καὶ φέροντος εἰς μαρτυρίαν συγγράμματα ἀνύπαρκα, ἢ παραπέμποντος εἰς χωρία μὴ ἀνευρισκόμενα γνωστῶν συγγραμμάτων, πρέπει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν πᾶς φίλος τῆς ἀληθείας καὶ τῆς τιμῆς νέος Ἕλληνας συγγραφεὺς. Λευκαδίος τις συγγραφεὺς ἠρέθισεν εἰς τοσοῦτον τὴν χαλὴν τοῦ μεγάλου τῆς Γερμανίας ἀρχαιολογοῦ Βουκχίου, ὥστε οὗτος ἀνήγειρεν αἰώνιον μνημεῖον τῆς ψευδολογίας αὐτοῦ ἐν τῷ ἀτόμῳ σελ. 56 τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης συλλογῆς τῶν ἑλλην. ἐπιγραφῶν, καὶ ἐν τῇ κατὰ τετραετίαν ἐπαναλαμβανόμενῃ διδασκαλίᾳ τῶν ἑλληνικῶν ἀρχαιολογιῶν, ἔφραεν αὐτὸν ἐπ' αἰσχύνῃ τῶν ἀκρωμένων αὐτοῦ ἑλλήνων νέων εἰς παράδειγμα ἀναιδεῖας καὶ ψευδολογίας, συμβουλεύων οὕτω τοὺς αὐτοῦ ὁμιλητὰς ν' ἀπέχωνται τῆς τοιαύτης ψευδοσοφίας καὶ πολυμαθείας. Εἶναι ἀληθές ὅμως ὅτι καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἄλλοις σοφοῖς τῆς δυτικῆς καὶ βορείου Εὐρώπης οὐχὶ σπανίως ἀπαντῶνται τοιαῦτα ἀπάται καὶ μάλιστα λογοκλοπίαι, οἷα ἐκ πολλῶν εἶναι καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ Welker ἐν τῷ περὶ ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν τραγωδιῶν συγγράμματι αὐτοῦ (τόμ. 3, σελ. 4356) φερομένη, ἢ τοῦ Ἄγγλου Snell δηλονότι, μεταδόντος τοῖς Ἄγγλοις τὸ 1825 ὡς ἴδια, πάνθ' ὅσα ὁ Γερμανὸς Lange ἔγραψε περὶ ῥωμαϊκῆς τραγωδίας ἐν τῇ Vindiciæ tragediæ Romanæ πραγματεία του, ἢν ἔξεδωκεν ἐν Λειψίᾳ τῷ 1822, καὶ φέροντος μάρτυρας τῶν λόγων του πάντας, ἀρχαίους καὶ νέους συγγραφεῖς, οὗς καὶ ὁ Lange, πλὴν τούτου μόνου. Τὰς τοιαύτας λογοκλοπίας, εἰς ἃς κατὰ δυστυχίαν καὶ τινες τῶν ἡμετέρων λογίων ἄνευ ἀνάγκης ὑπέπεσαν, προτρέπομεν τοὺς φιλομαθεῖς νέους ν' ἀποφεύγωσι πάση δυνάμει, διότι, ἀνακαλυπτόμενοι αὐταὶ οὐχὶ εἰς μακρὸν, καθιστῶσι καὶ αὐτοὺς καταγελάστους καὶ τὴν ἰδίαν παιδεῖαν, ἢς τιτινος βεβαίως εἰσὶν ὅπως δὴποτε κάτοχοι, ἀμφίβολον, ὥστε μὴ ὠφελούμενοι ἐκ τῆς ξένης, ἐλαττοῦσι καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν.

Μετὰ τὴν παρέχασιν τζύτην εἰς ἢν ἔδωκεν ἡμῖν ἀφορμὴν οὐχὶ τοσοῦτον ἢ κρινομένη φιλολογικὴ διατριβή, διότι αὕτη εἶναι ἐλευθέρως ὡς πιστεύομεν, τοιοῦτων ἀσυγχωρήτων ἡμαρτημάτων, ἀλλ' ἢ ὑπὲρ τῶν νέων ἡμῶν λογίων καὶ μάλιστα ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ὁμιλητῶν μέριμνα, ὅπως προφυλάξωμεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς τοιαύτης ψευδοφιλοτιμίας, ἣτις ταχέως ἀνακαλυπτομένη καθιστᾷ ἀμφισβητήσιμον καὶ τὴν αὐτῶν παιδεῖαν, ἐρχόμεθα ἤδη νὰ εἰπωμεν ὀλίγα καὶ περὶ τοῦ πραγματικοῦ τῆς διατριβῆς, εἰ καὶ ἡ μεγάλη ἔκτασις, καὶ τὸ ποικίλον τῆς ὕλης, καὶ πρὸ πάντων τὸ μέγα πλῆθος τῶν εἰς μαρτυρίαν φερομένων βιβλίων, ὧν τινὰ μάλιστα ἐζητήσαμεν ἐν τῇ δημοσίᾳ καὶ τῇ τοῦ Πανεπιστημίου βιβλιοθήκῃ, καθιστῶσι τὴν κρίσιν αὐτῆς οὐχὶ εὐκο-

λον ἐντὸς τοῦ βραχέως μάλιστα χρόνου ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τῆς διατριβῆς μέχρι τῆς ἀναγνώσεως τῆς κρίσεως. Οἱ ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος ὅμως δὲν ὤκνησαν καθόσον συνεχῶρι τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου καὶ τὴ δυσανάγνωστον τοῦ χειρογράφου νὰ διέλθωσιν αὐτὸ μετὰ προσοχῆς, ὅπως πεισθῶσι καὶ περὶ τῆς ἀκριθείας τῶν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως λεγομένων· τὸ δ' ἐξαγομένον τῆς μελέτης τῶν ἐκθέτουσι διὰ βραχέων ἐνταῦθα, ὅπως δειξῶσι πρῶτον τὴν ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα, συνάμα δὲ καὶ τινὰς ἐλλείψεις τῆς πραγματικῆς ταύτης, καὶ ὅπως δευτέρον ἐπιστήσωσι τὴν προσοχὴν τοῦ συγγραφέως εἰς ἀκριβεστέραν ἐξέτασιν αὐτῆς.

Καὶ γενικῶς ἀποφαινόμενοι λέγομεν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐξέρχεται πολλοῦ τῶν ὀρίων τοῦ θεθέντος θέματος. Ἐπειδὴ τοῦτο μὲν ζητεῖ περιγραφὴν τοῦ βίου ἡμῶν κατὰ σύγκρισιν πρὸς τὸν τῶν ἡμετέρων προγόνων, ὅπως γνωσθῇ κατὰ πόσον τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, καὶ δοξασίαι, τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων διατηροῦνται καὶ σώζονται ἔτι παρ' ἡμῖν, οὐχὶ δὲ κατὰ σύγκρισιν πρὸς τὰ ἄλλων συγγενῶν καὶ μὴ συγγενῶν ἔθνων. Ὁμολογοῦμεν ὅτι τοιαύτη σύγκρισις εἶναι ἄλλως ὠφέλιμος, καθόσον ἀποδεικνύει τὴν συγγένειαν ἡμῶν πρὸς πολλὰ ἀρχαῖα καὶ νέα ἔθνη. Ἀλλὰ τοῦτο ἀναζητεῖ ἢ πρό τινων δεκαετηρίδων ἀναφανίσαι νέα ἐπιστήμη, ἢ τῆς συγκριτικῆς λεγομένης φιλολογίας, οὐχὶ δὲ τὸ ὑπ' ἡμῶν θεθὲν θέμα. Τούτου σκοπὸς ἦτο, ὡς εἴρηται, νὰ ἀναζητηθῇ ἢ ἐν τοῖς ἦθεσι καὶ ἔθιμοις ἡμῶν καὶ τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων συγγένεια, διότι τοῦτο μάλιστα ἐνδιαφέρει ἡμᾶς, καὶ εἰς τοῦτο προσεκαλέσαμεν τοὺς ἀγωνισθησομένους νὰ περιορίσωσι τὰς ἐαυτῶν ἐρεύνας. Ἀλλὰ πάλιν ὁμολογοῦμεν ὅτι ἡ ὑπερβολὴ αὕτη δὲν βλάπτει τὸ κύριον θέμα· διότι ὁ συγγραφεὺς φαίνεται ὅτι προεἶλετο πλεονάζειν ἢ ἐλλεῖπειν. Ἐπειδὴ ἀληθῶς καὶ ἐν τοῖς μυθολογουμένοις καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς πᾶσι προσθέτει καὶ ὅτι ἀνευρίσκει κοινὸν μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν ἀρχαίων. Ἀποδοκιμάζομεν μόνον τὸν πλεονασμὸν τοῦτον ἐν ἐκείνοις μάλιστα, ἐν οἷς οὐδὲν λέγει περὶ συγγενείας τῶν ἡμετέρων πρὸς τὰ τῶν ἀρχαίων, εἴτε διότι δὲν ἀναζητήσεν αὐτὰ σπουδαίως, εἴτε διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀνεύρη σπουδάζων μᾶλλον ν' ἀνεύρη τὴν τῶν ἡμετέρων συγγένειαν πρὸς τὰ ἄλλων νεωτέρων μάλιστα ἔθνων ἢ πρὸς τὰ τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων. Εἰς τὴν ἑλλείψιν ἢ μᾶλλον τὸν πλεονασμὸν τοῦτον νομιζόμεν ὅτι ὑπέπεσαν ὁ συγγραφεὺς, διότι μᾶλλον νεωτέρους συγγραφεῖς Εὐρωπαϊοὺς ἔσχεν ὑπ' ὄψιν, ἀναζητοῦντας τὴν τοιαύτην τῶν ἔθνων συγγένειαν ἢ τοὺς ἀρχαίους ἑλλήνας καὶ ἐκείνους ἐκ τῶν νεωτέρων, οἵτινες ἴδια ἐπραγματεύθησαν περὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἔθιμων καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἡμετέρων προγόνων. Πιστεύομεν δ-

μως ότι ο φιλόπονος συγγραφεύς ἐν τῇ συμπληρώσει τοῦ ἔργου του καὶ τῇ ἀναθεωρήσει αὐτοῦ θέλει ἀναπληρώσει καὶ τὴν ἑλλειψιν ταύτην, ὅπου αὐτὴ ὑπάρχει, προτάσων τὴν πρὸς τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ συγγένειαν τῶν ἡμετέρων πάσης ἄλλης συγγενείας ὡς δευτερευούσης καὶ ἤττον ἡμῖν χρησίμου πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἡμετέρου θέματος.

Ταῦτα καθόλου εἰπόντες, ἐπιφέρομεν καὶ τινα παραδείγματα εἰς ἀποδείξιν τούτων. Ἐν τῇ νεοελληνικῇ μυθολογίᾳ πρὸ πάντων φέρονται πολλὰ, ἅτινα καθ' ἡμᾶς δέονται ἐπανελημμένης μελέτης καὶ ἐξακριβώσεως, ὅπως ἀποδειχθῇ σαφῶς ὅτι σώζονται παρ' ἡμῖν ἔτι τὰ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως φερόμενα μυθολογήματα. Ὡς ἐν ἀρχῇ ἐν τοῖς περὶ Οὐρανοῦ, ἐνθα λέγεται ὅτι οὗτος πιστεύεται ὡς θόλος, καὶ ὅτι δι' ὁπῶν ἐκρέει ἡ βροχὴ. Τοῦτο δι' οὐδεμιᾶς μαρτυρίας τῆς ἡμετέρας γλώσσης πιστοποιεῖται, ἀλλ' ἄλλων γλωσσῶν, πρῶτον τῆς ἐβραϊκῆς, ἐνθα ἀπερικρίπτως καλεῖ ὁ συγγραφεύς τὴν γένεσιν τοῦ Μωυσέως ἐβραϊκὴν μυθολογίαν, καὶ εἶτα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, δι' ὧν ἀποδεικνύεται μὲν τί οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας ἐδόξαζον, δὲν βεβαιούται ὅμως καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἀποδοδομένη ἡμῖν δόξα. Ταύτην ὠφελεῖ νομίζομεν νὰ βεβαιώσῃ διὰ φράσεων τῆς κοινῆς γλώσσης γνωστῶν καὶ ἀναμφισβητήτων, λαμβανομένων ἐκ δημοτικῶν ἀσμάτων, παραμυθίων καὶ τῶν τοιούτων. Οὐδεμιᾶς μαρτυρίας ἀνάγκην ἔχουσι τὰ πανθομολογούμενα, οὐχὶ ὅμως καὶ τὰ ἀμφισβητήσιμα· ἄλλως τὰ λεγόμενά εἰσι δόξα, τοῦ λέγοντος μόνον ἢ γράφοντος. Καὶ κατωτέρω λέγει ὅτι οἱ Οὐρανοὶ πιστεύονται ὅτι εἰσὶν ἐπτὰ, μαρτυρεῖ τοῦτο ἐξ ἄλλων γλωσσῶν, οὐχὶ δὲ ἐκ τῆς ἡμετέρας, διότι τοιαύτη ἔννοια εἶναι ὅπως ξένη, ἀσιανὴ οὐχὶ ἑλληνική· ὥστε ἀληθῶς εἰπεῖν, οὐδὲν περὶ οὐρανοῦ λέγει ὁ συγγραφεύς, ἀναφερόμενον εἰς ἡμᾶς. Πλὴν τούτων αἱ περὶ Οὐρανοῦ δοξασαί αὐταὶ τοῦ λαοῦ, ὡς καὶ πολλαὶ ἄλλαι περὶ ἄλλων φυσικῶν ἀντικειμένων, οὐχὶ ὀρθῶς καθ' ἡμᾶς κατατάσσονται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἰς τὴν μυθολογίαν, ἐν ᾧ κυριολεκτικῶς ἀνήκουσιν αὐταὶ εἰς τὴν φυσικὴν. Ὁ συγγραφεύς ὅμως προσετίμησεν, ὡς φαίνεται, νὰ ἐκλάβῃ τὴν μυθολογίαν κατὰ πλατυτέραν ἔννοιαν, μιμούμενος τῶν νεωτέρων τινὰς μᾶλλον ἢ τοῦς Ἕλληνας, παρ' οἷς ἡ μυθολογία περιλαμβάνει τοὺς τῶν θεῶν καὶ ἡρώων μύθους.

Ἐφεξῆς φιλοπόνως λίαν ἀναζητεῖ ὁ συγγραφεύς τοὺς λόγους, δι' οὓς ἐταυτίσθη κατ' αὐτὸν ὁ προφήτης Ἡλίας τῷ ἡλίῳ τῶν Ἑλλήνων, καὶ οὕτως αἱ τοῦ προφήτου ἐκκλησίαι κατέλαβον πάσας σχεδὸν τὰς τῶν ὀρέων τῆς Ἑλλάδος κορυφάς. Νομίζομεν ὅμως ὅτι οὐχὶ ἡ ὁμοίότης τοῦ ὀνόματος, ὡς δοξάζει αὐτὸς μετὰ πολλῶν ἄλλων, ἀλλ' ἄλλα περιστατικὰ

ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς ταυτίσμον ἁγίων καὶ προφητῶν πρὸς θεοὺς καὶ ἡρώας τῶν ἀρχαίων. Αἱ πλείστα, ἂν οὐχὶ πᾶσαι, αἱ τῶν ἑλληνικῶν ὀρέων κορυφαὶ ἦσαν ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων καθιερωμέναι τῷ πελασγικῷ Διὶ, ὅστις παρὰ πᾶσι τοῖς συγγενέσιν ἰνδοευρωπαϊκοῖς ἔθνεσι εἶναι τοῦ φωτεινοῦ οὐρανοῦ θεός, διὸ καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ (Ζεὺς, Δεὺς, θεός, deus, devas) φῶς καὶ λαμπρότητα, δηλοῖ¹⁾, καὶ λατρεύεται παρ' Ἕλλησιν ὡς ὑπάτος, ὕψιστος, ἀκράτος, καραίος, ἐπάκριος, κορυφαίος, ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων· οἶον ἐπὶ τοῦ Λυκαίου τῆς Ἀρκαδίας, ἐπὶ τῆς Ἰθώμης ἐν Μεσσηνίᾳ, τοῦ Πάρνηθος καὶ Ἰμμητοῦ τῆς Ἀττικῆς, τοῦ Κυθιρῶνος καὶ Λαφυστίου τῆς Βοιωτίας, τοῦ Παρνασσοῦ τῆς Φωκίδος, τοῦ Πηλίου καὶ τῆς Οἴτης τῆς Θεσσαλίας, καὶ ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν τῆς Ῥόδου, Σαμοθράκης καὶ ἄλλων νήσων, ἐπὶ τῆς Ἰδης τῆς Τροίας καὶ ἄλλαχού. Ἐπὶ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πεδιάδων ἢ πάντων τῶν δένδρων ὑπερέχουσα δρῦς καὶ φηγὸς ἦτο ἱερά τοῦ Διός, ὡς καὶ ὁ ὑψιπέτης ἀετός²⁾. Ἐν τοῖς ὑστερον ἑλληνικοῖς χρόνοις ἐταυτίσθη ὁ Ἀπόλλων τῷ ἡλίῳ, ἀλλὰ καὶ τότε ὀλίγα ἢ μᾶλλον ὀλίγιστα τῆς Ἑλλάδος ὄρη ἦσαν τῷ Ἀπόλλωνι ἡλίῳ καθιερωμένα, τὰ πλείστα δὲ καὶ τότε τῷ πελασγικῷ καὶ Ὀλυμπίῳ Διὶ· διὰ ταῦτα προσφύετορος καθ' ἡμᾶς παντὸς ἄλλου προφήτου καὶ ἁγίου κατὰ τοῦτο ἦτο ὁ προφήτης Ἡλίας διὰ τὴν ἐπὶ τῶν ὀρέων οἰκησίαν του, καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάβασιν αὐτοῦ ζῶντος ἐπὶ πυρίνου ἄρματος, οὐχὶ δὲ διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ ὀνόματος νὰ καταλάβῃ τὰ ἐπὶ τῶν ὀρέων ἱερά καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Διός. Εἰς ἐνίσχυσιν τῆς δοξασίας ἡμῶν ταύτης προσέρχεται καὶ τοῦτο, ὅτι ἐν ταῖς θρησκευτικαῖς παραδόσεσι πολλῶν χριστιανικῶν φύλων τῆς Εὐρώπης φέρεται κατὰ τὸν Γερμανὸν Grimm³⁾ ὅτι ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι ἰκέτευον τὸν προφήτην Ἡλίαν ἐν καιρῷ ἀνομβρίας νὰ πέμψῃ βροχὴν διὰ τὰ ἐν τῷ Γ' τῶν Βασιλείων περὶ αὐτοῦ ἱστορούμενα βεβαίως, ταυτίζοντες αὐτὸν τῷ ὑετίῳ καὶ βροντῶντι Θεῷ· διότι κατὰ τὴν δόξαν τῶν ἀπὸ τῶν ὀρέων κατήρχετο καὶ ἡ βροχὴ καὶ βροντῆ, ὅπου ἡ τοῦ προφήτου Ἡλίου κατοικία.

Οὕτω καὶ ἄλλων πολλῶν θεῶν καὶ ἡρώων ιδιότητες καὶ ἐνέργειαι ἀπεδόθησαν ἁγίοις καὶ ὁμοίως τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν οὐχὶ διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν

¹⁾ Βλ. Max. Müller ἐν τοῖς περὶ ἐπιστήμης τῆς γλώσσης μαθήμασιν αὐτοῦ τομ. 1', ἐν ᾧ γίνεται λόγος περὶ Διὸς ὑπάτου, σελ. 398 τῆς γερμ. μεταφράσεως ἐκδ. 6'. καὶ Preller ἑλλην. μυθολ. 1, 84 καὶ 91 ἐκδ. 6'.

²⁾ Μάξιμος Τύριος ἐν λόγῳ 8 ἐν ἀρχῇ ἐκδ. Δούκα. «Ἐπευφήμησαν δὲ καὶ Διὶ ἀγάλματα οἱ πρῶτοι· ἄνθρωποι κορυφῶν ὀρέων, Ὀλυμπον καὶ Ἰδην καὶ εἶτι ἄλλο ὄρος πλησιάζει τῷ οὐρανῷ.» Καὶ ἐτυμολ. μέγα ἐν λ. ἐπάκριος Ζεὺς· ἐπ' ἀκρας γὰρ τῶν ὀρέων ἰδρύνοντο βωμοὺς τῷ Διὶ.

³⁾ Ἐν τῇ γερμανικῇ μυθολ. 1, 157—159 καὶ 772 ἐκδ. γ'.

ὀνομάτων, ἀλλὰ διὰ τὴν ταυτότητα τῆς ἐνεργείας καὶ τῶν ιδιοτήτων αὐτῶν, ὡς τῷ ἁγίῳ Νικολάῳ, αἱ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ἄλλων θαλασσιῶν θεῶν, αἱ τοῦ Θησέως τῷ ἁγίῳ Γεωργίῳ, τινὲς τοῦ Ἀπόλλωνος τῷ ἁγίῳ Δημητρίῳ, τῆς Ἀθηνᾶς τῇ τοῦ θεοῦ ἁγίᾳ Σοφίᾳ καὶ ἄλλοις ἄλλων. Διότι οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ, μεταβαλόντες τὰ τῶν ἐθνικῶν θεῶν καὶ ἡρώων ἱερά καὶ ναοὺς εἰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας, καθιέρωσαν ταύτας εἰς τὴν λατρίαν ἁγίων καὶ ὁσίων ὁμοίας φύσεως καὶ ἐνεργείας τῆς τῶν πρώην θεῶν καὶ ἡρώων, ὅπως οὕτως, οἰκονομοῦντες οἱ τοῦ χριστιανισμοῦ διδάσκαλοι τὴν εἰς τὰ πάτρια ἀφοσίωσιν καὶ τὸ σέβας τῶν Ἑλλήνων τῶν ἀπὸ ἐθνικῶν γενομένων χριστιανῶν, πείσωσιν αὐτοὺς νὰ δεχθῶσιν ἀληθινὴν ἀντὶ ψευδοῦς λατρείας ἐν τοῖς αὐτοῖς τῶν πατέρων των νοοῖς καὶ ἱεροῖς, ἅτινα ἐξ ἀπάτης δῆθεν καὶ ἀγνοίας εἶχον καθιερωθῆ εἰς ψευδεῖς θεοὺς καὶ ἡρώας. Οὕτω δὲ οἰκονομοῦντες εὐκολώτερον τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, ἐσώζον συγχρόνως καὶ τὰ λαμπρότερα τῆς ἑλληνικῆς τέχνης μνημεῖα καὶ τὸν χριστιανισμὸν μᾶλλον εὐπρόσδεκτον καθίστων. Ὅσα δὲ κοινῶς λέγονται καὶ πιστεύονται περὶ γενικῆς καταστροφῆς ἑλληνικῶν ναῶν καὶ ἄλλων μνημείων τῆς ἑλληνικῆς τέχνης ὑπὸ τῶν πρώτων χριστιανῶν εἰσὶν ὑπερβολαὶ ἢ, ἂν δῆπου ἐγένοντό τινες τοιαῦται, προῆλθον ἐξ ἀμαθῶν καὶ φανατικῶν καλογήρων ἢ ἐξ ἀντεκδικήσεως μετὰ προφηθέντα ἐν τισὶ χώρεσι ἀνταγωνισμὸν τῆς ἐθνικῆς καὶ χριστιανικῆς θρησκείας.

Ταῦτα ἐν προόδῳ περὶ τοῦ θέματος τούτου, ὃ περ δεῖται ἰδιαίτερος σπουδαίας ἐξετάσεως καὶ γνώσεως ἀκριβοῦς τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, τῆς τοῦ θεοῦ λατρείας καθ' Ἕλληνας καὶ τῶν περὶ ἁγίων καὶ ὁσίων τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας παραδόσεων. Ἐξ ἀκριβοῦς δὲ καὶ περιεσκεμμένης μελέτης τούτου πιστεύομεν ὅτι θέλουσι προέλθει οὐ μικρὰ ἀποδείξεις τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν καταγωγῆς, διότι πολλὰ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς λατρείας εἰσέδυσαν εἰς τὴν ἡμετέραν καὶ πλείστα παραδόσεις ἐθνικῆς μετεπονήθησαν εἰς διηγήματα περὶ τῶν ἁγίων, ὁσίων καὶ μαρτύρων τῆς ἡμῶν ἐκκλησίας.

Κατωτέρω λέγει ὁ συγγραφεύς ὅτι ἡ σελήνη δὲν προσωποποιεῖται ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου λαοῦ· ἡμεῖς νομίζομεν τούναντιον ὅτι αὐτὴ πρὸ παντὸς ἄλλου φωτεινοῦ σώματος τοῦ οὐρανοῦ προσωποποιεῖται, ὡς ἐν τῷ δημοτικῷ ᾄσματι·

Ἢ τί ὠρῆτο φεγγάρι, γίγχι εἶσι λυπημένοι;
Μὴν εἰς ἔρωτευμένο
Σ' ἐκείνην ὄπ' ἀγαπῶ;

Γίγχι μέσ' εἰς τὰ σύννεφα εὐρίσκεσαι κλεισμένο;
Μὴν εἶσαι ἐρμηνευμένο
Νὰ δῆ; ἂν τῆς μιλῶ;

Περὶ τούτου οὐδὲ ὅπως ἔπρεπε ν' ἀμφιβάλλῃ ὁ συγγραφεύς, διότι πάντα ἐν γένει τὰ τῆς φύσεως ἄψυχα καὶ νεκρὰ ἢ ἑλληνικὴ τοῦ λαοῦ φαντασία ἐκλαμβάνει ὡς ζῶντα καὶ ἔμψυχα, καὶ ὡς τοιαῦτα προσαγορεύει καὶ συνδιαλέγεται μετ' αὐτῶν, ὡς ἐν πολλοῖς τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων καὶ τῶν παραμυθίων τοῦ λαοῦ βλέπομεν.

Ἀλλαχοῦ ἐν τοῖς περὶ τῶν δώδεκα μηνῶν πρέπει νὰ προσεθῇ εἰς τὰ τοῦ συγγραφέως καὶ ἡ μυθευμένη αἰτία τῆς ἀστασίας τοῦ καιροῦ κατὰ τὸν Μάρτιον μῆνα· ὅτι δηλαδὴ οὗτος, συνοικῶν μετὰ καλῆς, ἀλλὰ χαλῆς γυναικός, ὅταν μὲν βλέπῃ τὸ κάλλος αὐτῆς, χαίρει, ὅταν δ' ἐγειρομένης καὶ βραδιζούσης τὴν χαλότητα, λυπεῖται. Ὡσαύτως παραλείπεται καὶ ἡ ἀπάτη τούτου πρὸς τοὺς ἑνδεκα ἀδελφούς του καὶ ὁ ζυλισμὸς του.

Καὶ γενικῶς εἰπεῖν ἐν τοῖς περὶ θεῶν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἰρημένους ἀπαντῶνται καὶ ἄλλα τινὰ ὁμοία φύσεως, τὰ ὅποια χρῆζουσι περιεσκεμμένης ἀναθεωρήσεως καὶ μελέτης, καὶ ἀκριβεστέρας βεβαιώσεως ὡς ἀτελῆ καὶ ἀμφισβητήσιμα. Πληρέστερα τούναντιον καὶ ἀκριβῆ ἔσον οἷον τε φαίνονται τὰ περὶ Νεραϊδῶν, Καλλικατίζαρων, Στοιχείων καὶ τῶν τοιούτων, ἐν οἷς νομίζομεν ὅτι πολλαχοῦ ἢ ἑλληνικὴ φαντασία δὲν ποιεῖ τούτων σαφῆ διαστολήν, ὅπως φαίνεται δοξάζων ὁ συγγραφεύς.

Ἐν τοῖς περὶ Καλλικατίζαρων παρατηροῦμεν ὅτι ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπειδὴ Καλλικατίζαροι καλοῦνται εἶδος μεγάλων κερασφόρων κανθάρων, δὲν εἶναι ἄτοπος ἢ κατὰ τὴν Ἐφημερίδα τῶν Φιλομαθῶν παραγωγή τῆς λέξεως ταύτης, ὡς νομίζει ὁ συγγραφεύς. Περὶ δὲ βρυκολάκων δοξάζουσι ὡσπύτως οἱ Θεσσαλοὶ ὅτι τὰ νεογνά, τὰ ἀθάπτιστα ἀποθανόντα, γίνονται βρυκολάκες καὶ ἐξερχόμενα ἀπὸ τοῦ τάφου μεταβιβάζουσιν εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν καὶ βυζαίνουσι τὴν μητέρα των.

Μὴ δυνάμενοι νὰ ἐνδιατρίψωμεν ἐπὶ πλέον εἰς τὰ τῆς νεοελληνικῆς μυθολογίας, παρατηροῦμεν γενικῶς ὅτι ὁ συγγραφεύς κάλλιστα ποιήσας περιέλαβε καὶ ταύτην εἰς τὴν λύσιν τοῦ τεθέντος ζητήματος. Ἐπειδὴ ἀληθῶς ἡ παραβολὴ καὶ σύγκρισις τῆς ἀρχαίας μυθολογίας πρὸς τὰς νῦν σωζόμενας θρησκευτικὰς προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας οὐκ ὀλίγον διαφωτίζει τὸ ζήτημα καὶ πλείστα ἀποδείξει· διδαι τῆς ἐν τῷ μακρῷ παρεληλυθότι χρόνῳ μὴ διαρρήξεως τῆς συνεχείας ἡμῶν μετὰ τοὺς προγόνους. Ἄλλ' ὁμολογητέον ὅτι ἡ ἔρευνα τοῦ μυθολογικοῦ τούτου μέρους τοῦ ζητήματος ὅσοι σπουδαία καὶ ἐπαγωγὸς εἶναι, τοσοῦτον καὶ ἡ ἐν αὐτῷ φαινόμενη συγγένεια δύναται νὰ προκαλέσῃ ἄτοπα συμπεράσματα. Ὡς τοιαύτη δὲ δεῖται πλείονος προσοχῆς καὶ περισκεψῆς, ἵνα μὴ διηγῆσαι καὶ παραμύθια τυχαίως

ἴσως καὶ παιδικῆς χάριν πλασθέντα ὑπὸ εὐφραντάστων ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν ἐκλάθωμεν ὡς ἀρχαίας παραδόσεις καὶ παραλληλίσωμεν πρὸς ἀρχαίους μύθους. Εἶναι μὲν πιθανὸν ὅτι τὰ περὶ ἁγίου Δημητρίου καὶ Περσέως, Ἡρακλέους καὶ Γιάνην ὑπὸ τοῦ συγγραφέως φερόμενα εἰσὶ μεταποιήσεις ἀρχαίων μυθικῶν παραδόσεων, ἀμφίβολον ὅμως φαίνεται ἡμῖν τὸ τοῦ Βοιωτοῦ περὶ ἁγίου Διονυσίου διήγημα καὶ τὸ τῶν Ἐλευσινίων περὶ Δήμητρος καὶ Κόρης καὶ ἄλλα τινὰ ὅτι στηρίζονται εἰς ἀρχαίας μυθικὰς παραδόσεις. Ἀνάγκη λοιπὸν ἀκριβεστέρως ἐξετάσεως τῶν πηγῶν, ὅθεν τὰ τοιαῦτα διηγήματα λαμβάνονται.

Πληρέστατα καὶ μᾶλλον ἐξηκριθωμένα εἰσὶ τὰ λοιπὰ τῆς πραγματείας μέρη, μάλιστα διὰ τὸ β' καὶ γ' ἐν οἷς περιέχονται καὶ προλήψεις καὶ δοξασίαι, καὶ ἦθη καὶ ἔθιμα· διότι ἐνταῦθα εἶχεν ὁ ὄψιν ὁ συγγραφεὺς ὕλην ὠρισμένην καὶ βεβαίαν, ἣν φιλοπόνως λίαν συνήγαγε καὶ προσηκόντως ἐπιβεβαίωσεν διὰ πλείστων μαρτυριῶν, ἃς λαμβάνει εἴτε ἀπὸ στόματος τοῦ λαοῦ, εἴτε ἀπὸ δημοτικῶν ᾄσμάτων, εἴτε καὶ ἀπὸ πολλῶν ἐκδεδομένων συγγραμμάτων, μάλιστα Εὐρωπαίων περιηγητῶν, περιελθόντων τὴν Ἑλλάδα. Οὐδαμῶς δὲν παραλείπει νὰ σημειώσῃ καὶ τὴν συγγένειαν τούτων πρὸς τὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἢ πρὸς τὰ ἄλλων συγγενῶν ἐθνῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων, βοηθεῖα τῶν πολλῶν εὐρωπαϊκῶν συγγραμμάτων, εἰς ἃ παρὰ τὴν ἀναγκαστικὴν πρὸ πάντων τὰ περὶ βασκάνιας ἐν τῷ β' μέρει καὶ τὰ περὶ κλειδῶν καὶ βρυκολάκων λεγόμενα εἰσὶ λίαν ἀκριβῆ καὶ διεξοδικά, διότι περιλαμβάνει ὁ συγγραφεὺς οὐ μόνον τὰ παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τὰ παρ' ἄλλοις συνήθη περὶ τούτων. Ἔστω δὲ νὰ μνησθῆται εἰπεῖν ὅτι τὰ μέρη ταῦτα εἰσὶ τὰ σπουδαιότερα τῆς πραγματείας ταύτης πρὸς λύσιν τοῦ δοθέντος ζητήματος· καὶ πολὺ πρὸς ἡμᾶς ἔχοντα τὸ διάφορον. Εἰσὶ μὲν καὶ ταῦτα ἀτελῆ, διότι τοῦ μὲν β' καὶ γ' μέρους ἔλλειπουν πολλά, ἃ ὀνομάζει ὁ συγγραφεὺς, τοῦ δὲ δ' τὸ σπουδαιότερον κεφάλαιον, τὸ πραγματευόμενον κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα, περὶ δημοτικῶν ᾄσμάτων, περὶ μετρικῆς καὶ μουσικῆς καὶ περὶ τῶν ποιητῶν αὐτῶν, ἃτινα πιστεύομεν ὅτι ἔχει ἑτοιμα, ὡς λέγει ὁ συγγραφεὺς ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἀγωνοδίκας ἐπιστολῇ του, ἢ ὅτι θέλει ἑτοιμάσει μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκριβείας καὶ λεπτομερείας, μεθ' ἧς καὶ τὰ εἰς κρίσιν ὑποβληθέντα, διότι φαίνεται εἰς ταῦτα προπαρασκευασμένους διὰ μακρᾶς μελέτης. Ἐκείνο δ' ὅπερ κατ' ἡμᾶς ἐπιτείνει· ἔτι μᾶλλον τὴν ἀξίαν τῶν μερῶν τούτων εἶναι ὅτι ἐνιαχοῦ παρεμβάλλει καὶ δημοτικὰ ᾄσματα ἃτινα εἰσὶν ἢ ὅλως ἢ ἐν μέρει ἀνέκδοτα, καὶ ἐν λίαν διεξοδικῶν ἐν τοῖς περὶ φίλτρων ἐν ἀρχῇ τοῦ β' μέρους, καὶ μυρολόγια τῆς Μάνης· ἔτι δὲ καὶ τινὰ ποιημάτια ἀ-

νέκδοτα τοῦ μέσου αἰῶνος, ὡς ἐν τοῖς περὶ ὠμοπλατοσκοπίας ἀνέκδοτον τι τοῦ Μιχαὴλ Ψελλοῦ, σταλὲν τῷ συγγραφῆν ἐκ τῆς ἐν Βιέννῃ αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης, καὶ ἱατροσόφιον ἀνέκδοτον περὶ φυλακτηρίων.

Εἰς τὴν γενικὴν ταύτην ὑπὲρ τῶν μερῶν τούτων τῆς πραγματείας κρίσιν προσθέτομεν ἐν τέλει ὀλίγα τινὰ, τὰ ὁποῖα ἐν τῇ ἀναθεωρήσει τούτων δύναται νὰ λάβῃ ὁ ὄψιν ὁ συγγραφεὺς.

Ἐν τοῖς περὶ φυλακτηρίων παρέλειψε νὰ κάμῃ λόγον καὶ περὶ λίθων τῶν λεγομένων αἵματοσταστών, εἰς οὓς ἀποδίδει ὁ λαὸς τὴν δύναμιν τοῦ ἐμποδίζου τὴν τοῦ αἵματος ροήν, καὶ οὓς συνήθως παριστάνουσιν εἰς δακτυλίους καὶ φέρουσιν ἐπὶ τῶν δακτύλων ὡς φυλακτήρια. Ἐπὶ τούτων εἰσὶν ἐγκεχαραγμένα καὶ γράμματα ποικίλα ἢ καὶ ῥητὰ τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Ἐν τοῖς περὶ γάμου ἔθιμοις ἀνάγκη νὰ λάβῃ ὁ ὄψιν καὶ τὰ ἐν τοῖς ὄρειοις τόποις τῆς Θεσσαλίας, τὰ ὁποῖα εἰσὶ κᾶπως διάφορα. Τὴν προτεραιαν τοῦ γάμου γίνεται εὐωχία εἰς τὴν οἰκίαν τῶν γονέων τῆς νύμφης, ὅπου αὐτὴ δεῖπνει τελευταίαν φορὰν μετὰ τῶν οἰκείων τῆς, διὸ λέγεται ἡ ῥηθεῖσα εὐωχία *υστεροδείπνια*. Τὴν δὲ ὀγδόην ἡμέραν ἀπὸ τοῦ γάμου, ἢτοι τὴν ἐπομένην Κυριακὴν ὁ γαμβρὸς μετὰ τῆς νύμφης καὶ τῶν ἐγγυτάτων οἰκείων ἔρχονται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς τῆς νύμφης, ὅπου γίνεται ὑποδοχὴ αὐτῶν εὐφρόδουνο καὶ εὐωχία. Λέγεται δὲ αὕτη *ἐπιστροφή*.

Ἐκτὸς τούτων καὶ ἄλλα πολλὰ ὑπάρχουσιν ἐν Θεσσαλίᾳ, ἃτινα δὲν μνημονεύονται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.

Ἐν τοῖς περὶ γεννήσεως λαμβάνεται οὗτος, γράφων ὅτι ἅμα γεννηθέντος τοῦ παιδίου, ἢ μαῖα ἀποκόπτει τὸν ὀμφαλὸν καὶ λούει. Ἡ μαῖα ἀμέσως μετὰ τὸν τόκον καὶ τὴν τομὴν τοῦ λώρου, ἀλατίζει ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ τὸ νεογνὸν μὲ ἄλας λεπτότατον· τὴν δὲ γ' ἡμέραν ἀπὸ τοῦ τόκου, ὅτε οἱ γονεῖς καὶ οἱ ἐγγύτατοι συγγενεῖς συνέρχονται, λούει ἢ μαῖα τὸ νεογνόν· οἱ δὲ γονεῖς καὶ συγγενεῖς ῥίπτουσιν εἰς τὸν λουτήρα διάφορα νομίσματα, δῶρα τῆς μαῖας. Παράτιθενται δὲ τότε εἰς τοὺς προσελθόντας καὶ διάφορα γλυκύσματα.

Ἐν δὲ τοῖς περὶ ἐνταφιασμοῦ προστεθεῖτω, ὅτι ἐν Θεσσαλίᾳ γίνεται μετὰ τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ ἀποθανόντος δαῖπνος *μακάριστος* καλούμενος, εἰς ὃν λαμβάνουσι μέρος οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ πτωχοί.

Ἐν δὲ ταῖς παροιμίαις τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης συγκρίνονται τινες τούτων οὐχὶ ἀρμοδίως πρὸς ἀρχαίας, ὡς ἡ *Μουσῶν ἔσχατος* πρὸς τὸν, ὅπου γαῖδαρος καὶ γῶ σαμάρι, ἐν ᾧ ἡ ἔννοια ἑκατέρως εἶναι διάφορος.

Διάφορος ἔτι εἶναι ἡ ἔννοια τῆς δημόδου παροιμίας· «Ὅσα φέρνει ἡ ὦρα δὲν φέρνει ὁ χρόνος,» καὶ τοῦ Πινδαρικοῦ ῥητοῦ, πρὸς ὃ παραβάλλει ταύτην, «Ἐν δὲ μιᾷ μοίρᾳ χρόνου ἄλλοι' ἄλλοιαι διαθύσσουσιν αὐραί.»

Ἰσαύτως διάφορος καὶ ἡ «Ἀπ' ἀγκάθι βγαίνει ῥόδον κ' ἀπὸ ῥόδο βγαίνει ἀγκάθι,» ἀπὸ τοῦ Ὀμηρικοῦ, πρὸς ὃ παραβάλλει αὐτὴν ὁ συγγραφεὺς «Παῦροι γὰρ τοὶ παῖδες ὅμοιοι πατρὶ πέλονται.»

Ἡ δὲ παροιμία «αἱ καλάς οἰκοκυραῖς ἀνάρετα μελετοῦνται,» σημαίνει ὅτι αὐταὶ σπανίως γίνονται λόγου ὑπόθεσις ἐν δημοσίοις τόποις· ἄρα ἡμαρτημένως παραβάλλεται πρὸς τὸ τοῦ Σολομῶντος· «Γυναικὰ ἀνδρείαν τίς εὐρήσει; τιμιωτέρα δὲ ἔστι λίθων πολυτελῶν.»

Καὶ ἡ παροιμία «Ἐἴπ' ὁ γαῖδαρος τὸν πετεινὸν κεφάλαν,» δὲν ἔχει ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἀρχαίαν· «ἄνω ποταμῶν χωροῦσι πηγαί.»

Τὰ τοιαῦτα ἁμαρτήματα καὶ ὅσα ἄλλα ὁμοίας φύσεως ὑπάρχουσιν ἐν τῷ περὶ παροιμιῶν εἰς ἃ ὑπέπεσεν ὁ συγγραφεὺς ἢ ἐξ ἰδίας ἢ ἐξ ἄλλων ἀπροσεξίας, καλὸν νὰ ἐκλείψωσιν ἵνα μὴ ἀσχημίζωσι τὰ καλῶς ἔχοντα.

Ἀπόπερατοῦντες ἐνταῦθα τὸν περὶ τῆς ὑποβληθείσης φιλολογικῆς πραγματείας λόγον οἱ ἀγωνοδίκαι, ἀποφαινόμενοι ἐν τέλει, ὅτι διὰ πάντας τοὺς εἰρημένους λόγους, ἀποβλέποντες μὲν εἰς τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν καὶ τὴν ἄκραν φιλοπονίαν, μεθ' ἧς ὁ συγγραφεὺς συνήγαγε πρῶτον καὶ ἐυσυστηματοποίησε τὴν ποικίλην ταύτης ὕλην, παρορῶντες δὲ τὰ ὀλίγα γλωσσικὰ καὶ ἄλλα ἁμαρτήματα, εἰς ἃ ὑπέπεσεν οὗτος εἴτε ἐκ σπουδῆς πρὸς τὸ γράφειν, εἴτε διότι ἀβασανίστως αὐτὰ παρέλαβεν ἐξ ἄλλων, οὐδόλως θὰ ἐδίσταζον ν' ἀποδώσωσιν αὐτῷ ἀμέσως τὸ γέρας, ἂν ἐπέμπετο αὐτοῖς πλήρης ἡ πραγματεία καὶ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἐπέθοντο ὅτι πάντα τὰ μέρη αὐτῆς ἐπεξεργάσθη ὁ συγγραφεὺς μετὰ τῆς αὐτῆς φιλοπονίας καὶ ἀκριβείας. Διὰ τὸ ἀτελεῖς λοιπὸν τῆς πραγματείας ἀναβάλλουσι τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ἄθλου, μέχρις οὗ δυνηθῆ νὰ συμπληρωσῇ καὶ τὰ ἐλλείποντα μέρη καὶ ὑποβάλῃ αὐτὰ εἰς κρίσιν. Ἀλλὰ νομίζοντες πάλιν ἄδικον νὰ μὴ ἀποδώσωσι καὶ σήμερον ἐνώπιον τῆς σεβαστῆς καὶ φιλομούσου ταύτης δημηγύρεως τὴν εἰς τοσαύτην φιλοπονίαν προσήκουσαν τιμὴν, πιστεύοντες δὲ ὅτι οὐ μόνον θέλει συμπληρωσῆαι τὰ ἐλλείποντα μέρη, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐν τῇ ἐπιθεωρήσει τοῦ ὅλου θέλει ἐκκαθαρίσῃ αὐτὸ ἀπὸ τῶν δηλωθέντων καὶ ἀπὸ ἄλλων τυχόν ὑπαρχόντων ἐν αὐτῷ ἁμαρτημάτων, καὶ οὕτως ἀποτελεσθῆν θέλει παραδώσει ἐν καιρῷ τῷ δέοντι εἰς τὴν δημοσιότητα καὶ τὴν τοῦ κοινῶ ἀνάγνωσιν καὶ κρίσιν, στεφανοῦσι σήμε-

ρον τὸν συγγραφέα τῷ τῆς δάφνης θαλλῷ ἐπευχόμενοι αὐτῷ τὰ κράτιστα.

Οἱ ἐπὶ τοῦ ἐγῶνος·
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΕΣΠΙΟΣ.
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ.
ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεως ταύτης ὁ τοῦ Πανεπιστημίου Πρύτανης, λαβὼν τὸ ἐσφραγισμένον δελεῖον, ἐν ᾧ ἦτο ἐγκλειστον τὸ τοῦ συγγραφέως ὄνομα, ἀπεσφράγισεν τοῦτο καὶ εὗρεν ὅτι συγγραφεὺς τῆς βραβευομένης φιλολογικῆς πραγματείας εἶναι ὁ ἐκ Καλαμῶν φοιτητῆς τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς κ. Νικόλαος Γ. Πολίτης, ὃν προελθόντα ἐστεφάνωσεν, ἐπευφημοῦντος τοῦ πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου.

ΦΗΛΙΞ ΠΟΘΗΤΟΣ ΔΕΑΙΧΟΣ.

(FÉLIX DÉSIÉRE DEHÈQUE.)

Ἡ ποίησις καὶ ἡ φιλοσοφία πολλάκις τὸ εἶπον, ὅτι ὁ ἐνάρετος, σπουδαῖος καὶ μετρίοφρων ἀνὴρ ὀμοιάζει τῷ ἴψῳ, τῷ εὐωδυστάτῳ τῶν ἀνθῶν ἀλλὰ κατακαλυπτομένῳ ὑπὸ τῶν φύλλων καὶ τῷ διαβάτῳ γνωστῷ γινόμενῳ ἀπὸ μόνης τῆς εὐωδίας ἣν ἐκπέμπει. Χθαμαλὸν μὲν παρὰ τὴν γῆν μένει, ἀλλ' ἡ θεία αὐτοῦ ὀσμὴ πληροῖ τὸν πέριξ ἀέρα. Οὕτω καὶ ὁ μετρίοφρων οὐχ ὑψοῖ ὑπερῆφρον τὴν κεφαλὴν, τὴν εὐεργετικὴν ὅμως αὐτοῦ ὠφέλειαν αἰσθάνονται πάντες.

Τοιοῦτος ὁ Φηλιξ Ποθητὸς Δεαῖχος (Félix Désiré Dehèque), εἰς οὗ τὴν μνήμην ἀφιερῶμεν τὰς ὀλίγας ταύτας σελίδας τελούντες ἐπὶ τοῦ ἀρτίως καλυφθέντος τάφου αὐτοῦ μικρὸν τῆς ὄντως ὑϊκῆς ἡμῶν εὐγνωμοσύνης φόρον, διότι ξένος καὶ ἄπειρον ἐνεακαίδεκαέτη νεανίαν ὡς φιλόστοργος πατὴρ ὠδήγησεν εἰς τὸ πέλαγος τοῦ βίου, ὡς καλὸς δὲ κἀγαθὸς διδάσκαλος ἐπὶ ἑπταετίαν ὄλην ἐξεδίδαξε τὴν λατινικὴν καὶ γαλλικὴν γλῶσσαν ἐννεα καθ' ἑβδόμαδα ὥρας εἰς τὴν διδασκαλίαν ἡμῶν δαπανῶν ἀφιλοκερδέστατα, διότι ἀπέναντι τηλικαύτης εὐεργεσίας τὰ μόνον δίδακτρα, ἃ πρὸς αὐτὸν ἐτελέσαμεν, ὑπῆρξεν ἡ ὑϊκὴ ἡμῶν ἀγάπη καὶ ἡ προσπάθεια ἵνα μηδέποτε φωραθῶμεν ἀνάξειοι τῆς μεγάλης αὐτοῦ εὐνοίας. Ὡς πατέρα πάντοτε ἐσεβάσθημεν αὐτὸν, ὡς ἀγαπητὸν υἱὸν ἀδιαλείπτως ἐκείνος ἠγάπησεν ἡμᾶς, ὅθεν ὡς ἀληθοῦς πατὴρ τὸ πένθος ἰσόβιον θέλομεν φερεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν.

Ἄλλ' ἡμεῖς ὑπὸ τοσαύτης κατεχόμενοι εὐγνωμοσύνης ἐσμὲν ἄρα γε οἱ ἀρμόδιοι ὅπως περὶ τοῦ ἀν-

δρὸς γράψωμεν; Ἡ χάρις ἦν πρὸς αὐτὸν ὀφείλομεν ἄρα γε οὐ περιάγει ἡμᾶς εἰς κίνδυνον ἵνα πλείω τοῦ δέοντος τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀνδρὸς ἐξάρωμεν; Οὐδεὶς κίνδυνος· καθόσον ἡ μετριοφροσύνη τοῦ φίλου διηνεκῶς μὲν ἐκράτησεν αὐτὸν μακρὰν τῶν ματαίων τιμῶν, εἰ δὲ τις λύπη κατέχει ἡμᾶς ἐστίν, ὅτι ἐκείνου μὲν ἡ πολιτεία ὑπῆρξεν ἀληθῶς σωκρατικῆ, ἡμεῖς δὲ κατὰ πολὺ τῆς ἐκείνου ἀξίας ἀπολειπόμεθα ὅπως ἐπαξίως τὴν μνήμην τοῦ διδασκάλου καὶ εὐεργέτου ἡμῶν τιμήσωμεν.

Ὁ Δεσπότης εἶδε τὸ φῶς ἐν Βερσαλίαις ἐν ἔτει 1794 ἐν μέσῳ τοῦ ἐπαναστατικοῦ τῆς Γαλλίας σάλλου, ὁ δὲ τῆς ἀναδυομένης κατὰ τὴν ἡπειρον Εὐρώπην ἐλευθερίας ἀήρ, ἐστίν ὁ τὸ πρῶτον ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νεογνοῦ εἰσδύσας. Παιδίον ἐπαίξεν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ σφαιροβολίου (jeu de paume), ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐκείνῃ ὅπου, πέντε πρὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ ἔτη, διεδραματίσθη ἡ αἰμύνητος νύξ τῆς 4 Αὐγούστου 1789, καθ' ἣν τὸ ἀρχαῖον τιμαριωτικὸν σύστημα κατέρρευσε, ἡ δὲ ἀπόλυτος μοναρχία μετὰ τοῦ προνομιούχου κλήρου καὶ τῆς ὑπερβίβλου εὐγενείας, τῶν τριῶν τούτων ἀρπυιῶν, αἵτινες κατεβίβρωσκον τὴν Γαλλίαν, εἰς συντρίμματα διαμιάς κατέπεσον, ἐκ μέσου δὲ τῶν συντριμμάτων τούτων πελώριος ἠγέρθη ἡ ἐθνικὴ κυριαρχία.

Τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου (les droits de l'homme), ὑπῆρξαν τὰ βαυκαλίσματα ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν ὁποίων ἀπεκοιμίζετο τὸ νεογνόν. Ὅποιον δ' ἐπιβροχὴν ἐνήσκησαν ταῦτα ἐφεξῆς ἐπὶ τοῦ Δεσπότη θέλει ἀποδειχθῆ ἐκ τοῦ φιλελληνισμοῦ ἐφ' ᾧ διεκρίθη ἅμα τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἐπαναστάσεως ἐκραγείσης τὸ 1821.

Κατὰ τὰς τῆς πρώτης αὐτοῦ ἡλικίας σπουδὰς διεκρίθη ὁ Δεσπότης, τὰ δὲ ἐγκύκλια τοῦ γυμνασίου μαθήματα ἐδιδάχθη ὑπὸ τὸν Naudet νέον τότε διδάσκων εὐτυχῆσαντα ὅπως ἴδῃ ἐν τῷ συνακαδημίῳ τῆς Γαλλίας (Institut de France) συμπάρεδρον αὐτῷ τὸν Δεσπότην, κλαίει δ' ὁ γέρον σήμερον τὸν μαθητὴν ποτε καὶ τέως συνάδελφον αὐτοῦ.

Πρὸς τὸν Δεσπότην λίαν ἐνωρὶς ἠνεώχθη τὸ στάδιον, διότι προσληφθεὶς τὸ πρῶτον μὲν ὡς διδάσκαλος τοῦ υἱοῦ τοῦ κόμητος de Montesquieu τότε κλειδούχου (chambellan) Ναπολέοντος τοῦ μεγάλου, εἶτα δὲ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ νεανίου κόμητος μείνας παρὰ τῷ πατρὶ ὡς γραμματεὺς, ἠδύνατο ὑπὸ τὴν κραταιὰν τούτου προστασίαν, μάλιστα δὲ ὅτε τῆς κομῆσης de Montesquieu ἀνετίθη ὡς παιδαγωγῶ ἡ ἐπιμέλεια τοῦ διαδόχου, ἠδύνατο λέγομεν ὁ Δεσπότης τυχεῖν λαμπρᾶς τύχης εὐχερῆ εὐρίσκων τὴν ὁδὸν τῶν τιμῶν καὶ τῶν ἀξιοματίων.

Ἀλλ' ὁ ἐνάρετος καὶ μετρίφρων ἀνὴρ οὐδόλως ἐθικμώθη τὰς ὄψεις· ἡ θέσις αὐτοῦ εἰσήγε μὲν αὐτὸν

ἐν τοῖς μεγάλαις τῶν μεγάλων τῆς ὄντως μεγάλης διὰ τὴν Γαλλίαν ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλ' ὁ Δεσπότης ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ οὐδὲν ἄλλο ὠφελήθη εἰμὴ τὸ εἶναι ἑαυτὸν ἀμέριμον περὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ βίου δαπανᾶν δὲ ὅλην τὴν ἀνεσίαν αὐτοῦ εἰς περιποίησιν τῶν Μουσῶν, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ ὅτι ἄφροντις περὶ ἑαυτοῦ ἠδύνατο ἐπιδιδεσθαι τῇ σπουδῇ, καὶ ἰδίως τῆς λατινικῆς καὶ ἑλληνικῆς γλώσσης.

Ὁ Δεσπότης συνείθιζεν ἔχειν ἀείποτε ἀνὰ στόμα τὸν ὠραῖον ἐκείνον τοῦ Οὐίγγιλίου στίχον·

... Deus nobis hæc omnia fecit.

ὅστις κατήντησεν εἶναι δι' αὐτὸν ὁ κενὸν τῆς καθ' ἅπαντα τὸν βίον αὐτοῦ διχωγῆς. Αὐτάρκης, καὶ διὰ τοῦτο πλούσιος, διότι ἀληθῶς πλούσιός ἐστιν ὁ ἐν τῷ ὀλίγῳ ἀναπαυόμενος, χριστιανὸς δὲ ἀληθῆς καὶ ἀνυπόκριτος, καὶ διὰ τοῦτο ἐν παντί εὐλογῶν καὶ εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ, τὰς ὥρας αἱ ἄφρονες αὐτῷ ἐλευθερίας ἢ ἐκπλήρωσις τῶν σπουδαίων αὐτοῦ παρὰ τῷ κόμητι de Montesquieu καθηκόντων ἀντὶ τοῦ δαπανᾶν εἰς χοροὺς, τρυφὰς καὶ διασκεδάσεις, ὡς οἱ πλείστοι τῶν ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας νέων, κατηνάσκον εἰς τὴν σπουδὴν τῶν δύο τῆς ἀρχαιοῦς γλωσσῶν. Οὕτω κομιδῇ νέος κατέστη εἰς τῶν διακεκριμένων ἑλληνιστῶν καὶ λατινιστῶν τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Λίαν δ' ἐνωρὶς ἐννοήσας ὅτι ἡ τῆς καθομιλουμένης ἑλληνικῆς, μάλιστα δὲ τῆς πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως χυδαῖκῆς ἡμῶν γλώσσης ἢ γῶσις ἦν τὰ μάλιστα συντελεστικὴ εἰς ἀκριβεστέρην τῆς ἀρχαίας κατὰληψιν, ἐπεδόθη μετὰ σφοδρῶς ζήλου εἰς τὴν ἐκμάθησιν αὐτῆς, καὶ τοσοῦτον ἐνεβάθυνεν εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τοὺς ἰδιωτισμοὺς αὐτῆς, ὥστε ἡμεῖς, εἰ καὶ τὴν καταγωγὴν Ἑλλήνας, πολλὰκις εὐρέθημεν ἀγνοοῦντες ἰδιωτισμοὺς οὓς ἄριστα ἐγίνωσκον ὁ Δεσπότης.

Φυσικὸς ὁ λόγος δι' ὃν πᾶς ὅστις ζένου ἐθνους γινώσκει τὴν γλῶσσαν καὶ πρὸς τὸν λαλοῦντα αὐτὴν λαὸν συμπαθεῖ, ἔχει γὰρ κοινὸν πρὸς αὐτὸν ὅ,τι κυρίως συνδέει τοὺς ἀνθρώπους, τὴν κοινωνίαν δηλοῦν τῶν ἰδεῶν. Ἦν ἔρχετο ἐπόμενον ὅτι ὁ Δεσπότης ἅμα τῆς ἐπαναστάσεως ἡμῶν ἐκραγείσης ἐμελλε χαιρετίσαι αὐτὴν καὶ ἀσπασασθαι τὸ ἔθνος οὗ τὴν γλῶσσαν τοσοῦτον καλῶς ἠπίστατο. Ὑπῆρξεν εἰς τῶν πρώτων φιλελλήνων, ὅτε δ' ἡ κακία τῶν χρόνων ἐστέρησεν ἡμᾶς φίλων ἐν τῇ ἐσπερίᾳ, ὁ Δεσπότης ἐβλεπε μὲν μετὰ λύπης τὴν ὀσημέραι ἀραιουμένην τῶν φιλελλήνων φάλαγγα διὰ τῶν ἀποσιώσεων τῶν μὲν καὶ τῆς λειποταξίας τῶν δὲ, ἔμενεν ὅμως σταθερὸς ἐν τῇ τάξει αὐτοῦ, ἐν τῷ τάφῳ κατελθὼν φέρων ἐντιμὸν ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τὸ ὄνομα τοῦ φιλελλήνου.

Ὁ Δεσπότης πρῶτον ἔργον ὃ ἐδημοσίευσεν ἦν ἡ μετάφρασις τοῦ γαλλικοῦ χάρτου εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς γλῶσσαν, ἐξ ἀγαθῆς κινούμενος προθέσεως ὅπως

κοινὴν τοῖς Ἑλλήσι καταστήσῃ τὴν γῶσιν τῶν ἐλευθερίων θεσμῶν· τὴν δὲ μετάφρασιν ταύτην ἐποίησε ἐν ἔτει 1821¹.)

Ἄμα τῇ μετάφρασει ταύτῃ ἤρξατο ἐπεξεργάζεσθαι τὸ ἀπὸ τῆς νεοελληνικῆς εἰς τὴν γαλλικὴν λεξικόν, ὃ καὶ ἐξέδοτο ἐν ἔτει 1825, γνωστὸν εἰς τοὺς ἐν ἡμῖν πρεσβύτας τοῖς μὴ ἔχουσι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τὰ μετ' αὐτὸ ἐκδοθέντα τελειότερα.

Τὸ 1823 διὰ διαγωνισμοῦ δημοσίου ἐνεκρίθη ὑψηλῆς τῆς ἐν Οὐίτουργίαις (Bourges) ἀκαδημίας, ἐλίγον ὅμως ἔμεινε διδάσκων προτιμήσας τὸν ἐν Παρισίοις βίον, οὐχὶ διὰ τὴν τρυφήν, ἀλλὰ διὰ τὴν τρυφήν τὴν πνευματικὴν ἣν παρεῖχεν αὐτῷ ἡ πρωτεύουσα, μάλιστα δὲ διὰ τὴν μελέτην τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης. Ἰνα ἔχη πλείονα τὴν σχολὴν πρὸς τοῦτο ἐδέχθη τὴν ἄγαν μετρίαν θέσιν τοῦ γραμματέως τῆς τότε μὲν δεκάτης εἶτα δ' ἐβδόμης δημομαρχίας τῶν Παρισίων, θέσιν ἐν ἣ διαρκῶς ἔμεινε τεσσαράκοντα καὶ ἐν ἔτη ἀπὸ τὸ 1827—1868.

Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ εὐρομεν αὐτὸν ἅμ' ἀφιχθέντες ἐν Παρισίοις τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1837, δι' ἀρχαίου ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Γαλλίας ἐγκατεστημένου συμπολίτου ἡμῶν συστηθέντος τῷ Δεσπότη, αἰτησαμένῳ πρὸ αὐτοῦ ἵνα γνωρισθῇ μετὰ τινος νέου Ἑλλήνου ὅπως μετ' αὐτοῦ συνδιαλέγηται Ἑλληνιστί. Ἐπτά ὅλα ἔτη ἐν τῷ μελετητηρίῳ τοῦ Δεσπότη τρις τῆς ἐβδομάδος ἀνὰ τρεῖς ἐκάστην ἐσπέραν ὥρας ἐμὲ μὲν ἐδίδασκε τὴν λατινικὴν συνάμα δὲ καὶ τὴν γαλλικὴν, ὡς ἀπὸ τῆς πρώτης εἰς τὴν δευτέρην τῶν γλωσσῶν τούτων ποιούμενον τὴν μετάφρασιν, ὃ δὲ Δεσπότης ἀπὸ τῆς λατινικῆς εἰς τὴν νεοελληνικὴν τὸ αὐτὸ χωρίον μετέφραζε μετ' ἐμέ. Οὕτω δ' ἐδίδετό μοι ἀφορμὴ ὅπως ἐγὼ, τηλικαύτης ἀξιώθεῖς παρὰ Θεοῦ χάριτος, ἐπιλέγω μετὰ τοῦ Δεσπότη·

... Deus mihi hæc omnia fecit.

Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἀφήκαμεν τὸν Δεσπότην τὸ 1844 μετὰ τὸ τέλος τῶν σπουδῶν ἡμῶν καταλιπόντες τοὺς

¹) ΣΗΜ. ΠΑΝΔ. Ἰδοὺ ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου· «Ἡ συνταγματικὴ Χάρτα μεταφρασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γάλλου Φηλικῆ Δεσπότη. — Θεὸς ἀνθρώποις σώσσει νόμος. Πλάτων, ἐπιστ. ἡ. Ἐν Παρισίοις παρὰ τῷ βιβλιοπώλῃ Νοζεράνῳ, εἰς τὴν ὄχθην τοῦ Βολταίρου, ἀρ. ζ'. — Ἀρκά.» Ἰδοὺ δὲ καὶ ἡ ἀφιέρωσις· «Δεσπότης τῆς Ἑλληνικῆς λαῶν, τῷ μαχομένῳ ὑπὲρ πίστεως καὶ ὑπὲρ πατρίδος ἀξίως τῶν ἑαυτοῦ προγόνων, ὁ φιλέλληνας καὶ φιλελεύθερος Φηλὶξ Δεσπότης ἀνατίθησι μετὰ χρηστῆς ἐλπίδος, ὡς ἐνεχυρὸν τῆς μελλούσης εὐτυχίας, τὴν μετάφρασιν τοῦ πολιτικοῦ ἀριστοτελικοῦ τοῦ σοφοῦ καὶ φιλανθρώπου βασιλέως τῶν Γάλλων.» Προτάσσεται δὲ τῆς μεταφράσεως καὶ προίμιον διαδελφὸν τὴν ἀγαθότητα τῆς καρδίας καὶ τὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ὡς πρὸς ἰδίαν πατρίδα, στοργὴν τοῦ ἀειδύμου φιλελλήνου, οὗ τινος καὶ ἡμεῖς ἐξετιμήσαμεν ἐκ τοῦ πλησίον τὰς ἀρετὰς. Τὸ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν ἀντίτυπον τῆς «Χάρτας», φέρει ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν τῆ ἰδία τοῦ μεταφραστοῦ χειρὶ· «Πρὸς τὰ μέλη τῆς παροῦσης διοικήσεως τῶν Ἑλλήνων εἰς Ἰδραν, ὁ φιλέλληνας καὶ φιλελεύθερος Φ. Δεσπότης.»

Παρισίους, ἐν τῇ αὐτῇ δὲ θέσει ἐπανεύρομεν αὐτὸν τὸ 1867 μετὰ εἴκοσι καὶ τριῶν ἐτῶν ἀπουσίαν ὅτ' ἐκεῖ πάλιν ἔβημεν οὐχὶ ὅπως ἴδωμεν τὴν μεμιασμένην ὑπὸ τῆς παρουσίας τοῦ τρίτου Ναπολέοντος πόλιν, ἀλλ' ὅπως ἀσπασθῶμεν μίαν ἐτι φορὰν τὸν εὐεργέτην ἡμῶν Δεσπότην, ὡς κατεχόμενοι ὑπὸ τοῦ φόβου, ὅστις δυστυχῶς μετὰ τριετίαν ἐπραγματοποιήθη, μήπως διὰ τὸ γῆρας μὴ ἐπανιδώμεν αὐτὸν ἐὰν ἐπὶ πλέον βραδύνωμεν, ἐβραδύνωμεν δὲ τοσοῦτον ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ἐλπίζοντες ὅτι ἡ Γαλλία ἤθελεν ἀποβάλλει τοῦ θρόνου τὸν τοσοῦτον κατασχύναντα καὶ ἐκφραυλήσαντα αὐτὴν δυνάστην, μετὰ τῆς πτώσεως τοῦ ὀπίου συνέπεσε καὶ τοῦ Δεσπότη ὁ θάνατος συμβῶς ἐν Etretat (Seine Inférieure) τὴν 5/17 Δεκεμβρ. 1870 κατὰ τὸ ἐβδομηκοστὸν ἐβδόμον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος, ἐν θάνατον, διὰ τὰ ἀτυχήματα τῆς Γαλλίας, μόλις πρὸ ὀλίγου ἐμάθομεν ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Ἑγγέρου πρὸς ἡμᾶς.

Καὶ ὅμως ὁ εἰς τὴν λίαν μετρίαν ταύτην θέσιν ἀπλοῦ γραμματέως δημομαρχίας ἀνὴρ ἦν ὁ πρὸ ἐτῶν πολλῶν μέλος τοῦ συνακαδημίου τῆς Γαλλίας (Académie des inscriptions et belles lettres), ἦν εἰς τῶν μάλλων διακεκριμένων φιλολόγων, ἦν ὁ μεταφραστὴς καὶ σχολιαστὴς τῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ Δυκόφρονος, τοῦ, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν φιλολόγων, ποιημάτων ἀπάντων σκοτεινοτάτου, ἦν ὁ μεταφραστὴς καὶ σχολιαστὴς τοῦ Πινδάρου, ἔργον ὃ ἔσπεψε κατὰ τὸ 1853 ἔτος ἡ γαλλικὴ ἀκαδημία (Académie Française), ἦν ὁ συγγραφεὺς πλῆθος πρωτοτύπων ἄρθρων ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Schnitzler ἐκδομένη ἐν cyclopedie des gens du monde, ἦν ὁ πρὸς τὴν ἀκαδημίαν διὰ δύο σπουδαίων ἐκθέσεων εἰσηγησάμενος τὰ περὶ τῶν ἔργων τῆς ἐν Ἀθήναις γαλλικῆς σχολῆς, ἦν ὁ μεταφραστὴς τῆς ἑλλ. ἀνθολογίας τῶν ἐπιγραμμάτων εἰς τόμους δύο, ἦν ὁ καὶ δι' ἄλλων πολλῶν ἔργων τῷ φιλολογικῷ κόσμῳ καὶ τῇ Γαλλίᾳ χρήσιμος καὶ τὰ μάλα γνωστὸς γενόμενος.

Ἀρκεῖ νομίζομεν ἡ ἀντιπαράθεσις τῆς θέσεως τοῦ γραμματέως δημομαρχίας πρὸς τὴν ὑψίστην, τὰ μάλα ἐπίζηλον καὶ ὀλιγίστους προσίτην τοῦ μέλους τοῦ συνακαδημίου τῆς Γαλλίας, ὅπως γένηται καταφανὴς ἡ μετριοφροσύνη τοῦ ἀνδρὸς, ὡς τὸ μόνον ἀγαθὸν ἐν τῷ κόσμῳ θεωροῦντος τὴν ἐνάσκησιν τῆς ἀρετῆς, τὴν τελειοποιεῖν τῆς ψυχῆς διὰ τῆς μελέτης τῶν μεγάλων συγγραφέων, τὴν οἰκιακὴν εὐδαιμονίαν, τὴν μετ' ὀλίγων ἐκλεκτῶν φίλων συναναστροφὴν, τὴν μετάδοσιν τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ πρὸς πάντα ὅστις τύχει πλησιάζει καὶ σχετισθῆναι πρὸς αὐτόν. Ἦν ἀληθῶς, ὡς ἐν ἀρχῇ εἶπομεν, ἵον εὐωδέστατον πληρῶν εὐωδίας πνευματικῆς τοὺς περὶ αὐτὸν καὶ, ὡς ἐψήφισαν οἱ πάλαι Ἀθηναῖοι περὶ Ζήνωνος τοῦ Κιτιεῖος· «Ἐν παντὶ ἀνὴρ ἀγαθὸς ὧν διετέλεσε καὶ

τοὺς εἰς σύστασιν αὐτῶ τῶν νέων πορευομένους παρακαλῶν ἐπ' ἀρετῇ καὶ σωφροσύνῃ παρῶρμα πρὸς τὰ βέλτεστα, παράδειγμα τὸν ἴδιον βίον ἐκθεῖς ἅπασιν, ἀκόλουθον ὄντα τοῖς λόγοις οἷς διαλέγετο.»

Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ τῇ τοσοῦτον, ἡμῖν μάλιστα τοῖς ὑψηλοφρονοῦσιν Ἕλλησι, ταπεινῶν, οὐνεργητικῶς Δεαίχως ἀνέπτυξε πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δραστηριότητα εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, αὐτὸς διοργανίζων τὰ τοῦ λαοῦ σχολεῖα, αὐτὸς ἐπιστάτων, αὐτὸς ὁδηγῶν καὶ συμβουλευῶν τοὺς διδασκάλους, αὐτὸς διὰ βραβείων καὶ ἐνθαρρυντικῶν λόγων, μάλιστα δὲ διὰ τοῦ πρὸς τὰ παιδιά προσηνοῦς καὶ μελιχίου αὐτοῦ τρόπου προτρέπων καὶ ἐνθαρρύνων αὐτὰ ἐπ' ἀρετῇ. Ἀπόδειξιν τῆς σωτηρίου ἐπὶ τοῦ λαοῦ τῆς περιφερείας τῆς ὑπὸ τὴν πατρικὴν διοίκησιν τοῦ Δεαίχου (λέγομεν ὑπὸ τὴν διοίκησιν αὐτοῦ, διότι αὐτὸς ἦν ὁ ἀληθῶς καὶ πράγματι τοῦ δήμου τούτου προϊστάμενος, ὡς πολλάκις ἐγενόμεθα αὐτόπαι μάρτυρες τοῦ σεβασμοῦ ὃν οἱ δήμαρχοι ἀπέδιδον αὐτῷ, ὥστε βλέπων τις τοὺς δημάρχους καὶ τὸν πρεσβύτερον Δεαίχον πλησίον ἀλλήλων καὶ μὴ γινώσκων τίς ἢ ἐκάστου θέσις ἤθελεν ἐκλάθει τοὺς προϊσταμένους ὡς ὑπαλλήλους τοῦ Δεαίχου), περιοχῆς, ἔχομεν ἐναργεστάτην, ὅτι κατὰ τὰ ἐπ' ἐσχάτων οἰκτρὰ καὶ ἀνόσια ἐν Παρισίοις τελεσθέντα μόνον τὸ διαμέρισμα τῆς ἐβδόμης δημορχίας ἔμεινεν ἐν ὅλῳ καθαρὸν καὶ ἀμίαντον.

Σπουδαῖα μὲν πάντως τὰ ἔργα τοῦ Δεαίχου ὧν ἐμνήσθημεν, δι' ἡμᾶς ὁμοῦς τοὺς Ἕλληνας ἔχομεν σπουδαιότατα τὰ ἐξῆς: α) Τὴν μεταφράσιν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς γλῶσσαν τοῦ περὶ καθηκόντων τοῦ Σιλβίου Πελλίκου, (dei doveri degli uomini di Silvio Pellico), ἐν ᾧ διαλάμπει ἡ ἀγνοῦμένη ἠθικὴ καθ' ἣν δεῖ πολιτεύεσθαι τὸν ἄνθρωπον, ἔργον εἰς ὃ συνειργάσθη ὁ κοινὸς αὐτοῦ τε καὶ ἡμῶν φίλος Βλαδίμηρος Βρουνέτος ὁ ἐκ Πρέσλης (Wladimir Brunet de Presles), μέλος καὶ οὗτος τοῦ συνακαδημίου τῆς Γαλλίας καὶ διάδοχος τοῦ Hase εἰς τὴν ἔδραν τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης β) Πραγματεῖαν περὶ τῆς ἐλληνικῆς προφορᾶς καὶ γ) Τὴν ἐκθεσιν αὐτοῦ ὡς εἰσηγητοῦ τῆς ἐν ἔτει 1864 διορισθείσης ἐπιτροπῆς ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὑπουργοῦ τῆς Γαλλίας ἵνα γνωμοδοτήσῃ κατὰ τίνα προτιμότερον δεῖ προφέρειν τρόπον, εἰ μὲν κατὰ τὸν ἐν τῇ ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ ἐπικρατοῦντα τοῦ ὀλλανδοῦ Ἑράσμου, εἰ δὲ κατὰ τὸν ἡμέτερον.

Τὸ ζήτημα τοῦτο φαίνεται τὰ μάλιστα ἀφτειὸν ἡμῖν τοῖς Ἕλλησιν ὡς μὴ δυναμένοι κἄν νοῆσαι πῶς ἐστὶ δυνατόν ἄνδρας ἀνθρώπινα ὧτα ἔχοντας ὑπομένειν ἀκούειν τοῦ Ὀμήρου τὰ ἔπη ἀπαγγελλόμενα οὕτω

«Mérir aúidè τὰ Πειλείαντεώ Ἀχιλλεῶς κτλ.»

ἐὰν δὲ τύχῃ μάλιστα καὶ πολλῶν διφθόγγων σύνοδος, τότε δὴ τότε ἡ βαρβαροφωνία ἀφόρητος, ὡς ἐν παραδείγματι

«Οἱοὶ Τρώιοι Ἴπποὶ ἐπιστάμενοι περτιοῖ.»

ἐν Εὐρώπῃ ὁμοῦς ὁδᾶξ ἔτι ἀντέχονται τῆς πάνυ ἐρασμίας ταύτης ἐρασμιακῆς προφορᾶς.

Πολλὴν βεβαίως ἤθελέ τις ἐλέγξει ἡμῶν τῶν Ἕλλήνων ματαιότητα καὶ ἐπιπολαιότητα εἰ ποτε ἰσχυρίζομεθα ὅτι προφέρομεν ὡς οἱ ἐπὶ Ὀμήρου ἢ ἐπὶ Πλάτωνος Ἕλληνας, ἔχοντες μάλιστα ὡς παράδειγμα ὅτι καὶ τὴν σήμερον διαφόρως τὴν γαλλικὴν προφέρουσι οἱ τῆς Νορμανδίας κάτοικοι παρὰ τοὺς τῆς Προβηγκίας, ὅ,τι ὁμοῦς βεβαιότατόν ἐστιν, ὅτι καὶ ἡ τῶν Κυπρίων φερ' εἰπεῖν προφορὰ διαφέρει ἐν μέρει τῆς τῶν Τραπεζουντίων, αἱ δ' ἐκατέρων τῆς τῶν Ἡπειρωτῶν, οὐχ ἤττον ὁμοῦς εὐκόλως πρὸς ἀλλήλους Ἕλληνας πάντες συνεννοούμεθα, οὐδαμῶς δ' Ἑλλάδος γῆς εὐρηταί τι τμήμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ λαοῦν ὡς οἱ τοῦ Ἑράσμου ὁπαδοὶ ἀξιοῦσιν. Ἀπόδειξις ἄρα ὅτι εἰ καὶ ἀναμφήριστον, ὅτι καὶ παντὸς ἔθνους ἡ γλῶσσα διὰ χρόνου ὑφίσταται τινὰς ἀλλοιώσεις, ἐκ τῶν ἀλλοιώσεων ὁμοῦς τούτων οὐδὲ τὸ παράπαν ἔπεται ὅτι καὶ ἡ διαδοχὴ τοῦ γένους ἐξέλειπεν. Οὕτως ἀναμφισβήτητον ὅτι γνησιότερα προφορὰ τῆς ἐλληνικῆς ἐστὶν ἢ ἡ χρώμεθα οἱ Ἕλληνας, ὡς δὲ παρὰ λογίζομενος ἤθελεν ἐλεγχθῆ ὁ ἀξίων ὅτι ὁ ἀπαγγέλλων τοῦ Σαϊκσπέρου τὰ δράματα ἢ τοῦ Ράβελαι τὰς σκτύρας ἄλλως παρ' ὅπως οἱ καθ' ἡμᾶς Γάλλοι καὶ Ἄγγλοι, ἀπαγγέλλει ταῦτα ὀρθότερον τῶν συγχρόνων συμπολιτῶν αὐτῶν, εἰ καὶ βεβαιότατον ὅτι πρὸ τριακοσίων ἐτῶν, ὅτε οἱ μνημονευθέντες συνέγραψον, ἄλλως καὶ Γάλλοι καὶ Ἄγγλοι ἐπρόφερον παρ' ὅ,τι οἱ σήμερον, οὕτω πολὺ ἀπέχει τῆς ἀληθείας καὶ τὴν λογικὴν βιάζει ὁ ἐμμένων ὅτι ὁ Ἑράσμος παρὰ τὰ ὀλλανδικὰ ἔλη ὡς ἐκ θείας τινὸς ἐμπνεύσεως ἀνεῦρε τὴν γνησίαν τῶν ἀρχαίων Ἕλλήνων προφορὰν, οἱ δὲ κατ' ἄμεσον ἐκείνων διαδοχὴν ἀπόγονοι, εἰ καὶ ἐν χώραις τοσοῦτον ἀλλήλων ἀφεστάσαι ὅσον ἡ Τραπεζοῦς τῶν Κυθέρων, καὶ ἡ Κύπρος τῆς Ἡπείρου διετηρήσαμεν μὲν τὴν ἔνοιαν τῶν αὐτῶν λέξεων καὶ ὁμοῦς πάντες αὐτὰς προφέρομεν ἀλλὰ τοῦτο ἐκ συνθήματός τινος, εἰ καὶ οὐδὲ τὸ παράπαν σχεδὸν πρὸς ἀλλήλους κοινωνοῦντες, μάλιστα δεκάτῃ τοὺς μακροῦς τῆς δουλείας τοῦ ἔθνους ἡμῶν χρόνους, δι' οὗ συνθήματος μετεβάλομεν ὁμοθημαδὸν πάντες τὴν προφορὰν.

Καὶ ἡ ἐπιτροπὴ μὲν εἰσηγομένου τοῦ Δεαίχου ἐγνωμοδότησε περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, ἢ ἀντίδρασις ὁμοῦς τῶν ἀνα πᾶσαν τὴν Εὐρώπην σχολαστικῶν κατῶρθωσεν ὅπως ἀναβληθῆ ἔτι ἡ λύσις τοῦ ζητήματος. Ἀλλὰ τοῦτο δὴ κατωρθώθη ὑπὸ τοῦ Δεαίχου. Τὸ 1840 κομιδῆ

νὸς ὁ Αἰμίλιος Ἐγγερος (Emile Egger) διαπρέψας ἐν τῷ ὑψητικῷ διαγωνισμῷ τῆς Σορβόννης διορίσθη ὑψητικὸς εἰς τὴν ἔδραν τῆς ἐλληνικῆς φιλολογίας, ἢς τακτικὸς καθηγητὴς ἦν ὁ τότε γέρον Βοασσονάδης ὁ πάνυ (Boissonade). Ὁ Ἐγγερος ἦν ἐκ τῶν μάλα συνήθων τῷ Δεαίχῳ, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ὁποῦ ἐσχετίσθημεν καὶ διὰ στενωτάτης συνεδέθημεν ἀπὸ τοῦ 1837 φιλίας.

Ὁ Δεαίχως προέτρεπε τὸν Ἐγγερον ὅπως παρὰ κινδυνευμένην κατατολήσῃ καινοτομίαν ἀναβιάνων τὴν ἔδραν, ἣν δὲ αὐτὴ ὥστε καταλιπὼν τὴν τετριμμένην καὶ δύσσηχον ἐρασμιακὴν προφορὰν ἀρξήται τῶν παρὰ δόσεων αὐτοῦ προφέρων καθ' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας. Ὁ Ἐγγερος ἐδίσταξε τὸ κατ' ἀρχάς, τολμηρὸς ὁμοῦς φύσει καὶ ἐκτοτε ὑπεμφαίνων εἰς ὁποῖας ἢ τόλμη ἤθελε φέροι αὐτὸν ἀνακαλύψει περὶ τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν, ἔχων μάλιστα καὶ τρεῖς τοὺς ὄψοινας αὐτὸν πρὸς τὸ ἐγχείρημα φίλους, τὸν Δεαίχον τὸν ἐκ Πρέσλης Βλαδίμηρον Βρουνέτον καὶ ἐμὲ, ἀπεφάσισε τὴν ἀπόπειραν ἀναδεχθέντος ἐμοῦ ἵνα προπαρασκευάσω τὸν Ἐγγερον ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς προφορᾷ.

Ἐνταῦθα ὄντος μοι τοῦ λόγου ἐξέστρω μοι ὅπως δημοσίᾳ ἐκφράσω τὴν πολλὴν χάριν ἣν ὀφείλω τῷ ἐν τοῖς πρώτοις τῶν ἐλληνιστῶν τῆς Εὐρώπης Ἐγγερω. Δοθείσης τῆς περὶ ἐκφυμνάσεως εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς προφορὰν ἀφορμῆς προσδιώρισamen μετὰ τοῦ Ἐγγερω ἵνα τὰς ἀπὸ τῶν μετὰ τοῦ Δεαίχου μελετῶν μου τρεῖς ἐτέρας τῆς ἐβδομάδος ἐσπέρας συμμελετῶμεν ἐλληνικὴν φιλολογίαν. Οὕτως ἤρξάμεθα μεσοῦντος τοῦ ἔτους 1840 καὶ ἐξηκολούθησαμεν μέχρι τέλους σχεδὸν τοῦ 1844. Εἰς τὸν Ἐγγερον ὀφείλω τὰς ὀλίγας φιλολογικὰς γνώσεις ἃς ἐκτησάμην, αὐτῷ λοιπὸν καὶ τὴν ὁμολογίαν τῆς πολλῆς χάριτος δημοσίᾳ ἐκτίω.

Ὁ Ἐγγερος λοιπὸν ἤρξατο ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ τοῦ 1840 τῶν ἀπὸ τῆς ἔδρας ἐν τῇ Σορβόννῃ παραδόσεων αὐτοῦ προσφέρων τὸν Ὀμηρον καὶ τὸν Ἄριστον ὡς ἡμεῖς. Καὶ πολλὸς μὲν ἐγένετο τότε λόγος ἐπὶ τῇ καινοτομίᾳ ταύτῃ, ἀλλ' ὁ εὐσταθῆς Ἐγγερος ἐνέμεινε τῇ ἀποφάσει, οὕτω δὲ τριακονταετία ἤδη πλήρης παρήλθεν ἀφ' ἧς ἀπὸ τῆς ἐν Γαλλίᾳ ἀνωτάτης ἔδρας τῆς ἐλληνικῆς φιλολογίας ἐξωστρακίσθη ἢ ἐρασμιακὴ προφορὰ καὶ ἐγκαθιδρύθη ὀριστικῶς ἢ καθ' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, τότε πρώτην φορὰν καθ' ἄπασαν τὴν Εὐρώπην.

Καὶ ἂν τοῦτο καίμῃνον κατῶρθου ὁ Δεαίχως ἦν ἄξιος τῆς πολλῆς ἡμῶν τῶν Ἕλλήνων εὐγνωμοσύνης.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐλληνικὴ κυβέρνησις τὰς πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἐκδουλεύσεις τοῦ Δεαίχου ἀνεγνώρισεν ἀπονείμασα αὐτῷ πρὸ χρόνων ἱκανῶν τὸν χρυσοῦν σταυρὸν τοῦ τάγματος τοῦ Σωτῆρος, ὡς καὶ ἡ πα-

τρὶς αὐτοῦ Γαλλία ἐτίμησε διὰ τοῦ παρασήμου τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς.

Καὶ τοιοῦτος μὲν ὁ ἀνὴρ, τὰς δὲ ἐν οἴκῳ ἀρετὰς αὐτοῦ σιωπῶμεν ἵνα μὴ ἡ ἀγία αὐτοῦ ψυχὴ πάθῃ κατὰ τὴν φιλοτιμίαν ὅτι ἀνασύρομεν τὸ οἰκογενειακὸν παραπέτασμα ὅπως καὶ τοῖς ἐκτὸς δεῖξωμεν ὅποιοις ἦν ὁ ἐντὸς τοῦ οἴκου σύζυγος καὶ πατήρ. Σιωπῶμεν λοιπὸν μακαρίζοντες ἡμᾶς αὐτοὺς ὅτι ἐπὶ ἑπτὰ ἐνιαυτοὺς ὄλους ἀνεπνεόμεν τὴν γαλήνιον τοῦ οἴκου τούτου αὔραν ἐν αὐτῷ δ' ἐδιδάχθημεν οἶον δεῖ εἶναι τὸν σύζυγον καὶ πατέρα.

Ἐπιζῆ ἡ ἐνάρετος σύζυγος τοῦ Δεαίχου Βικτωρία, ἢ δὲ μονογεννῆς αὐτοῦ θυγάτηρ Ἐλισάβετ καταγλαίττει τὸν οἶκον τοῦ Ἐγγερω, ἐν ᾧ σύζυγος αὐτοῦ γενομένη μετήγαγε τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς αὐτῆς τὰς ἀρετὰς.

Υἱὸν οὐκ ἐκτήσατο ὁ Δεαίχως ἀλλὰ δύο ἔσχε θεοτοῦς υἱοὺς ὡς καὶ δύο χώρας ὡς πατρίδας ἠγάπησε, τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ τῇ μὲν μεγάλῃ Γαλλίᾳ μέγαν υἱὸν θετὸν κατέλιπε τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Αἰμίλιον Ἐγγερον, τῇ δὲ μικρᾷ Ἑλλάδι τὸν μικρὸν συγγραφεὰ τῶν ὀλίγων τούτων σελίδων, ὅστις θαλεροῖς δακρύοις λείβει τὸν τάφον αὐτοῦ σπονδῆν ταῦτα τῷ νεκρῷ σπένδων αἰωνίου εὐγνωμοσύνης.

N. I. ΣΑΡΙΠΟΛΟΣ.

Α Λ Λ Ο Θ Ι

Τρομερωτάτης ἀταξίας θέατρον γίνεταί πᾶσα ἔδρα νομαρχίας εἰς τὴν Ἰρλανδίαν ἐν καιρῷ συνεδριάσεως κακουργοδικεῖου νομίζεις ὅτι ἡ παρουσία τῆς δικαιοσύνης, ἀντιπροσωπευομένης ὑπὸ τῶν δύο σεβασμίων φενακοφόρων τῶν προεδρευόντων τὰ δύο δικαστήρια, εἰς ἄλλο δὲν συντελεῖ ἢ εἰς παραβίαν πάντων τῶν νόμων. Ἐνόσω διαρκεῖ τὸ κακουργοδικεῖον πληθὸς τετραχοπιῶν καὶ ἀέργων κατακλύσει τοὺς δρόμους δέρονται, ὑβρίζονται, καὶ ἐν τοσοῦτῳ οἱ κλέπται ὠφελοῦμενοι ἀπὸ τῆς τῆς ἀταξίας εἰσέρχονται ἐπιτηδεῖως εἰς τὰς οἰκίας, ἀδειάζουσι τὰ ἐρμάρια, ἀπογυμνῶνται τὰς ἱματιοθήκας, ὑπεξαιροῦσι τὰ ζῶα καὶ τὸ ἐσπέρας μεθοκοποῦσιν. Ἰπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ τῶν δικαστῶν, ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ δικαστικοῦ περιβόλου πράττονται ἀναφανδὸν κακουργήματα διὰ τοῦτο καὶ ἀστυνόμος καὶ ὑπαστυνόμος καὶ κλητῆρες ἀδιακόπως τρέχουσιν ἄνω καὶ κάτω ὅπως συλλάβωσι τοὺς κακουργοῦντας. Τὰ καθ' ἕξαμηνίαν ἀνανεούμενα ταῦτα ὄργια τῆς παραλυσίας καὶ ὀκνηρίας, κοσμοῦνται ἐνίοτε καὶ διὰ φόνων. Ταῦτα δὲ πάντα συμβαίνουσι τὸν ἸΘ' αἰῶνα, τὸν αἰῶνα τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ποῦ; ἐν τῇ Μ. Βρετα-

νία. Είναι αληθές ότι πρὸ πενήντα ἐτῶν ἐγένοντο χειρότερα, διότι τότε οὔτε ἀστυνομία ἔνοπλος χάριν εὐταξίας, οὔτε δρόμοι δημόσιοι χάριν συγκοινωνίας ὑπῆρχον· τὰ πέντε ἕκτα τῶν ἱρλανδῶν ἦσαν καταδικασμένα εἰς πολιτικὴν ἐξαχρείωσιν· ὁ πρόεδρος τῶν συνέδρων ἀνακεφαλαιῶν τὴν κατηγορίαν ἡστειεύετο καὶ ἔλεγε λογογράφους περὶ τοῦ καταδικαζομένου. Ἐν γένει δὲ τοσοῦτον ἀποτρόπαιος ἦτο ἡ ἱστορία τῶν συνεδριάσεων τῶν κακούργου δικαίων, ὥστε οἱ συγγραφεῖς φρίττουσι περιγράφοντες αὐτήν. Ἴδου ἀνέκδοτον διδόν ἰδέαν τινὰ τῆς τοιαύτης καταστάσεως.

Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1794 ἔτους, τὴν μεσημβρίαν, οἱ σύεδροι μετέβησαν ἐν παρατάξει εἰς τὸ κακούργου δικεῖον, συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἀστυνομίας κρατοῦντος τὴν λευκὴν ράβδον, τοῦ ὑπαστυνόμου εἰς τὴν δεξιὰν φέροντος μαστίγιον, τῶν ἐρίππων χωρροφυλάκων καὶ ἐπὶ τέλους τῶν ἀστυνομικῶν κλητῆρων κρατούντων ράβδους ἀγκυλῶδες ἀπειλούσας τὰς κεφαλὰς ἐκείνων καθ' ὧν ἤθελον πέσει. Αἱ δύο προηγούμενα ραγισμένα σάλπιγγες εἶχον σημάνει παραφώνους ἤχους, καὶ κραυγαὶ οὐχ ἤττον κακόφωνοι τοῦ πλήθους ἀνευφήμουν καθ' ὅσον διέβαινον τοὺς δικαστὰς καὶ τὸν διευθυντὴν τῆς ἀστυνομίας, οὐ τινος τὸ εὐγενές καὶ εὐπρεπές παράστημα εἴλκυε τὸν θαυμασμὸν πάσης τῆς χώρας.

Ὁ ξενοδόχος τῶν *Armes de Flaerty* ἦτο ἴσως τὴν ὥραν ἐκείνην ὁ κάτοικος τῆς πόλεως ὁ ὑπὲρ πάντα ἄλλον καταφορτισμένος ἀπὸ ἀσχολίας. Τὸ ξενοδοχεῖον ἦτο πλήρες ξένων, καὶ ἐνῶ δι' ὀφθαλμοῦ ἀγρύπνου ἠγωνίζετο νὰ διατηρήσῃ τάξιν τινὰ μετὰ τῆς ἐπικρατούσης ἀταξίας, μέγας κρότος τοῦ κώδωνος τῆς ἐξωτερικῆς θύρας ἀντήχησεν εἰς τὰς ἀκοάς του. Ἀλλ' ὅτε μετ' ὀλίγον ἠκούσθη καὶ δευτέρως, ὁ κύριος ξενοδόχος ἐξεκένωσε κατὰ πάντων τῶν ὑπηρετῶν, ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν, γερόντων καὶ νέων, ὀλόκληρον φρέτραν ἱρλανδικῶν ὕβρεων. «Ποῦ εἴσθε ἀναθεματισμένοι, τρέξετε, γαϊδούρια, νὰ δεχθῆτε τὸν νέον ξένον. Ὁ ἱπποκόμος; νὰ μιστρίση τὸ ἄλογόν του καὶ σὺ, ἀνόητη Ἄννα, ετοίμασε διὰ τὸν ὠραῖον αὐτὸν κύριον, ποτήριον γρόγ· τὸ ὅποιον νὰ προσφέρῃς μὲ ὄλην σου τὴν χάριν. Τρέξετε, μασκάρδες, νὰ κάμετε ὅλα συγχρόνως· μάγειροι, θλαμηπόλοι, ἱπποκόμοι, οἰνοχόοι, ὅλοι ὅσοι εἴσθε.»

Ἐνῶ δὲ ἐβρόντα ἀκόμη ἡ ὀργίλος φωνὴ τοῦ ξενοδόχου, ὁ εὐγενὴς ξένος εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν ἄπου. Ἐμείνεν ὀλίγον μόνος, ἕως οὐ καταπραῦνθη ὁ πωσοῦν ὀθυμὸς τοῦ οἰκοδεσπότου· ἐπὶ τέλους οὗτος ὅλος πνευστιῶν ἐπροχώρησεν, ἐψιθύριεν εὐγενῶς ὀλίγας τινὰς λέξεις καὶ ἐζήτησεν εὐσεβάτως τὰς διαταγὰς τοῦ ξένου.

Τὸ ἦθος τούτου ἔχοντος τριάκοντα περίπου ἐτῶν

ἠλικίαν ἦτο εὐγενὴς, αὐτὸς δὲ ὑψηλὸς καὶ καλοκαμωμένος. Δερμάτινον βρακίον κατέβαινε μέχρι γονάτων καὶ προσεκολλᾶτο εἰς ὑψηλὰ καὶ στίλβοντα ὑποδήματα· ἐφόρει δὲ καὶ ἐσωκάρδιον κόκκινον, καὶ κυανοῦν ἔνδυμα μὲ μεγάλα κίτρινα κομβία, καὶ πλατύτατον λευκὸν λαιμοδέτην, καὶ ὑποκάμισον λεπτότατον· ὥστε ἔφερον ἔνδυμα κατὰ τὸ ἥμισυ πολιτικὸν καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ στρατιωτικόν. Ἐκ τῆς καθαρότητός του δὲ ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἐταξείδευσε πολὺ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ναὶ μὲν ἡ κόμη αὐτοῦ ἦτο ὀλίγον τί ἄτακτος καὶ τὸ περιλάμιον ὅπως οὐν σκοτισμένον, ἡ μικρὰ ὅμως αὐτὴ ἀταξία ἐπηρζῆνε τὴν χάριν τῆς ὄλης ἐνδυμασίας του.

«Εἶμαι ταπεινότητος δούλος τῆς εὐγενείας σας, ἀνεφώνησεν ὁ ξενοδόχος, καὶ θὰ νομίσω ἑμαυτὸν εὐτυχῆ λαμβάνων τὰς διαταγὰς τῆς εὐγενείας σας διὰ τό...»

Ἦθελε νὰ προσθήσῃ «τὸ γεῦμα» ἀλλὰ τὸ ἀξιοπρεπές καὶ στρατιωτικὸν ἦθος τοῦ ξένου ἀνεχαίτισε διὰ μιᾶς τὸν ξενοδόχον.

«Σὰς παρακαλῶ, κ. Μούλιγαν, εἶπεν ὁ ξένος μειδιάσας ἐπιχαρίτως, λάθετε τὴν καλωσύνην νὰ καθήσετε· ἔχω νὰ σὰς ἐρωτήσω περὶ τοῦ δρόμου ὁ ὁποῖος φέρει εἰς Βαλλιμαγαρῦ.»

«Περὶ τοῦ δρόμου τοῦ Βαλλιμαγαρῦ! ἀνέκραξεν ὁ ξενοδόχος, ταραχθεὶς ὀλίγον ἀπὸ τὴν ἰδέαν ὅτι ἔμελλε νὰ χάσῃ τοιοῦτον ξένον. Ὁ ὑπάγετε λοιπὸν νὰ γευθῆτε καὶ νὰ κοιμηθῆτε εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. μαρκεσίου;»

Ἀλλ' ὁ ξένος τὸν καθύστασεν ἀποκριθεὶς ὅτι δὲν ἔμελλε ν' ἀναχωρήσῃ εἰμὴ τὴν ἐπαύριον. Ἐν τῷ μετὰξὺ ἦλθεν ὁ ὑππρέτης τοῦ ξένου φορῶν πλουσίαν στολὴν καὶ ἔθετο ἐπὶ τῆς τραπέζης τὸ διαάκκιον, τὸν μανδύαν καὶ τὰ πιστόλια τοῦ κυρίου του, καὶ κατ' ἐπιταγὴν τούτου εἰπόντος ὅτι δὲν θ' ἀναχωρήσῃ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, εὐκαίρως τὰ ὄπλα.

— Νὰ ὑπάγω λοιπὸν, κύριε συνταγματάρχα, εἶπεν ὁ ὑππρέτης μειδιάσας μωρῶς, νὰ προειδοποιήσω τὸν μιλῶντα ὅτι διεκόψετε τὸ ταξείδιόν σας;

— Περιττὸν, ἀπεκρίθη ὁ συνταγματάρχης, διότι ὁ μὲν κρέσιος δὲν μὲ περιμένει σήμερον. Ἀλλ' ἂν ἀργότερα τὸ θεωρήσω ἀναγκαῖον, πρακτικῶς τὸν κ. Μούλιγαν καὶ μ' εὐρίσκει ἕνα ἀγγελιαφόρον.

— Ἐγὼ ὁ ἴδιος, εἶπεν ὁ ξενοδόχος, πηγαίνω παρὰ ν' ἀφήσω τὸν ἀνθρώπον σας εἰς ἀμχανίαν.

— Πολλὰ καλὰ, εἶπεν ὁ συνταγματάρχης ὅπως οὐν ἀποτόμως, εἰς τρόπον ὥστε συνεπαράχθη ὀλίγον ὁ ἀγαθὸς Μούλιγαν. Τοῦτο δὲ παρατηρήσας ὁ ξένος ἐπανελάθε τὴν εὐπροσηγορίαν του καὶ ἐξηκολούθησε τὰς ἐρωτήσεις τὰς ὁποίας εἶχε διακόψει ἡ εἰσὸδος τοῦ ὑππρέτου.

— Φαίνεται ὅτι τὸ κακούργου δικεῖον εἴλκυσε πολλοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν πόλιν σας.

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ὁ ξενοδόχος, καὶ ἂν ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας δὲν ἀπεράσσειε νὰ ὑπάγῃ μετὰ τὴν συνεδρίασιν νὰ κοιμηθῇ εἰς τὴν ἐξοχὴν του, δὲν θὰ εἶχα δωμάτιον νὰ σας προσφέρω.

— Καὶ εἶναι μακρὰν ἀπ' ἐδῶ ἡ ἐξοχὴ του;

— Πέντε μίλια, συνταγματάρχα.

— Καὶ πρὸς ποῖον μέρος;

— Πρὸς τὴν θάλασσαν. Ὁλος ὁ κόσμος γνωρίζει τὴν ἐξοχὴν αὐτήν. Πλὴν, τί ἀγαπᾶτε νὰ γευθῆτε;

— Ὅ,τι θέλεις, κ. Μούλιγαν, δὲν εἶμαι δύσκολος.

Ἐνῶ δὲ ἀπῆρχετο ὁ ξενοδόχος ἵνα διατάξῃ τὰ τοῦ γεύματος, ὁ συνταγματάρχης ἐζήτησέ τινα βιβλία διὰ νὰ περάσῃ τὴν ὥραν του.

— Ἴδου, κ. συνταγματάρχα, ὁ Συνέκδημος τοῦ εἰρηνοδίκου, ἰδου καὶ ἡ τελευταία πράξις τοῦ παραλαμμένου περὶ φόρων, ἰδου τὸ Ἡμερολόγιον τῆς Μαγκάτης καὶ ἡ τελευταία ἐκδοσις τοῦ βίου τοῦ Κίλτυ τοῦ περιφήμου ληστοῦ. Εἰς τὴν ἀρχὴν εὐρίσκετε τὴν εἰκόνα του.

— Ἄ! βλέπω ὅτι ἔχεις καλὴν συλλογὴν, δός με σὲ παρακαλῶ τὸν βίον τοῦ Κίλτυ, μὲ φαίνεται ὅτι εἶναι τὸ νοστιμώτερον τῶν βιβλίων σου.

— Ἠραία νοστιμάδα! ἀνέκραξεν ὁ ξενοδόχος, τίποτε ἄλλο δὲν εὐρίσκετε εἰς αὐτὸ παρὰ κλοπὰς, ἀρπαγὰς, φόνους ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους· ἀπορῶ πῶς δὲν τὸν ἀπηντήσατε σήμερον καθ' ὁδόν. Τὸν μακαρίζω ὅμως δι' αὐτὸ, διότι καθ' ὅσον βλέπω τὰ πιστόλιά σας εἶναι ἱκανὰ νὰ τὸν ἐξαπλώσουν φαρδύν, πλατύν.

— Φαίνεται τρομερὸς ἄνθρωπος, ἂν ἡ εἰκὼν του τὸν ὁμοιάζῃ.

— Μ' ἐβεβαίωσαν ὅτι ἡ ὁμοιότης εἶναι μεγάλη. Σήμερον δικάζεται ἕνας ἀπὸ τοὺς συντρόφους του. Δὲν θέλετε νὰ παρασταθῆτε εἰς τὴν δίκην; Πλὴν τούτου δικάζουν καὶ τρεῖς ἄλλους κατηγορουμένους ἐπὶ δολοφονία, μίαν γυναῖκα φαρμακεύσασαν τὸν ἄνδρα της, δύο ἄλλας αἱ ὁποῖαι ἐπνιζαν τὰ τέκνα των, καὶ περιπλέον δικάζεται ἡ τρέχουσα ὑπηρεσία τῶν φόνων, τῶν πυρκαϊῶν, τῶν κλοπῶν καὶ τῶν ῥήξεων.

— Νὰ σὲ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν δὲν μὲ ἀρέσκουν αὐτά· πλὴν τούτου εἶναι ἀργὰ καὶ φοβοῦμαι μὴ δὲν εὐρὸς τόπον.

— Ὅσον διὰ τόπον, μὴ σας μέλει, κύριε συνταγματάρχα, θὰ ἔχετε τὸν καλλίτερον, θὰ καθήσετε πλησίον τοῦ προέδρου, διότι σπανίως ἄνθρωπος διακεκριμένος ὡς ὑμεῖς ἔρχεται εἰς τὸ κακούργου δικεῖόν μας.

— Καὶ πῶς θὰ κάμῃς διὰ νὰ μὲ προμηθεύσῃς αὐτὸν τὸν τόπον;

— Εὐκολώτατα. Θὰ στείλω εἰς τὸν γραμματέα ὅς τις καθήται πλησίον τοῦ προέδρου μικρὰν σημείωσιν διὰ τοῦ κλητῆρος.

— Καὶ τί θὰ λέγῃς;

— Ὁ ἄ λέγω ὅτι ὁ εὐγενέστατος συνταγματάρχης Ὁ Καρόλ ἐκ τοῦ συντάγματος τῶν βασιλικῶν δραγόνων τῆς ἱρλανδίας, μεταβαίνων εἰς Βαλλιμαγρῦ πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ μαρκεσίου, εὐπρεστῆθη νὰ παρασταθῇ εἰς τὴν συνεδρίασιν...

— Φαίνεται λοιπὸν, ὑπέλαθεν ὁ συνταγματάρχης, ὅτι ὁ ὑππρέτης μου ἐπρόλαβε καὶ εἶπε τὸ ὄνομά μου, ὁ ἀνόητος!

— Καὶ διατί, κ. συνταγματάρχα, τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι ὠραϊώτατον.

Ὁ δὲ συνταγματάρχης διεκόψε τὴν ὁμιλίαν εἰπὼν, ὅτι ἀφοῦ ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο εὐκολὸν νὰ προμηθεύσῃ εἰς αὐτὸν τόπον εἰς τὸ δικαστήριον, τὸν παρεκάλει νὰ τῷ δείξῃ πρῶτον τὰ περιεργὰ τῆς πόλεως καὶ ἔπειτα νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς συνεδριάσεως.

Ὁ κ. Μούλιγαν ἔσπευσε νὰ γράψῃ τὴν σημείωσιν τὴν ὁποίαν ἔμελλε νὰ στείλῃ εἰς τὸν γραμματέα, διώρθωσε τὴν κόμην του, ἔβαλε τὸ ὠραῖόν του βελούδινον ἔνδυμα, ἀνεσήκωσε τὰς κάλτσας καὶ κρατῶν τὸν πῖλον εἰς χεῖρας συνώδευσε καμαρώνων τὸν ἔνδοξον ξένον. Ἀπεκρίνετο δὲ μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ εἰς ἐκάστην τῶν πολυαριθμῶν ἐρωτήσεων τοῦ συνταγματάρχου, ὅστις ἐφαίνετο εἰς ἄκρον περιέργως νὰ μάθῃ τὸν σκοπὸν τῶν ἀημοσιῶν ἢ ἰδιωτικῶν καταστημάτων ἐνώπιον τῶν ὁποίων διέβαιναν. Ἐφαίνετο πρὸς τούτους ἐνδιαφερόμενος εἰς τὰς ἐριδας αἱ ὁποῖαι συνέβαινον μετὰ τῶν μεθύσων καὶ ταραχοποιῶν, τῶν διατρεχόντων τὴν πόλιν. Πολλάκις ὁ ξενοδόχος ἀνεθυμίσεν εἰς αὐτὸν ὅτι πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἀρχίσει ἡ συνεδρίασις, ἀλλ' ὁ συνταγματάρχης οὔτε ἤκουε, διότι καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἡ ἀκοή του ἦσαν προσηλωμένοι πρὸς τὰ γινόμενα καὶ λεγόμενα περὶ αὐτόν. Ὅταν ὅμως ὁ ὑππρέτης του διαβάς πλησίον τοῦ ἐχαιρέτισε μὲ τὴν συνήθη ἀδεξιότητα.

— Τώρα, εἶπεν, ὁ ξένος, ἄς ὑπάγωμεν εἰς τὸ δικαστήριον. Ἡ πόλις σας, κ. Μούλιγαν, εἶναι λαμπρὰ καὶ εἶμαι ἀταξυχαριστήμενος ἀπὸ τὴν μικρὰν μας ἐκδρομὴν· εὐχαριστῶ μυριάκις.

Ὅτε δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὸ δικαστήριον, ἡ σημείωσις ἐδόθη εἰς τὸν γραμματέα, καὶ ὁ πρόεδρος λαβὼν αὐτῆς γνῶσιν διέταξεν ἀμέσως νὰ καθῆται πλησίον τοῦ ὁ συνταγματάρχου Ὁ Καρόλ. Ὁ δὲ ξενοδόχος ὑπερηφανευόμενος ὅτι ἐπέτυχεν ἡ αἴτησίς του, ἔσπευσε νὰ τρέξῃ εἰς τὸ ταχυδρομεῖον, ὅπως τὸν εἶχε

παραγγέλλει ο ξένος, να ερωτήσῃ ἂν ἦλθον ἐπιστολαὶ εἰς ὄνομά του.

Ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἵθουσαν ὁ συνταγματάρχης, ἡ συζήτησις ἦτο διακεκομμένη, διότι οἱ ἑνορκοὶ ἀποχωρήσαντες εἰς τὸ δωμάτιον αὐτῶν συνεσκέπτοντο περὶ τῆς κατηγορίας ληστοῦ τινος, αὐτοῦ ἐκείνου περὶ οὗ εἶχεν ὀμιλήσει ὁ ξενόδοχος. Καὶ ἐπειδὴ αἱ ἀποδείξεις κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ἦσαν πολλαὶ καὶ θετικαὶ εἰς τρόπον ὥστε οὐδεὶς ἐδίσταζε περὶ τῆς ἀνοχῆς αὐτοῦ, ἡ συζήτησις δὲν ὑπῆρξε μακρά. Ἡ ὑπεράσπισις περιωρίσθη μόνον εἰς διαμαρτυρίας ἀθωότητος καὶ εἰς τὴν διαθεβαλίωσιν, ὅτι ἂν εἶχε τὸν τρόπον νὰ φέρῃ μάρτυρας ἐξ Ἀγγλίας ἤθελεν ἀποδείξει ἀναντιρρήτως ὅτι δὲν ἦτο εἰς Ἴρλανδίαν ὅτε ἐτελέσθη τὸ κακούργημα.

Ἐντὸς τινῶν λεπτῶν τῆς ὥρας οἱ ἑνορκοὶ ἐπανελθόντες ἀνέγνωσαν ἐτυμηγορίαν καταδικαστικὴν.

— Βέβαια, βέβαια, ἀνέκραξεν ὁ δικαστὴς ἀναζητῶν τὸν μαῦρον πλῆθός του, εἶναι ἀδύνατον δῶδεκα ἑνορκοὶ τοσοῦτον ἔντιμοι νὰ ἀπολύσωσιν ἕνα τοιοῦτον κακούργον. Σὰς εὐχαριστῶ, κύριοι ἑνορκοὶ. Κλητῆρ! νὰ προσέλθῃ ὁ καταδικασθεὶς Καχάγαμ.

Χωροφύλακες προσήγαγον ἀμέσως τὸν καταδικασθέντα ὅστις ἐστάθη μὲ ἦθος καταβεβλημένον, μὲ κεφαλὴν χαμηλὴν καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς νεύοντας πρὸς τὴν γῆν.

— Τί ἔχεις νὰ εἶπῃς, Τερέντιε Καχάγαμ, ἠρώτησεν ὁ γραμματεὺς, ὅπως μὴ ἀπαγγεληθῇ ποιὴν θανάτου κατὰ σοῦ;

— Τίποτε ἄλλο, μιλῶρδε, παρὰ ὅτι ἀδικούμαι, ὅτι μὲ φονεύουν ψευδομάρτυρες καὶ ὅτι εἶμαι ἀθῶος ὡς βρέφος νεογέννητον.

— Μάλιστα, μάλιστα, ἀνέκραξεν ὁ πρόεδρος διορθῶν τὸν μαῦρον πλῆθός του. Ὅλοι οἱ λησταὶ οἱ γηράσαντες εἰς τὸ ἐγκλημα λέγουν τὰ αὐτά.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἠτοιμάζετο νὰ ἀπαγγελη τὴν καταδίκην ὅτε ὁ κατηγορούμενος ὑψώσας κατὰ τύχην τὴν κεφαλὴν εἶδε τὸν συνταγματάρχην Ὁ Καρὲλ, ὅστις ἐφαίνετο μὴ προσέχων εἰς τὰ γινόμενα, ἀλλὰ μάλλον ἐνασχολούμενος εἰς τὴν ἀνάγνωσιν διαφόρων ἐπιστολῶν τὰς ὁποίας ἔφερον ὁ ξενόδοχος.

— Θεέ μου, ἀνέκραξεν ὁ κατηγορούμενος, εἶναι δυνατόν! Καὶ ἔπεσεν εἰς τὸ θρανίον ὡς ἂν εἶχε λειποθυμήσει.

Τὸ περιστατικὸν τοῦτο διετάραξε τοὺς ἐν τῇ αἵθουσῃ καὶ ἀνέστειλε τὴν ἀπαγγελίαν τῆς καταδίκης. Ἐσπευσαν νὰ βοηθήσωσιν τὸν δυστυχῆ, καὶ ἀφ' οὗ ἀνέλαβε τὰς αἰσθήσεις του ὁ πρόεδρος ἠρώτησε τὴν αἰτίαν τῆς αἰφνιδίας ταραχῆς καὶ τί ἐσήμαινε τὸ ἐπιφώνημά του.

— Μιλῶρδε, ἀπεκρίθη, ἡ ζωὴ μου ἐσώθη, βλέπω

ἐδῶ τινὰ τὸν ὁποῖον ἂν ἡ ἐξοχότης σας θελήσῃ νὰ ἐξετάσῃ θ' ἀποδείξῃ ὅτι ἤμην ἄλλοθι.

Τότε οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων ἐστράφησαν πρὸς τὸν πρόεδρον, διότι οὐδεὶς ἐνόει τί ἔλεγεν ὁ κατηγορούμενος. Οὗτος ὁμῶς ἔσπευσε νὰ προσθέσῃ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἦτο ὁ ὠραῖος κύριος ὃς τις ἐφόρει κόκκινον ἔνδυμα, καὶ ὁ ὁποῖος δὲν ἤθελε βεβαίως ἀρνηθῆ νὰ μαρτυρήσῃ περὶ τῆς ἀθωότητός του. Τοῦτο ἀκούσας ὁ συνταγματάρχης ἠτένισε μετὰ προσοχῆς τὸν κατηγορούμενον, καὶ μετὰ ταῦτα ἀπεκρίθη εἰς τὸν ἐρωτήσαντα πρόεδρον, ὅτι δυστυχῶς ὁ ζητῶν τὴν μαρτυρίαν του ἦτο πάντῃ ἀγνωστος πρὸς αὐτόν.

— Τὸ ὑπέθεσα, συνταγματάρχα, εἶπεν ὁ πρόεδρος, οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι προστρέχουν εἰς παρομίας πανουργίας διὰ νὰ διεγείρουν τὴν συμπάθειαν.

— Πολλάκις οἱ ἔλθειναι αὐτοὶ καταχρῶνται τὴν καλωσύνην μου. Σήμερον ὁμῶς βεβαίως ὄχι. Ὁχι, ὄχι, Τερέντιε Καχάγαμ, δὲν θὰ διαφύγῃς τὴν δίκην τῶν νόμων!

— Ὡ μιλῶρδε! εἶμαι βέβαιος καθὼς βλέπω τὴν φενάκην σας, ὅτι μὲ μίαν μόνην λέξιν ἠμπορεῖ νὰ μὲ σώσῃ ὁ κύριος αὐτός ἐὰν ὀλίγον μόνον σκεφθῇ.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ συνταγματάρχης ἐπανελάβε καὶ δεῦτερον ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον ὁ πρόεδρος ἠτοιμάσθη νὰ ἀπαγγελη τὴν καταδίκην ὁ δὲ κατηγορούμενος ἐπιδοθεὶς εἰς κοπετὸν εἶπεν ὅτι βεβαίως ὁ κύριος ἐκεῖνος θὰ ἐλησμονήσῃ τὰ χαρακτηριστικά του, ὅτι ὁμῶς δὲν εἶχεν ἀμφιβολίαν ὅτι ἂν τὸν ἐσυγχώρουν νὰ τῷ ἀποτείνῃ τρεῖς ἐρωτήσεις θὰ τὸν ἀνεθυμείτο εὐθύς.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀκροατήριον ὅλον ἐδειξε καὶ περιέργειαν καὶ ἐνδιαφέρον, ὁ δικαστὴς ἂν καὶ ἀνυπόμονος δὲν ἠμπόρεσε ν' ἀπορρίψῃ τὴν αἴτησιν τοῦ κατηγορουμένου, ὁ δὲ συνταγματάρχης εἶπεν ὅτι ἦτο ἔτοιμος νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὰς ἐρωτήσεις.

— Ἐρωτῶ τὴν εὐγενείαν σας, εἶπεν ὁ κατηγορούμενος, ἐὰν τὸ παρελθὸν σάββατον δὲν ἐτελειώσαν ἐξ ἑξήμισι καὶ δεκαπέντε ἡμέραι ἀφ' οὗ ἐφθάσατε εἰς Δουβρὸν ἐρχόμενος ἀπὸ Γαλλίαν.

— Δὲν ἠμπορῶ βεβαίως ἀπεκρίθη ὁ συνταγματάρχης μειδιῶν, νὰ προσδιορίσω μὲ τόσην ἀκριβείαν τὴν ἡμέραν, βεβαίως ὁμῶς ὅτι ἀπέβην εἰς Δουβρὸν τὸν τελευταῖον Ἰανουάριον.

— Δὲν ἐνθυμείσθε τὸν ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος φορῶν ἔνδυμα ναύτου σὰς ἐσήκωσεν εἰς τὸν ὠμον του διὰ νὰ μὴ βραχῆτε ἀπὸ τὰ κύματα, καὶ μετέφερε τὰ δύο κιβώτιά σας ἀπὸ τὴν θάλασσαν μέχρι τοῦ μεγαλύτερου ξενοδοχείου;

— Δὲν μὲ φαίνεται ὅτι εἶναι δυνατόν ν' ἀναγνωρίσω τὰ χαρακτηριστικά τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ.

— Καὶ ἐλησμονήσατε τὴν πληγὴν εἰς τὸ κρα-

νίον τὴν ὁποῖαν σὰς ἐδειξα τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἡμέραν, καὶ σὰς διηγήθην ὅτι τὴν ἔλαβα πολεμῶν μὲ Γάλλον πειρατὴν;

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέβαλε τὴν φενάκην του καὶ ἐδειξε μέγα τραῦμα εἰς τὸ μέτωπον αὐτοῦ.

— Ναί, ναί, ἀνέκραξεν ὁ συνταγματάρχης Ὁ Καρὲλ, ἐνθυμούμαι, αὐτὴν τὴν περίστασιν, καὶ νομίζω ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτός εἶναι ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον εἶδα εἰς Δουβρὸν, τὸν ὁποῖον ὁμῶς δὲν ἐγνώρισα κατ' ἀρχὰς ἕνεκα τῆς φενάκης του. Ὅσον δὲ διὰ τὴν ἀκριβῆ ἐποχὴν τῆς ἐπανόδου μου ἀπὸ τὴν Γαλλίαν ἠμπορῶ νὰ σὰς τὴν εἰπῶ, διότι τὴν ἐσημείωσα εἰς τὸ χαρτοφυλάκιόν μου.

Καὶ ἀνοίξας τὸ χαρτοφυλάκιόν του ἐδειξεν ὅτι ἡ ἡμέρα τῆς ἐπιστροφῆς του ἦτο αὐτὴ ἐκείνη δι' ἣν κατηγορεῖτο ὁ Καχάγας, καὶ εὐθύς θαυμασμός κατέλαβεν ὅλον τὸ ἀκροατήριον. Ὁ πρόεδρος προσεκάλεσε τοὺς ἑνορκοὺς νὰ ἀποχωρήσωσιν ἐκ νέου εἰς τὸ δωμάτιον αὐτῶν ἀφ' οὗ ὁ συνταγματάρχης ἐβεβαίωσε ἐνὸρκως τὴν μαρτυρίαν του. Ἐνοεῖται ὅτι μετὰ μικρὸν ἐξεδόθη ἀθωωτικὴ ἐτυμηγορία ὁ δὲ κατηγορούμενος ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸ δικαστήριον ἐπευφημούμενος ὑπὸ τοῦ πλήθους καὶ τὰ θυλάκια ἔχων πλήρη νομισμάτων τὰ ὁποῖα γενομένου ἐράνου ἐδόθησαν αὐτῷ.

Ὁ συνταγματάρχης Ὁ Καρὲλ ἐδέχθη τὰ συγχαρητήρια τοῦ δικαστηρίου, προσεκλήθη νὰ γευθῇ μετὰ τοῦ προέδρου καὶ νὰ παρευρεθῇ τὸ ἑσπέρας εἰς χορὸν. Ἐπροφασίσθη ὁμῶς εἰπὼν ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ τὰς ὁποίας ἔλαβε τὸν ἐβίαζον ἵνα ὑπάγῃ ἀμέσως εἰς τοῦ φίλου του Βαλλυμαγορῦ. Ὁ πρόεδρος, ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας καὶ οἱ λοιποὶ ἐλυπήθησαν μὲν διὰ τὴν ἄρνησιν, παρηγορήθησαν ὁμῶς μαθόντες ὅτι τὴν ἐπιούσαν θὰ εὕρισκον αὐτὸν εἰς τοῦ Μαρκεφίου, ὅπου ἐμελλε νὰ παρευρεθῶσι καὶ οἱ δικασταὶ τῆς χώρας. Μετὰ ταῦτα ὁ συνταγματάρχης ἐπέστρεψεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ἐπλήρωσε τὸν ξενόδοχον καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Βαλλυμαγορῦ.

Τὴν δ' ἐπομένην νύκτα ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας ἐπανερχόμενος ἀπὸ τὸν χορὸν συνελήφθη ἐντὸς τοῦ ὀχήματός του ὑπὸ τριῶν ληστῶν, οἱ τινες ἔβαλον χεῖρα εἰς τὸ ὄρολόγιόν του καὶ εἰς σημαντικὴν ποσότητα χρυσοῦ καὶ τραπεζογραμμάτων. Μετὰ μικρὸν δὲ ἐνωματῖα ἐφίππων χωροφυλάκων ἔλθοῦσα συνεπλάκη μετὰ τῶν τριῶν ληστῶν, οἱ τινες τραυματισθέντες συνελήφθησαν, καὶ πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς τὴν πόλιν ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν ἐξέπνευσεν. Οἱ δὲ ἄλλοι δύο ἀνεγνωρίσθησαν ὅτι ἦσαν ὁ μὲν, ὁ Τερέντιος Καχάγαμ, ὁ ἀπολυθεὶς τὴν προτεραίαν, ὁ δὲ, ὁ ὑποτιθέμενος συνταγματάρχης Ὁ Καρὲλ, ὃς τις ἦτο ὁ περίφημος καὶ τρομερὸς Κίλτν, οἱ τινες μετὰ τι-

νας ἡμέρας δικασθέντες κατεδικάσθησαν εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον. Ὁ δὲ τρίτος, ὁ φονευθεὶς κατὰ τὴν συμπλοκὴν ἦτο ὁ ὑπηρέτης τοῦ συνταγματάρχου. Περιττὸν βεβαίως νὰ εἰπῶμεν ὅτι ἡ ἱστορία αὐτὴ τοῦ ἄλλοθι εἶχε συναποφασισθῆ προηγουμένως ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου καὶ τῶν ἄλλων, οἱ τινες εἶχον λάβει τὴν ἀδειαν νὰ τὸν ἐπισκεφθῶσιν εἰς τὴν φυλακὴν ἐπὶ λόγῳ συγγενείας. Ἡ δὲ τόλμη καὶ ἡ ἀγχινοῖα τοῦ Κίλτν ἐπέφεραν τὴν αἰσίαν ἐκδασιν τοῦ στρατηγήματος.

(Ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ καὶ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ εἰς τὴν νεοελληνικὴν φιλολογίαν Κωνστ. Σάβα ὑπὸ Ἀνδρονίκου Κ. Δημητρεσκοπούλου 1871.

Ὁ ἐν Λειψίᾳ αἰδέσιμος ἀρχιμανδρίτης Κ. Ἀνδρόνικος, ἐξακολουθῶν φιλοτίμως τὰς περὶ τῆς νεωτέρας φιλολογικῆς ἡμῶν περιόδου ἐρεύνας αὐτοῦ¹⁾, ἐξέδοτο τὸ ἀνωτέρω πόνημα ὅπως συμπληρώσῃ, ἐπιδιορθώσῃ, ἀνασκευάσῃ, δὲς δ' εἰπεῖν καὶ στηλιτεύσῃ τινὰ τῶν ἐν τῇ *Νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ* τοῦ Κ. Σάβα περιεχομένων. Καὶ τοῦτο μὲν ἄριστον καὶ ἀπαραίτητον, διότι διὰ μόνον τοιαύτης βραβάνου θέλει κατορθωθῆ, μεταξὺ τοῦ χάους ἐν ᾧ κείνται τὰ τῆς φιλολογίας ταύτης, μεθοδικώτερός τις καὶ ἀληθέστερος καὶ κριτικώτερος ἔλεγχος τῶν πρὸ ἡμῶν φιλοπονηθέντων. Ἀλλὰ δι' αὐτὸ δὴ τοῦτο, διότι τὸ χάος βαθὺ καὶ τὰ πονήματα, τὰ χειρόγραφα κατ' ἐξαιρέτην, διεσκορπισμένα εἰς τὰς ἀπανταχοῦ βιβλιοθήκας ἰδιαιτέρας τε καὶ δημοσίας, ἀπαιτοῦνται καὶ πολλοὶ καὶ πολλῶν πόνοι, καὶ χρόνος μακρὸς καὶ οὐ μικρὰ δαπάνη. Ἀδὲν ἀρνούμεθα, ἐλέγγομεν μάλιστα πρὸ μὴνός ὀμιλοῦντες περὶ τῶν τοιούτων ἐρευνῶν, ὅτι καὶ αἱ μέχρι τοῦδε διεξαχθεῖσαι καὶ αἱ καθ' ἑκάστην διεξαχόμεναι λείπονται καὶ εἰρμοῦ καὶ ἀκριβείας καὶ ἐπιστασίας κριτικῆς, συσσωρεύονται ὁμῶς ὡς ὕλη, ἣν χεῖρ ἀρχιτέκτονος, εὐμοιροῦντος καὶ τοῦ χρόνου καὶ τῶν τρόπων ὧν στεροῦνται οἱ καθ' ἡμᾶς ἐρευνηταί, θέλει μεταχειρισθῆ εἰς οἰκοδομὴν τῆς καθόλου ἱστορίας τῶν ζοφερωτέρων χρόνων τῆς Ἑλλάδος²⁾. Οὕτω πως πράττομεν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ὡς πρὸς τὰς λέξεις ἰδίως, τὰς φράσεις καὶ τὰ ἰδιώματα τῶν διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος ἀποταμιεύομεν μὲν αὐτάς εἰς τὴν *Πανδώραν*, καὶ ἀποταμιεύομεν μετὰ σπουδῆς φοβούμενοι μὴ ἐξαφανισθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τοῦ νεωτερισμοῦ καὶ τῆς ἀκαθέκτου τοῦ πολιτισμοῦ εἰσβολῆς, καταλείπομεν δὲ

¹⁾ Ὁρα καὶ τίμ. ΚΑ' Πανδ. σελ. 37.

²⁾ Πανδ. τόμ. ΚΒ', σελ. 47.

εἰς ἄλλους τὴν ἔτυμολογίαν καὶ τὴν κατὰ γραμματικὴν ἐξέτασιν. Ἄξιον δὲ σημειώσεως ὅτι καὶ ὁ σεβάσμιος ἀρχιμανδρίτης τὰ αὐτὰ ἀπαρραλλάκτως προσθεύει. «Ἐκαστος, γράφει ἐν τῷ ἀνά χειρας πονηματίῳ, ἕκαστος λόγιος Ἕλληνας ἐφείλει νὰ συλλέγῃ τοιαύτην ὕλην καὶ νὰ τὴν σωρεύῃ που, ὅπως τὴν ἔχη πρόχειρον ὁ μέλλων Ἕλληνας ἀριστοτέχνης, ὃς θὰ ἀνεγείρῃ τὸ ποθοῦμενον ὄλοσχερὲς καὶ λαμπρὸν φιλολογικὸν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος οἰκοδόμημα»¹⁾. Συγγνωστὰ ἔρα, κατὰ δικαιοσύνην μάλιστα, οὐχὶ κατ' ἐπιείκειαν, τὰ ἐλισθήματα εἰς ἃ ἐξ ἀνάγκης ὑποπίπτει ὁ παρεισδύων εἰς τοιοῦτον λαβύρινθον. Καὶ μὲν ἄπορον φαίνεται εἰς τὸν δευτέρου ἐρχόμενον, τὸν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντα τοὺς καρπούς τῶν πόνων τοῦ πρώτου, πῶς ἠμάρτησεν οὗτος περὶ πράγματα πολλὰκις εὐτελεῖ μὴ λησμονῆ ὅμως ὅτι τὸν δευτέρου διαδέχεται τρίτος, καὶ τὸν τρίτον τέταρτος καὶ οὕτω καθέξῃς, ἕως οὗ διορθουμένων ἀλλεπαλλήλως τῶν πρώτων ἀναποφεύκτων σφαλμάτων κατανησώμενος εἰς τὸ τέλειον καὶ ἐκ τούτου ἐγεννήθησαν αἱ λέξεις προκοπῆ καὶ πρόδοδος.

Ἐκ τῆς ἀληθείας ταύτης ὁρμώμενοι εὐγνωμονοῦμεν μὲν τῷ ἐπανορθοῦντι τὰ ἠμαρτημένα ἀρχιμανδρίτη, δὲν παύομεν ὅμως θαυμάζοντες καὶ τοῦ συγγραφέως τῆς *Νεοελληνικῆς φιλολογίας* τὴν καρτερίαν καὶ ἐπιμονὴν μεθ' ὧν ψηλαφῶν ἐν τῷ σκότει ἀνεῦρε καὶ ὀνόματα καὶ πονήματα μέχρις αὐτοῦ ἄγνωστα καὶ εἰς τοὺς δοκιμωτέρους τῶν καθ' ἡμᾶς φιλολόγων.

Ὅτι καὶ τινὰ μὴ ἀκριβῆ ἢ καὶ ἀνεπίστατα παρεισέφεραν εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ Κ. Σάθα, εἴπομεν καὶ ἡμεῖς ἐκ τῶν πρώτων ἄλλα καὶ λέγοντες δὲν ἐλησμονοῦμεν ὅτι τὸ σύγγραμμα ἔμελλε νὰ ὑποβληθῆ εἰς ἀγῶνα, καὶ ὅτι ἡ ταχθεῖσα προθεσμία δὲν ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ ἐπιχειρήματος, τῶν ζητημάτων, εἰς ὧν τὴν λύσιν ἐνίοτε οὐδ' ἄκραν μίτου εἶχεν ὁδηγόν, ὄντων πολλῶν καὶ ποικίλων. Διὰ τοῦτο δὲν κρίνομεν δίκαιον νὰ καταλογισθῶσιν αἱ ἑλλείψεις πᾶσαι εἰς βᾶρος τοῦ συγγραφέως.

Αἱ ἑλλείψεις αὗται, κατὰ τὰς *Προσθήκας* καὶ *Διορθώσεις*, εἰσὶ πολλὰπλατ' χρονολογία ἐσφαλμένα διχοτομία συγγραφέων κρίσεις ἄστοχοι ἀντιφάσεις εἰδήσεις ἀτελεῖς παρερμηνεῖαι ἀπόδοσις συγγραμμάτων εἰς ἄλλους ἢ τοὺς συγγραφεῖς καὶ παροράματα.

Αἱ χρονολογικαὶ εἰσὶ τφόντι αἱ σπουδαιότεραι ὁ Καρυσφύλλης καὶ ὁ Νοταρᾶς φέρ' εἰπεῖν φαίνονται συγγραφόντες ἢ διδάσκοντες ἑπταετείς (σελ. 3). Ὁ Βησσαρίων (6), ὁ Μάρουλλος (7), ὁ Μαργουῖνος (19), ὁ Μπαλάνος (90), παρίστανται ἐνεργοῦντες εἰς χρο-

νικὰς περιόδους καθ' ἃς οὐδὲν ἐνήργησαν ἢ καὶ δὲν ἦσαν πλέον ἐν τοῖς ζῶσι (42), καὶ βιβλία τυποῦνται εἰς ἔτη καὶ μέρη καθ' ἃ δὲν ἐτυπώθησαν (12).

Τὰ ἐκ τοῦ Λατινικοῦ περὶ Βησσαρίωνος (6) καὶ περὶ Βουστρωῖου (42) ἐξελέγχονται ὡς κακῶς ἐρμηνευθέντα. Ὁ Νικόσιος φαίνεται ἀποθανὼν δις (53). Ὁ Μάξιμος Καλλιπολίτης λέγεται αἰρετικὸς διότι παρέφρασε τὴν ἱερὰν γραφὴν εἰς τὴν καθομιλουμένην (49). Ὁ τῶν Ἱεροσολύμων πατριάρχης Δοσίθεος ἰσoriεῖται γόνος τοῦ περιφανοῦς τῶν Νοταρῶν οἴκου, ἐνῶ κατήγετο ἐξ ἀφανοῦς οἰκογενείας τῆς Ἀραχῶνης (61). Ὁ μαθητὴς τοῦ Πηγᾶ Μάξιμος ποῦ μὲν γράφεται Μανουῆλ, ποῦ δὲ Μάξιμος (35). Βιογραφοῦνται ὡς συγγραφεῖς ἄνδρες μηδὲν σύγγραμμα καταλιπόντες (8). Τοῦ ῥήτορος Μανουῆλ (10), τοῦ Μελετίου Πηγᾶ (18), τοῦ Γαβριὴλ Σεβήρου (32), τοῦ Χριστοφ. Ἀγγέλου (45) τὰ συγγράμματα ἢ τέμνονται εἰς πολλὰ ἢ κακῶς ἐπιγράφονται. Ἄλλων, οἷον τοῦ Βησσαρίωνος (6), πολλὰ συγγράμματα δὲν ἀναφέρονται, καὶ ἄλλων, οἷον Μάρκου τοῦ Ἐφέσου (2) καὶ Βησσαρίωνος (4) τὰ φιλοπονήματα ἀποδίδονται εἰς ἑτέρους.

Ἴδου ἐν γένει εἰς τί περιστρέφονται αἱ *Προσθήκαι* καὶ *Διορθώσεις*. Καλὸν ὅμως νὰ ἐξετάσῃ τις ἄλλος, διότι ἡμεῖς οὐδὲν βοήθημα ἔχομεν πρόχειρον, ἀν πᾶσαι εἰσὶν ἀλάνθαστοι. Ὁ μὲν τῆς *Νεοελληνικῆς φιλολογίας* συγγραφεὺς λέγει, παραδείγματος χάριν, τὸν πατριάρχην τῶν Ἱεροσολύμων Δοσίθεον, ἔλκοντα τὸ γένος ἐκ τοῦ ἐν Κορινθίᾳ οἴκου τῶν Νοταρῶν, ὁ δὲ τῶν *Προσθηκῶν* καὶ *Διορθώσεων* βεβαιῶν τὰναντία. Ἀλλ' ἂν δὲν ἀπατᾷ ἡμᾶς ἡ μνήμη αὐτὸς ὁ Δοσίθεος μαρτυρεῖ που τῶν ἰδίων συγγραμμάτων τὴν κατὰ Σάθαν καταγωγὴν. Τὰ τοιαῦτα ἔπρεπε νὰ ἀνακρίνωνται προσεκτικώτερον ὑπὸ τῶν ἀγωνοδικῶν. Μανθάνομεν δ' ἐν τῷ μεταξὺ ἑτερόν τι σπουδαϊότατον, ὅτι ὁ Κ. Ἀνδρόνικος παρεσκεύασε καὶ ἔτοιμα ἔχει εἰς ἐκδοσὶν πολλὰ, παρ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθέντα εἰς τὰς ἐν Εὐρώπῃ βιβλιοθήκας, περὶ τῆς προκειμένης φιλολογίας, ἃ τινὰ ὅμως δι' ἑλλειψιν φιλοτιμῶν ἐκδοτῶν κινδυνεύουσι νὰ γίνωσι παρανόλωμα τοῦ πανδαμάτορος χρόνου.

Ὁ ἀρχιμανδρίτης ψέγει ἐνίοτε καὶ τὸ λεκτικὸν τοῦ Κ. Σάθα. Ὅτι ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα παραμελεῖται ἀπὸ τινος ὑπὸ πολλῶν ἐκ τῶν συγγραφέων, ἠμολογεῖται κοινῶς. Ἐπὶ εἰκοσὶν ἔτη καὶ ἐπέκεινα πάντων τῶν ποιητικῶν καὶ φιλολογικῶν διαγωνισμάτων οἱ κριταὶ καταδεικνύουσι τὴν ἀμέλειαν ταύτην, καὶ προχθὲς ἔτι οἱ τοῦ ῥοδοκανακείου διαγωνισματος ἐνόμισαν ἀναγκαῖον νὰ ἐνδιατρίψωσιν ἐκτενέστερον εἰς αὐτήν. Καὶ ἐνχιδιέτριψαν ὀρθῶς διότι ὡς τῶν γυναικῶν τὸ κάλλος περιβαλλόμενον ἐσθῆτα ἀτημελή καὶ ῥυπαρὰν, δὲν ἀναφαίνεται κατ' ὅλην πύ-

τοῦ τὴν λάμψιν, ἐσθ' ὅτε μάλισα καὶ ἀμαυροῦται, οὕτω καὶ τὸ τῶν ἰδεῶν τῶν ἐχουσῶν τὸ ἔνδυμα ἀπροσφύει, διάστροφον καὶ ξένον, καὶ ὅταν ἀνακαλύπτεται ὑπὸ τοῦ ἀναγνώστου, καθίστάται φορτικὸν καὶ ἄχαρι. Ἐπειδὴ δὲ ἀκανόνιστος εἰσέτι ἡ γλῶσσα, ὁ Ἕλληνας συγγραφεὺς πλὴν τῆς εὐρέσεως πρέπει νὰ ὑποβάλλεται καὶ εἰς δευτέραν ἐργασίαν, οὐδὲν ἤττον τῆς πρώτης ἀπαραίτητον, τὴν τῆς ἐκθέσεως ἄξιον δὲ ἡ ἐκθεσις πλοκὴν ἰδιάζουσαν τῇ γλῶσσῃ, λέξιν κυρίαν, σαφῆναιαν καὶ χάριν. Καὶ μὲν ἀξία πολλῶν ἐπαίνων ἡ προθυμία τῶν σπουδαζόντων εἰς πλουτισμὸν τῆς καθ' ἡμᾶς φιλολογίας διὰ συγγραφῶν ἄλλ' ἃς προσέχωσι μὴ ἀκούσωσι τὸ τοῦ Ζεῦξιδος πρὸς τὸν Ἀγάθαρχον. «Καὶ τοι ποτὲ φασιν Ἀγαθάρχου τοῦ ζωγράφου μέγα φρονούντος ἐπὶ τῷ ταχὺ καὶ ῥᾶδιως τὰ ζῶα ποιεῖν, ἀκούσαντα τὸν Ζεῦξιν εἰπεῖν Ἐγὼ δὲ πολλῷ χρόνῳ.» Ἡ γὰρ ἐν τῷ ποιεῖν εὐχέρεια καὶ ταχύτης, προστίθειν ὁ Χαίρωνεος, οὐκ ἐντίθησι βᾶρος ἔργῳ μόνιμον οὐδὲ κάλλους ἀκρίβειαν ὃ δ' εἰς τὴν γένεσιν τῷ πόνῳ προδαναισθεῖς χρόνος ἐν τῇ σωτηρίᾳ τοῦ γενομένου τὴν ἰσχὺν ἀποδίδωσιν»¹⁾.

ΠΟΙΗΚΙΑ

—*—

ΤΑΝΤΑΛΟΣ.

«Δρόσον! δρόσον!... ὕδωρ βέον,
Διαυγές, γλυκὺ, ὠραῖον,
Εἰς τὰ χεῖλη πῶς δὲν πίπτεις;
Εἰς τὴν δίψαν πῶς δὲν βίπτεις
Βάλσαμον, τὴν φλογεράν;

Πόσον πῦρ με κατακαίει!
Πόσον λάβραν ἀποπνέει
(Δι' ἧς τήκεται καὶ λίθος!)
Τὸ πανοικτιστόν μου στῆθος,
Φέρον φοβερὰν ἄραν;

—Μὴ τὴν πείναν νὰ κορέσω
Κἂν ποτὲ θὰ ἐμπορέσω;
Δένδρα! δένδρα! εὐσπλαγχνίαν
Δὲν αἰσθάνεσθε κάμμιναν;
Βύτρες καὶ καρποὶ γλυκαῖς!

Τανυόμενος πρὸς τ' ἄνω
Αἰωνίως, μόλις φθάνω
Νὰ σᾶς θίξω, καὶ ἐν βίᾳ
Φεύγετέ με!... δυστυχία!...
Ἔ! ποιητὴς μου τῆς κακῆς!—

Ἔ! σταγόνες!... οὐρανίαν
Ἐπὲρ νέκταρ, σῆς, οὐσίαν
Ζωογόνον καὶ ἠδίστην,
Δωρεὰν πασῶν ἀρίστην,
Ἐνσταλάξατέ μοι νῦν!

¹⁾ Πλούτ. ἐν βίῳ Περικλ. II'.

«Ἀχ! διψῶ καὶ πυρπολοῦμαι!
Μάτην ὅμως αἰωροῦμαι!
Θέλω, ὕδωρ, νὰ σὲ φθάσω,
Πῖνον, πῖνον νὰ χορτάσω
Σὲ, τὴν θλίαν ἠδονήν!

Ἄφρονότατος ἐμπρὸς μου
Ῥεῖς, βέεις θητραυρὸς μου!
Ἐκ τοῦ βράχου κάτω τρέχεις,
Ἄλλ' οὐδὲ τὸ στόμα βρέχεις,
Ὁ προτείνω ἀνοικτόν!

Ἦ θεοί μου! ποῖα φρίκη!
Ποῖα μαύρη καταδίκη!
Ἦ ἀνηλεεῖς, σῆς, λίθοι!
Πῦρ μ' ἀποτεφροῖ τὰ στήθη!
Δότε, δότε τὸ ποτόν!

Βράχε! μὴ καὶ σὺ νὰ πέσης
Καθαρμᾶς; νὰ μ' ἀφαιρέσης
Τὴν πνοήν; νὰ μὲ συντρίψης;
Κ' εἰς τὰ βάθη νὰ μὲ βίψης;
—Οἱμοὶ! πῶς με ἀπειλεῖ!—

Πάλιν σείεσαι καὶ πάλιν
Ἄνωθέν μου!... ποῖαν ζάλην
Προξενεῖ μοι αὐτ' ἡ θεία
Ἡ δεινὴ, ἡ φρικαλέα!
—Ταλαινά μου κεφαλή!—

Ἦ δὴ! ὕδωρ! καίω! καίω!
Καίω, μόλις ἀναπνέω...
Δρόσον θέλω, δότε δρόσον,
Κατασβέσατε τὴν νόσον,
Ἦ γοχθόνιοι θεοί!

Φεῦ! φεῦ! μάτην στένω, μάτην
Μοῖραν τὴν στυγερωτάτην;
Βάσανός μου αἰωνία
Δίψα τήκει με ἄγρια,
Καὶ οὐδὲν τὴν ἀλλοιοῖ!»

ΙΞΙΩΝ.

«Ἐλλαχεν ἄλλος τοιαύτην ποτὲ τιμωρίαν ἐν Ἄδῃ;
Ἐπὶ τροχοῦ κυλινδοῦμαι ἀπαύστως ὁ τάλας Ἰξίων...
—Στῆθι, τροχὲ, πρὸς ἀνθρώπων, θεῶν καὶ δαιμόνων ἀπάντων!
Πρὸς οὐρανοῦτε καὶ γῆς, πρὸς τοῦ ἄδου αὐτοῦ, τοῦ ταρτάρου!
Ἦν ἀναπνεύσω—βῶ—ἐπὶ μίαν στιγμὴν κἂν καὶ μόνην...»
Τρέχει καὶ τρέχει ἐκεῖνος, ἀκράτητος πάντοτε τρέχει,
Ἦλιγγιῶν δ' αἰωνίως κ' ἐγὼ μετ' αὐτοῦ κυλινδοῦμαι,
Θνήσκων καὶ ζῶν κ' αἰσθανόμενος ἅμα κ' ἀναίσθητος μένων.
Καὶ τοι, στρεφόμενος οὕτως, ὡς ἀνθρώπος σώζομαι μόλις,
Ὅτι τὸ ἡμισυ μένω, τὸ ἄλλο δ' ἐκτρέβομαι κόνις!»

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ.

«Γύψ μου δεσμῶτόν το ἦπαρ ἀπαύστως ἐνταῦθα σπαράσσει.
Ἄναγεννάται δ' αὐτὸ, ἵνα πάλιν αὐτὸς τὸ σπαράσῃ!
Ἦρπασα πῦρ τ' οὐρανοῦ καὶ τὰς τέχνας ἐδίδαξα πάσας
Εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, οἰκτεῖρας τὴν μαύρηνην του μοῖραν.
Ἐπὶ τοῦ βράχου λοιπὸν ὁ ὑπέρτατος ἄρχων τοῦ κόσμου
Προσπασσαλεύσας με Ζεὺς τυραννεῖ δι' ἀγρίων βασάνων.
Δικαιοσύνη ἰδοῦ! νομιμότης κ' εὐγένεια τρέπων
Τοῦ πανισχύρου, μεγίστου θεοῦ, τιμωροῦντός με οὕτω,

Καὶ δι' αἰτίαν τοιαύτην παράδειγμα μέγα διδόντος
Καὶ εἰς τοὺς ἄλλους θεοὺς καὶ βροτοὺς! εὐγε!.. ἄλλο δὲν λέγω!

Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΜΕΛΕΤΩΝ ΤΑΣ ΥΣΤΑΤΑΣ ΣΤΙΓΜΑΣ ΤΟΥ.

« Ἐκάνετ', ἐκάνετ', ὦ Δαναοί,
Τὸν οὐδὲν ἀλγύνουσαν
ἀηδὴνα Μουσῶν,
Τῶν Ἑλλάνων τὸν ἄριστον! —
(Εὐριπίδης ἐν Παλαμ.)

« Εἰς τὴν ὑγείαν ἐκπίνω τῆς φίλης μου τοῦτο πατρίδος!
Πίνω τὸ κώνειον, ναί, εἰς ὑγείαν νοῦς καὶ καρδίας
Καὶ τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν ἀνθρώπων!
Εἰς φωτισμὸν, ἀγνισμόν, ψυχικὴν σωτηρίαν τοῦ Γένους!
Ἐνα θεὸν τοῖς διδάσκω, ἐν ᾧ προσκυνοῦσι μυρίους!
Μίαν ἀλήθειαν, ἔνθα λατρεύουσιν ἄπειρα ψεῦδη!
Ἀθανασίαν ψυχῆς, ἀμοιβὴν, ἀναπαύοισιν, κρίσιν
Ἔργου παντὸς ἀγαθοῦ καὶ παντὸς ἐναντίου ὁμοίως,
Τὴν ἀρετὴν ὑπὲρ πάντα τὸ μέγιστον κτήμα κηρύττω,
Ἄριστον, ἥδιστον, καὶ ζηλωτὸν τὸν ἐνάρτετον μόνον!
Τοῦς σοφιστὰς πολεμῶ κατὰ τούτων τὰ ἔπλα των στρέφων,
Καταγωνίζομαι πάντα ἀγύρτην καὶ ψεύστην καὶ φαῦλον!
Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ πατρίς μου, εἰς τούτων τοὺς λόγους πεισθεῖσα,
— Διαβολῶν αἰσχυρῶν συκοφάντημα ἔντεχρον, μαῦρον, —
Τὴν καταδικὴν μου ἦδη δικαίως, ἀδίκως δὲν λέγω,
Ἀποφασίσασα πλέον μοι φαίνεται, δέχομαι ταύτην:
Εἰς τῆς πατρίδος μου πείθεμ' ἐγὼ ἐκουσίως τοὺς νόμους.
Κατὰ τὰ κείμεν' ἀφοῦ με δικάσασα καταδικάζει,
Ἀΐτιον, λόγον ἢ ἀντίπεμ' ἀνείνα πρὸς ταῦτα, δὲν ἔχω.
Νὰ ὑπακούσω ὀφείλω, διότι πολίτης τῆς εἰμαι.
Κ' ἂν μοι προτείνουσι φίλοι δραπέτης ἐνταυθεν νὰ γείνω,
Κ' ἂν μ' ὑποσχυντοῖναι πολλὰ καὶ ἀνάκλησιν τῆς καταδικῆς,
Βίον εὐδαίμονα νὰ μοι παράσχωσι, πλοῦτη καὶ δόξαν,
Ἄσουλον, πρῶτιστον πάντων, καὶ ἔπειτα πάντα εὐκαταῖα,
Κ' ἂν μοι ὀλίγα στιγμαὶ ὑπολείπονται ἔτι νὰ ζήσω,
Ὅμως παράδειγμα, ὄχι, δὲν γίνομ' ἐγὼ ἀπειθείας!
Τὴν πολιτείαν τιμῶ καὶ τὰ νόμιμα τῆς πολιτείας!
Τὰ καθεστῶτα δὲν θέλω ἐγὼ ν' ἀνατρέψω: Σωκράτης
Ἦμην καὶ ζῶν καὶ διδάσκων, λοιπὸν τελευτῶν δὲν θά ἦμαι!
Ἄν ἀποθνήσκω ἀδίκως, τίς μείζων τιμὴ μοι ἢ τοῦτο,
Ἰκανοποίησις μείζων καὶ μείζων εὐτίχημα πάντη,
Κατὰ τὸν νῦν ἐνταυτῷ καὶ τὸν μέλλοντα μάλιστα χρόνον;
Ποῖος δὲ φίλος ποτὲ γ' ἀποθάνω δικαίως ἐπίθει;
Ἄν δὲ δικαίως τυχὴν, τότε πάλιν πρὸς τί νὰ θρηνηθῆς;
Μεμψιμοιρίας αἰτία ὑφίσταται πλέον τις τότε;
Ὅμως καθῆκον ἐγὼ ἐξεπλήρωσα πρὸς τὴν πατρίδα,
Κατὰ συνείδησιν ζῶν καὶ διδάσκων καὶ πράττων τὰ πάντα.
Καὶ ἡ συνείδησις αὕτη μοι εἶν' ἀρεστὴ, γλυκυτάτη,
Παρηγορία μεγίστη ἐν τῇ τελευταίᾳ μου ὥρα!
Μόνον πλὴν ἄριστον πάντων ὁμοῦ ἀγαθῶν τῶν γηϊνῶν,
Ὅπερ μοι σὺντροφος ἔτι παρέρχεται πέρα τοῦ τάφου.
Εἴθε δὲ κρείττονες ἄλλοι πολλοὶ μετ' ἐμὲ ἐκφανώσιν,
Ἄνδρες γενναῖοι καὶ νόες σοφοί, ἐπιστήμονες ὅπως,
Τῆς ἀληθείας ἀγνοί, διαπρῶσισι κήρυκες μόνως!
Εἴθε δὲ μόνος ἐγὼ τελευτῶ, εἴθ' ἔσχατος πάντων,
Εἴς τε τὰ ἄλλα κ' εἰς τὴν ὑπὲρ ταύτης θυσίαν νὰ μείνω!
Εἰς τὴν ὑγείαν ἐκπίνω τῆς φίλης μου τοῦτο πατρίδος!
Πίνω τὸ κώνειον, ναί, εἰς ὑγείαν νοῦς καὶ καρδίας
Καὶ τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν ἀνθρώπων!
Εἰς φωτισμὸν, ἀγνισμόν, ψυχικὴν σωτηρίαν τοῦ Γένους! »

ΙΟΥΔΑΝΟΣ ΒΡΟΥΝΟΣ (*)

Μελετῶν τὴν τύχην του ἐν τῇ εἰρηκῇ.

Motto: «Figli tutti d'un solo riscatto;
Maledetto colui che lo infrace,
Che l'incalza sul fiacco, che piace
Che contrista uno spirito immortal,»
(. . . . .)

« Τί ; μεταμέλειαν μήπως φρονῆτε κάνεις νὰ μ' ἐμπνεύσῃ;
Τῆς μετανοίας ἐμὲ τὸ ἔξυ νὰ διδάξῃ τις κέντρον;
Τῆς σφαιδρῆσεως τύψεις ἐγὼ ἐνδομύχως ν' ἀκούσω
Σφρηλατεύσεως, ὡς ἂν ἐπὶ ἄκμονος, ἔνθεν τοῦ στήθους
Καὶ τοῦ κρανίου μου νοῦν ἰσχυρὸν καὶ ἀκμαίαν καρδίαν;
Μὴ κοπιᾶτε ματαίως, ὦ μάταιοι ἄνθρωποι! μᾶλλον
Ἀναγνωρίσατέ μ' ἵνα τιμηθῆτε ὅπως μοι πρέπει,
Ὅπως ὀφείλετε, ὅπως ὀφείλει ὁ κόσμος εὐλόγως!
Ὅχι! ποτὲ ἡ ψυχὴ κ' ἐν τῷ « Ἄδῃ αὐτῷ δὲν δουλοῦται! . . . »
Ἦτο καὶ εἶναι, θὰ ἦν αἰωνίως αὕτη ἐλευθερία.
Καὶ εἰς ἀβύσσους δεινὰς κρημνισθεῖσα, ἀνίπτατ' ἐκείθεν
Εἰς τὰ ὑπέρτατα ὕψη, τανύουσα πτέρυγας θείας!
Εἶν' ἀνεξάρτητος ὅπως ὁ νοῦς, κ' ἂν τὸ σῶμα δεσμευθῇ
Ἐν τὴν τυραννῶν ἀρχαίῳ, — ἀγῶν ἑτασίῳ ἀρούρης! —
Εἶναι τὸ πνεῦμ' ἀληθὲς ἡγεμὸν πανταχοῦ κ' αἰωνίως,
Κ' εἶναι ἡ ὕλη ἡ δούλη αὐτοῦ κατὰ νόμους ἀτρέπτους!
Ἄν τὰ φαινόμενα δὲ ἀπατώσι συχνὰ ἐν τῷ κόσμῳ,
Ἢ δευδέρκεια πλὴν τοῦ νοῦς τ' ἀληθὲς ἀνευρίσκει,
Κρίνουσ' ἀπλῶς, ἀδεκάστως σταθμιζουσα πάντα ἐν γένει.
Στάγδην τὸ αἷμα μου ἔλον ἂν ῥέουσα ἐκ πλείστων βασάνων,
Ἄν μαρτυρίου φρικτοῦ, ἀνηκούστου μὲ κάμωσι θυμῶ:
Κ' ἂν κρεουργήσῃ κάνεις κ' ἂν ὡς σπάρραγμα βίψῃ μ' εἰς τίγρεις,
Κ' ἂν εἰς οὐαῖνας βορᾶν κ' ἂν εἰς φλόγας τὰς σάρκας μου δώσῃ,
Κ' ἂν τὰς ἀρθρώσεως συνθραύσῃ ἐντὸς μαρμαρίνου ἰγδίου,
Κ' ἂν τὰ δατὰ μου τὲ ἐν μετὰ τ' ἄλλα εἰς κόνιν συντρίψῃ,
Κ' ἂν εἰς τὸ πῦρ τοῦ Ταρτάρου μὲ βάλωσιν ἔλον, καὶ μέλλω
Νὰ αἰθανθῶ πάντα πόνον ἐκ τούτου καὶ πᾶσαν ὀδύνην,
Ὅχι! δὲν κύπτω ποτὲ, δὲν ἀλλάσσω διάθεσιν, ὄχι!
Δὲν μεταβάλλομαι! μήτε κάνεις νὰ πιστεύσῃ τὸ θαῦμα!
Δύναται ἔρη, βουνα, νὰ σεισθῶσιν ὀλόκληρα μᾶλλον,
Νὰ σαλευθῶσιν ἐκ βάθρων τῆς γῆς τὰ θεμέλια ὅλης,
Πῦρ οὐρανῶθεν νὰ πέσῃ, νὰ φλέξῃ τὴν σύμπαντα κόσμον,
Ὅμως καὶ τότε ἐγὼ μυριάκις τὸ ὄχι! θὰ κράζω!
Ὅχι! ἐντὸς τῆς ψυχῆς μου, τεράστιον γίγαντος ὄχι!
Ὅχι! τιτᾶνος τιτάνων πρὸς πάντ' ἀνευδῶτου, ἀκάμπτου!
Ν' ἀνακαλέσω δὲν στέργω ποτὲ ὅ,τι δόγμα μου εἶναι.
Δίσθημα, φρόνημα, πίστιν καὶ οὕτως ἐγὼ θὰ τηρήσω,
Τὰς πεποιθήσεις μου πάσας ἀγνάς, ὡς εἰς ἄνδρα ἀρμύζει,
Εἰς χαρακτῆρα παντὸς εὐγενεοῦς, εὐπαιδεύτου ἀνθρώπου,
Εἰς ἐπιστήμονος νοῦν, αὐθυπόστατον ἔχοντος κρίσιν
Καὶ τὴν συνείδησιν ὅπως ἀδέσμευτον ἔμπροσθεν πάντων!
Ἄν τι δὲ ἄλλο ἐκφράσω ποτὲ, λέξιν ἄλλην ἂν εἶπω,
Εἶν' εἰρωνεία, προσποίησις εἶναι, ὑπόκρισιν, χλεύην
Ἄς τὸ ἐκλάβωσι, μέγαν, δεινὸν καὶ πικρὸν σαρκασμὸν των:
Τύραννος πᾶς καὶ δυνάστης φρικτὸς τοῦ σαρκίνου μου σκήνεος,
Πρὸς τοὺς ὀπίσθους, ὡς στέντωρ αἰώνιος, κράζει ὁ νοῦς μου,
Ἐκραζεν ἀναλλοίωτως, ἀπαύστως ἐν ἔπος θὰ κράζῃ,
— Μόνον ἐν ἔπος καὶ μίαν ἀλήθειαν μόνην, μεγίστην: —
« Ὅ,τι ἐφρόνου φρονῶ, ὅ,τι ἤθελον θέλω δικαίως »

(*) Διασημώτατος Ἰταλὸς φιλόσοφος, καὶ εἰς τὰς δεξιάς
σίτας του!

« Ζῶν ἢ νεκρὸς, αἰωνίως ἀδάμαστος εἶμαι καὶ μένω!
« Τύραννοι, δούλοι τῆς ὕλης καὶ δούλοι παθῶν, σείε, ἀγγίρων,
« Εἴθε αἰχμάλωτοι σείε ἐαυτῶν! ἡ ψυχὴ ἐλευθερά! »

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ:

(Κατὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ ἐν Ἀθήναις
ἀνδριάντος Ῥήγα τοῦ Φεραίου).

Αἰ! ἀνθοδέσμη πρὸς στιγμὴν κ' εἰς μάρμαρον ἐρρίφθη:
Ὅτ' ἔκτοπον τοῦ μάρτυρος τοῦ Ῥήγα τοῦ Φεραίου,
Ὅτ' ἐν Ἀθήναις ἀνδρίας αὐτοῦ ἀπεκαλύφθη,
— Γενναῖον ἔργον, πρὸς τιμὴν καὶ μνήμην τοῦ γενναίου —
Καὶ ἄνασ' ἀντικρὺ αὐτοῦ, χάρισσα, σταθεῖσα,
Δι' ἀνθοδέσμησιν καὶ αὐτὴ ἐφάνη κοσμηθεῖσα.
Τὰ πάντα αἰσθανόμενος, ἂν καὶ σιγᾷ βαθύως,
Ὁ ἀνδρίας εὐγνωμονεῖ, ὁ ψάλτης τῆς Ἑλλάδος,
Δύσμοιρος μύστικος τῶν Μουσῶν ὁμοῦ καὶ τῆς Παλλάδος —
Ἄλλ' ἔρωτᾷ, φιλόπατρις, συνάμα θαρραλέως:
« Διὰ φιλοφρονήσεων τοιούτων, ὦ Εὐρώπη,
Ἐπιτηδεῖως κ' ἐν ἡμῖν διεργηνευμένη,
Φρονεῖς ὅτι ἀμείθονται οἱ τῶν ἠρώων κόποι,
Δακρύων τόσοι ποταμοὶ κ' αἰμάτων κεχυμένοι;
Ὅτι ἀκούσιν εὐγενεῖς κ' εὐφρανῆσται σου τρόποι,
Ἐνόσω δούλη ἡ Ἑλλὰς, μικρὰ, ἀθλίη μένη,
Νὰ ἀποζημιώσωσιν αὐτὴν δι' οὐς ἀγῶνας,
Αἰ! ἄς βασάνους φοβερὰς ὑφίστατ' ἐπ' αἰώνας;
Εὐρώπη! ἀποφάσιον καὶ δείχθητι μεγάλη,
Γενναιοτάτη πράγματι! δὲς, δὲς εἰς τὴν Ἑλλάδα
Ζωῆς ἀκμαίαν ἐθνικῆς, φαιδρᾶν ζωῆς λαμπάδα!
Ὡ! πάλτε, πάλτε πρὸς αὐτὴν, πρὸς σὲ ὡς αὕτη πάλτε!
Ὡς ἀληθὲς χριστιανὴ καὶ κόρη τῆς συνάμα,
Αἰσίαν λύσειν, τέλος, δὲς εἰς τὸ εἰκτρὸν τῆς δρεῖμα!
Θέλησον, θέλησον λαμπρὰ, εὐδαίμων ν' ἀνατείλῃ,
Καὶ φῶς γλυκὸ εἰς ἀσπασμὸν, μισθὸν θὰ σ' ἀντιστείλῃ!
Εὐρώπη! ἔσο ποιητῆς: Ἑλλὰς τὸ ποιημᾶ σου!
Μετὰ στοργῆς περάτωσον τὸ ἀριστούργημά σου!
Σὺ, ἀρχιτέκτων ἄριστος καὶ γλύπτης τῶν αἰώνων,
Αὕτη Ὀλύμπιός σου Ζεὺς καὶ Παρθενῶν σου μόνον!
Αὕτην φιλοδοξίαν σου διὰ τὴν ἱστορίαν
Καὶ μούσαν ἔχε πάντοτε ἐμπνεύσοσαν σε θεῖαν!
Θέλησον θάλλοντ', ἀνθηρὰ, νὰ ἀναλάβῃ κάλλι, κ'
Κ' αἰώνιον, ἀθάνατον τὴν ὕμνον σου θὰ ψάλλῃ. »

ΦΙΛΙΠΠΟΣ Α. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ.

DAS VERSPRECHEN. (*)

(Ein Sonnet.)

Was eine wahre Gattin mir versprochen,
Das muss, das muss auch in Erfüllung gehen;
Sonst gäb' sie mir durch Wunder zu verstehen:
Dass sie mir Wort und Treu' und Schwur gebrochen.
Sie hat gesagt: « Ein schönes, treues Mädchen
Wird dich mit Weibesliebe einst beglücken;
Du sollst in ihr den Segen dannerblicken,
Den da von mir empfängst im kleinen Städtchen,

(*) Τὸ φημισμῶν τοῦτο ἀνήκει εἰς ὄλην σειρὰν ὁ μ ο ε ι δ ὠ ν
γερμανικῶν φημισμῶν μου, καὶ ἐκ τῆς συλλογῆς μου ταύτης,
« Phantasiem » ἐπιγραφομένης, ἴσως ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν φα-
νωσαί τ' ἐν τούτῳ τῷ περιοδικῷ. Σ. τοῦ ποιητοῦ.

Leibhaftig und lebendig vor dir stehen!
Ach! nun zum Spiel, zum Tand willich dir dienen,
Sonstwill ich, ärmste, Nichts um dich verdienen,
Nur magst du wie mein Opfer gross verstehen!
Nor magst du, Liebster, mich nie ganz vergessen:
Erinn're dich: bei mir wie manche Stunden
In Wonne uns und Seligkeit verschwunden,
Als du mich ganz, als ich dich ganz besessen! »

BRIEF AN EINEN PREUSSISCHEN FREUND.

Obwohl auch spät, ich schreibe, bester Freund, zu dir:
Antwortend gern auf das, was du geschrieben mir;
Denn zu erfüllen eben eine schöne Pflicht,
An solchen Freund zu schreiben, wann ist Zeit ja nicht?
Hoch lebe Preussen nun! das ist mein erstes Wort!
Die Preussen leben hoch! hoch! hoch! in jedem Ort!
Ich denk': ihr grösstes Werck der Einheit ist vollbracht
In Siegesglanz und Rühm, mit Kraft und Macht und Pracht!
O! Deutschland, lebe hoch! grossartig, einig nun,
Da darfst und magst jetzt erst auf deinen Lorbeer'n rüh'n!
O! wie beklagte dich
Mit bitt'rer Ironie
Sonst Frankreich, rühmend sich:
Dass praktisch wirst du nie!
Dass du ein Leben fuhrt
Voll von Pedanterie,
Dass du dich nur verlierst
In lauter Theorie!
Dich spottete die Welt,
Sie wird nicht spotten mehr!
Du bist nun stark und hehr,
Du thust was dir gefällt!
Du hast ihr Eins gelehrt
Für alle Zeiteu wahr:
Dass dir, wie Feder, Schworth
Zu führen; kenntlich war! . . .
Nun thut' all' was dir lieb!
Ich zweif'le nie daran:
Dass dein erhab'ner Trieb
Die Menschheit retten Kann!
Denn nach Gesetz und Recht
Verlangst und Ordnung, du!
Dass Niemand bleibe Knecht!
Nach Freiheit, Glück und Rüh'!

D'rum Deutschland, lebe hoch! grossartig, einig nun,
Du darfst und magst jetzt erst auf deinen Lorbeer'n rüh'n!
Doin Freund

Athen, Ende März 1871.

PHILIPP A. OECONOMIDES (*)

(*) Σημ. Τὸ ποιημᾶτιον τοῦτο ἀνήκει εἰς συλλογὴν γερμα-
νικῶν ποιημάτων μου ἀπτερωθέντων εἰς τὴν Γερμανίαν. ἴσως
τινὰ τούτων καὶ ἄλλων ὁμοίων ποιητικῶν δοκιμῶν μου κατα-
χωρηθῶσιν ἐφεξῆς πάλιν εἰς τὴν Π α ν δ ὠ ρ α ν.

ΠΑΡΑΦΟΡΑ.

ΠΕΡΣΗΣ ΦΙΛΑΡΓΥΡΟΣ. Ἐμπορὸς τις ἀποθανὼν εἰς Ἰσπαχάν και ἀφείκε μεγίστην περιουσίαν ὑπῆρξε τοσοῦτον φιλάργυρος, ὥστε ἐπὶ πολλὰ ἔτη και αὐτὸς και ὁ νεανίας υἱὸς του πλὴν ζῆρου ἄρτου οὐδὲν ἄλλο ἔτρωγον. Ἀκούσας δὲ ποτε λεγόμενον παρὰ φίλου του ὅτι ἐπωλεῖτο τυρὸς ἐξαίρετος ἐδελεύσθη και ἠγόρασεν ἐν μικρὸν τεμάχιον· ὅτε ὁμως ἤλθεν εἰς τὴν οἰκίαν του μετενόησε και ἤρχισε νὰ μέμψεται αὐτὸν διὰ τὴν τόσην ἀσωτείαν· δι' ὅ ἀντι νὰ φάγη τὸν τυρὸν ἔβαλεν αὐτὸν ἐντὸς βαυκαλίου, και εὐχαριστεῖτο νὰ τρίβῃ τὸν ἄρτον εἰς τὸν ὕελον, ὑποχρεώσας και τὸν υἱὸν του νὰ πράττῃ τὸ αὐτὸ, ἐν τρυφῶντες οὕτω και οἱ δύο κατὰ διάνοιαν.

Μίαν τῶν ἡμερῶν ἐπιστρέψας εἰς τὴν οἰκίαν του ἀργότερον τοῦ συνήθους, εὗρε τὸν υἱὸν του τρίβοντα τὸν ἄρτον εἰς τὴν θύραν και τρώγοντα αὐτόν. Τί χάμνεις αὐτοῦ, τρελλέ; ἠρώτησεν. — Εἶναι ἡ ὥρα τοῦ γεύματος, ἀπεκρίθη τὸ μειράκιον, και ἐπειδὴ ἔχεις τὸ κλειδίον και δὲν ἠμπορῶ ν' ἀνοίξω τὴν θύραν, τρίβω τὸ ψωμί μου ἐπάνω εἰς αὐτὴν ἀφοῦ δὲν ἔχω τὸ βαυκάλιον. — Και πῶς, ἄθλιε λαίμαργε, δὲν ἠμπορεῖς νὰ ζήσης μίαν ἡμέραν χωρὶς τυρίον; Ποτέ σου δὲν θ' ἀποκτήσης χρήματα! ἀνέκραξε μετ' ὀργῆς ὁ ἐλεεινὸς φιλάργυρος. Και ἔδειρε τὸ ταλαίπωρον παιδίον, διότι δὲν εἶχε τὴν δύναμιν ν' ἀρνηθῇ εἰς ἑαυτὸ τὸ φαντασιῶδες τυρίον.

Η. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ ΓΕΝΝΑΙΑ ΠΡΟΣΦΟΡΑ. Ἡ *Μέριμνα* ἐδημοσίευσεν τὴν ἐπομένην γενναίαν πρᾶξιν τοῦ Κ. Π. Ἀντωνιάδου, διενθυνοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐμπορικοῦ ἐκπαιδευτηρίου, δι' ἣν και ἡμεῖς ἰδίως ὡς γεννηθέντες μάλιστα εἰς τὴν χώραν τὴν ὁποίαν εὐεργετεῖ, ἐμνηνεύομεν εὐγνωμοσύνην. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ Κ. Ἀντωνιάδης, ἀφότου ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἰδρύσατο τὸ ἐκπαιδευτήριον, και θυσιάζει και ζῆλον πολλὸν καταβάλλει ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς και διανοητικῆς ἀγωγῆς τῆς νεολαίας.

«Εἰς τὸν ἐν Σέρραϊς Μακεδονικὸν Φιλεκπαιδευτικὸν Σύλλογον ὁ ἡμέτερος συμπολίτης και Διευθυντὴς ἐνὸς τῶν καλλίστων ἐνταῦθα ἐκπαιδευτηρίων Κ. Π. Ἀντωνιάδης ἐγνωστοποίησε δι' ἐπιστολῆς του, ὅτι δέχεται νὰ προσλάβῃ δωρεάν, ὡς ὑποτρόφους και ὁπως διδασκῶσι τὰ γυμνασιακὰ μαθήματα, δύο νέους Μακεδόνας, ἐκλεγμένους ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, ἐπὶ τοῖς ἐξῆς ὄροις:

«α) Οἱ νέοι νὰ ἦναι Μακεδόνες τὴν πατρίδα, δεκαπενταετῆς περίπου τὴν ἡλικίαν, εὐφυεῖς, ἐπιμελεῖς, χρηστοθεστάτοι και ὁμολογουμένως πένητες.

β) Ὑποχρεοῦνται κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐν τῷ ἐκπαιδευτηρίῳ πρὸς ἐκπαίδευσιν διαμονῆς τῶν νὰ συμμορφωθῶσι πληρέστατα πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ διοργανισμοῦ τοῦ καταστήματος. γ) Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἑαυτῶν σπουδῶν ἐν τῷ ἐκπαιδευτηρίῳ τούτῳ ὑποχρεοῦνται νὰ διδάξωσιν ἐπὶ 25 ἔτη ὕπου ἂν τῆς Μακεδονίας και ἐφ' οἷσδήποτε μισθῷ διορίσῃ αὐτοὺς ὁ «Μακεδονικὸς Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος.» δ) Ὀφείλουσι νὰ παράσχωσιν ἀξιοχρεῶν ἐγγυητὴν, ἐγγυώμενον ἐγγράφως νὰ πληρῶσῃ εἰς τὰ ταμεῖον τοῦ Συλλόγου διδάκτρα και τροφεία ἐφ' ὅσα ἔτη διέμειναν ἐν τῷ ἐκπαιδευτηρίῳ ἀνὰ 40 λίρας ὀθωμ. κατ' ἔτος ἐὰν ἀναγκάσῃσι τὴν διεύθυνσιν ν' ἀποβάλλῃ αὐτοὺς διὰ τὰς ἐν τῷ Κανονισμῷ ἀναφερομένας αἰτίας, ἢ ἀθετήσῃσι τὴν ὑπόσχεσιν τῶν τοῦ νὰ διδάξωσιν ὕπου τῆς Μακεδονίας ἤθελε διορίσει αὐτοὺς ὁ Σύλλογος, ἢ ἐὰν ὁ Σύλλογος ἀναγκασθῇ νὰ θεωρήσῃ αὐτοὺς βλαβεροῦς ἢ ἀνωφελεῖς τοῖς διδασκομένοις νέοις.

Ὁ δὲ Σύλλογος, πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ὄρων τούτων, ἐξέδωκε τὸ παραποῦδας Πρόγραμμα τοῦ διαγωνισμοῦ.

α) Ἡμέρα τοῦ διαγωνισμοῦ ὀρίζεται ἡ 1η Ἀυγούστου 1871. β) Δεκτοὶ εἰς τὸν διαγωνισμὸν εἶναι μαθηταὶ τελειώσαντες τὰς τάξεις τοῦ ἐλληνικοῦ σχολείου, πένητες, ἐπιμελεῖς, εὐφυεῖς και χρηστοθήεις. γ) Οἱ κεκτημένοι τὰ προσόντα ταῦτα και θέλοντες νὰ διαγωνισθῶσιν, ὀφείλουσι νὰ προσέλθωσιν ἐνταῦθα οἰκεία δαπάνη και νὰ παρουσιασθῶσιν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Συλλόγου τὴν 25 Ἰουλίου, μετὰ τὴν ὁποίαν οὐδεὶς δεκτός. δ) Οἱ προσελευσόμενοι ὀφείλουσι νὰ φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν ἐνδεικτικὰ ὑπογεγραμμένα παρὰ τῶν κ.κ. διδασκάλων και τῶν κ.κ. ἐφόρων τῆς σχολῆς ἐν ἣ διετέλεσαν φοιτῶντες. ε) Ὀφείλουσι νὰ παρουσιάσωσι τὸ ὑπὸ τοῦ δ' ὄρου ἀπαιτούμενον ἐγγυητικὸν, ἐπικυρωμένον παρὰ τῶν κ.κ. Δημογερόντων ἢ τῶν προκρίτων τοῦ χωρίου και ἐπιβεβαιωμένον παρὰ τοῦ ἀρχιερέως. ς) Ὀφείλουσι νὰ παρουσιάσωσιν ἐνδεικτικὸν πενίας. ζ) Εἰδικὴ ἐπιτροπὴ θέλει ἐξετάσει τὰ ἐγγράφα και τοὺς μαθητάς. η) Ἐὰν ἐκ τῶν διαγωνιζομένων τύχῃσι πλείονες τὰ αὐτὰ ἔχοντες καθ' ὅλα πλεονεκτήματα, ἢ ἐκλογὴ γενήσεται διὰ κλήρου.»